

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 7. 3. 2024
SWD(2024) 54 končno
(delovni prevod)

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o enakosti spolov v EU za leto 2024

Kazalo

UVOD.....	2
ŽIVLJENJE BREZ NASILJA ZARADI SPOLA IN SPOLNIH STEREOTIPOV	4
Odprava nasilja zaradi spola	4
Financiranje boja proti nasilju zaradi spola	8
Spletno nasilje zaradi spola	8
Spolno nadlegovanje na delovnem mestu.....	11
Trgovina z ljudmi.....	13
Podpora žrtvam nasilja zaradi spola	14
Spopadanje s spolnimi stereotipi.....	15
USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI SPOLOV	17
Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma	21
Obravnavanje plačilne in pokojninske vrzeli med spoloma.....	26
Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih	29
ENAKOST PRI VODENJU V CELOTNI DRUŽBI	34
Ženske pri sprejemanju političnih odločitev.....	34
Ženske pri sprejemanju gospodarskih odločitev	41
INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV	47
Enakost spolov na različnih področjih politik EU.....	47
Integracija načela enakosti spolov v proračun EU.....	56
Večplastnost pri izvajanju politik enakosti spolov	60
SPODBUJANJE ENAKOSTI SPOLOV IN KREPITVE VLOGE IN POLOŽAJA ŽENSK PO SVETU	61
Ruska agresija proti Ukrajini	62
Integracija načela enakosti spolov v zunanjem delovanju EU	63
Mednarodno delovanje EU proti nasilju zaradi spola	68
Svetovna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov	70
Trgovina in enakost spolov.....	72
SKLEP	73

UVOD

Enakost spolov je temeljna vrednota Evropske unije, Strategija EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025 pa uresničuje zavezo Komisije o doseganju Unije enakosti. Četrto leto Strategije EU za enakost spolov, 2023, je bilo še eno uspešno leto za enakost spolov v Evropski uniji.

Leto 2023 je bilo še posebej pomembno za enakost spolov v Evropski uniji. Maja je bila sprejeta direktiva o preglednosti plačil, katere namen je krepitev načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti z ukrepi za preglednost plačil in mehanizmi za izvajanje. Direktiva poskuša odpraviti nepreglednost plačil, da bi lahko vsi delavci in delavke lažje ugotovili, ali je njihov spol vplival na določanje plače, in pred sodiščem zaščitili svojo pravico do enakega plačila. Junija se je končno zaključil proces pristopa Evropske unije h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (tako imenovani *Istanbulski konvenciji*). S pristopom se je Evropska unija zavezala k ambicioznim in celovitim standardom za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boj proti njima na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, azila in načela nevračanja ter v zvezi z institucijami in javnimi upravami EU. Decembra je Svet EU sklenil začasni dogovor z Evropskim parlamentom o novi direktivi za krepitev neodvisnosti in pristojnosti nacionalnih organov za enakost. Direktiva ureja pooblastila organov za enakost na področju enakosti spolov pri zaposlovanju in poklicih. Nedavno je bilo sklenjeno politično soglasje o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Predlagana direktiva je mejnik – prvi celovit pravni instrument na ravni EU za boj proti nasilju nad ženskami, ki je v Evropski uniji še vedno preveč razširjeno. S to direktivo bodo vse žrtve nasilja nad ženskami in nasilja v družini po vsej Evropski uniji dobile enak celovit sveženj ukrepov za zaščito, podporo in dostop do pravnega varstva.

Po indeksu enakosti spolov za leto 2023, ki ga je izračunal Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE), je EU na področju enakosti spolov dosegla 70,2 točke (od 100), kar je največje povečanje (+1,6 točke) od začetka meritev. Izboljšanja so bila zabeležena predvsem na področju časa, ki zajema kazalnike v zvezi s porazdelitvijo časa v gospodarskih, skrbstvenih in socialnih dejavnostih¹. Vendar pa je treba opozoriti, da se ta vrzel med spoloma ni zmanjšala zato, ker so moški povečali svoj prispevek k neplačanemu skrbstvenemu in gospodinjškemu delu, ampak ker so ženske v povprečju uspele zmanjšati svojega, vključno z uporabo drugih sredstev, kot je uporaba novih tehnologij.

Prav tako v letu 2023 je Claudia Goldin prejela Nobelovo nagrado za ekonomijo za svoj prispevek k "razumevanju uspešnosti žensk na trgu dela". Njena raziskava je pokazala vpliv neenake porazdelitve skrbstvenih obveznosti na vključenost žensk v trg dela in na plačilno vrzel med spoloma. Njen dosežek je dokaz večje pozornosti, ki se namenja enakosti spolov na čedalje več raziskovalnih področjih.

Toda cilj je še daleč. Še vedno so prevelike vrzeli med spoloma na trgu dela in položajih odločanja, vključno s politično zastopanostjo. Nasilje nad ženskami, vključno s femicidom, je še vedno pogosto, pristop držav članic pa ni enoten. Pojma pritrdilnega soglasja ("*Samo ja pomeni ja*" namesto "*Ne pomeni ne*") na primer še vedno ne priznavajo vse države članice². Preveč ljudi še vedno verjame

¹ Na podpodročju skrbstvenih dejavnosti. Za več informacij glej tudi: [European Union | 2023 | Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#)

² Samo trinajst držav članic uporablja model svobodnega soglasja, tako imenovani model "*Samo ja pomeni ja*", ki se osredotoča na pritrdilno in svobodno izraženo soglasje pri določanju, ali gre pri posameznem kaznivem dejanju za posilstvo. Z drugimi besedami, ta pristop priznava, da odsotnost ustno izraženega "ne" ne pomeni posredno "da", torej, da pasivnost, molk, neprotestiranje ali neupiranje ne morejo pomeniti soglasja.

in sicer zadevami, ki se nanašajo na institucije in javno upravo Unije⁶, in zadevami, ki se nanašajo na pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah, na azil in načelo nevračanja⁷. Evropsko unijo zdaj zavezujejo ambiciozni in celoviti standardi za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boj proti njima na teh področjih. Med drugim gre za ukrepe v zvezi s financiranjem, politiko in zakonodajo. To je pred kratkim potrdilo Sodišče Evropske unije v sodbi z dne 16. januarja 2024⁸, ki navaja, da je treba področja zakonodaje EU pod izključno pristojnostjo razlagati v skladu z Istanbulsko konvencijo, kar velja tudi za države članice, ki še niso ratificirale konvencije. Istanbulsko konvencijo so doslej podpisale vse države članice EU, ratificiralo je še ni pet držav⁹. Pristop k Istanbulski konvenciji pomeni krepitev prizadevanj EU za odpravo nasilja nad ženskami in nasilja v družini v Uniji. Komisija je kot usklajevalni organ začela pomembno delo za zagotovitev izvajanja konvencije v Evropski uniji.

Marca 2023 je **Hrvaška** izvedla usposabljanje za ozaveščanje javnih uslužbencev in uslužbenk o Istanbulski konvenciji. Udeležili so se ga javni uslužbenci in uslužbenke številnih ministrstev (za hrvaške veterane, obrambo, pravosodje in javno upravo, zdravje in delo, pokojninski sistem ter družinsko in socialno politiko). Aprila in maja 2023 je potekalo tudi več regionalnih usposabljanj o preprečevanju nasilja zaradi spola, drugi krog usposabljanj pa je bil oktobra 2023.

Svetovalni odbor za enake možnosti žensk in moških se je sestal leta 2023, da bi pripravil mnenje o preprečevanju nasilja zaradi spola in nasilja v družini, vključno s priporočili na ravni EU in nacionalni ravni. Mnenje je bilo objavljeno januarja 2024¹⁰.

V okviru priprav na **priporočilo za preprečevanje škodljivih praks proti ženskam in dekletom** je Komisija organizirala ciljno usmerjeno posvetovalno delavnico o škodljivih praksah v zdravstvenem sektorju, da bi opredelila posamezna priporočila. Ugotovili so, da je treba temu področju nameniti več pozornosti glede na ključno vlogo zdravstvenih delavcev pri obravnavi žrtev škodljivih praks, ki potrebujejo medicinsko pomoč. V nekaterih primerih se določene oblike škodljivih praks (na primer pohabljanje ženskih spolnih organov) izvajajo v tretjih državah, ženske in deklice pa še naprej živijo s posledicami teh praks, ko se vrnejo v Evropsko unijo. Delo glede priporočila še poteka, sprejeto pa naj bi bilo v letu 2024.

6. novembra 2023 je **skupina za znanstvene analize in svetovanje o enakosti spolov (SAAGE)** organizirala seminar o porodniškem nasilju, ki se ga je udeležilo več področnih strokovnjakov in strokonjakinj ter predstavnikov in predstavnic Komisije¹¹. Med drugim so razpravljali o opredelitvi porodniškega in ginekološkega nasilja kot obliki nasilja zaradi spola in diskriminacije, sprejetih ukrepov v različnih državah članicah in o priporočenih politikah.

⁶ [Sklep Sveta \(EU\) 2023/1075 z dne 1. junija 2023 o sklenitvi v imenu Evropske unije Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, kar zadeva institucije in javno upravo Unije, OJ L 143 I, 2. 6. 2023, str. 1–3. - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁷ [Sklep Sveta \(EU\) 2023/1076 z dne 1. junija 2023 o sklenitvi v imenu Evropske unije Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima glede zadev na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah ter azila in nevračanja, OJ L 143 I, 2. 6. 2023, str. 4–6. - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁸ [Sodba z dne 16. januarja 2024, WS, C-621/21](#), 46.–47. odstavek.

⁹ Bolgarija, Češka, Litva, Madžarska in Slovaška.

¹⁰ [Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men - Opinion on the prevention of gender-based and domestic violence \(europa.eu\)](#)

¹¹ [SAAGE Network - Obstetric Violence: Towards new understanding and responses](#)

Litva je sprejela nov zakon o zaščiti pred nasiljem v družini, ki je začel veljati 1. julija 2023. Zakon uvaja ukrepe za izboljšanje zaščite žrtev nasilja v družini in mehanizem medinstitucionalnega sodelovanja na državni in lokalni ravni med policijo, specializiranimi centri za pomoč, službami za zaščito otrok, bolnišnicami, predstavniki občin in drugimi institucijami. S tem naj bi se povečala učinkovitost novega preprečevalnega ukrepa proti nasilju v družini – nujne prepovedi približevanja, ki bo žrtvam nasilja v družini zagotovila takojšnjo zaščito, ko se predkazenski postopek ni začel zaradi pomanjkanja dokazov.

Kot napovedano v Strategiji za enakost spolov 2020–2025, je Komisija vzpostavila **mrežo EU za preprečevanje nasilja zaradi spola in nasilja v družini** za uradnike in uradnice držav članic in ključne deležnike. Prvo srečanje je bilo 29. in 30. novembra 2023 s temo mehanizmov zgodnjega preprečevanja za organe pregona, zdravstvene in socialne službe, medsektorskega sodelovanja in izmenjave podatkov. Naslednje srečanje naj bi bilo 10. in 11. aprila 2024. Namen mreže je zagotoviti prostor državam članicam za:

- razpravo o potrebah v zvezi s preprečevanjem nasilja, ki niso zadostno obravnavane, in o novih ali možnih načinih izboljšanja preprečevanja;
- opredelitev učinkovitih ukrepov in pristopov za preprečevanje nasilja, na primer, kako vključiti posamezne ciljne skupine in strokovnjake in strokovnjakinje, sodelovati s skupnostjo ter pritegniti moške in dečke;
- izmenjavo znanj in orodij za učinkovito ocenjevanje tveganj in odkrivanje šibkosti;
- izmenjavo dobrih praks in pridobljenih novih spoznanj.

Leta 2023 je **mreža Komisije za ozaveščanje o radikalizaciji (RAN)**¹² oblikovala več dejavnosti v zvezi s spolom. Obe veji mreže, strokovni delavci RAN in podpora RAN za oblikovalce politike, sta obravnavali ključno vprašanje, da bi razvili pristop z upoštevanjem vidika spola in na podlagi dokazov. V okviru mreže je potekalo srečanje delovne skupine za mlade in izobraževanje z naslovom "Krepitev odpornosti z upoštevanjem vidika spola: potrebe mladih moških v spreminjajočem se svetu". Namen srečanja je bil zagotoviti podporo mladim, ki se na svojem strokovnem področju spoprijemajo s čedalje večjo mizoginijo in povečevanjem zanimanja za ekstremistične spletne vsebine med mladimi moškimi, s katerimi delajo¹³. Pomembno je razumeti razloge za to vedenje; lahko gre za obrambni mehanizem pred svetom, ki se po mnenju teh mladih moških obrača proti njim – občutek ranljivosti, ki ga ekstremisti izkoristijo¹⁴.

Februarja je **švedsko predsedstvo Svetu EU** organiziralo konferenco na visoki ravni z naslovom "Ekonomske poglede na nasilje zaradi spola – iskanje načinov preprečevanja"¹⁵ za preučevanje povezav med ekonomskim opolnomočenjem in preprečevanjem nasilja moških nad ženskami. Novembra je

¹² [Radicalisation Awareness Network \(RAN\) - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹³ [RAN Y&E Meeting - How can youth practitioners deal with current polarisation around masculinity? Berlin, 12.–13. junij 2023 – Evropska komisija \(europa.eu\)](#)

¹⁴ Druga srečanja strokovnih delavcev RAN in podpore RAN za oblikovalce politike so obravnavala te teme:
– Pristop k travmi pri moških in dečkih, ki upošteva vidik spola; glej [RAN HEALTH - Gender-sensitive approach focusing on trauma in men and boys - European Commission \(europa.eu\)](#) in končno poročilo: [RAN HEALTH - Gender-sensitive approach focusing on trauma in men and boys - European Commission \(europa.eu\)](#)

– Pristopi, ki upoštevajo vidik spola: preventivno mladinsko delo za deklice. Glej [RAN Webinar - Gender-specific approaches: preventive youth work for girls - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹⁵ [Economic perspectives on gender-based violence – paving paths to prevention \(archive-it.org\)](#)

pojme, povezane z nasiljem, ki lahko pripelje do femicida, na primer prisilni nadzor. Prvič je pravno opredeljen tudi "vidik spola". Čeprav ne gre za kazenske opredelitve, se lahko ti pravni pojmi zdaj uporabljajo pri zakonodajnem in sodniškem delu. Zakon določa zbiranje podatkov in opravljanje analiz v zvezi s femicidi in umori zaradi spola. Vzpostavlja tudi znanstveni odbor za obravnavo posameznih zadev za pridobivanje novih spoznanj in preprečevanje podobnih primerov ter nalaga uporabo orodij za ocenjevanje in upravljanje tveganj. Nazadnje določa, da morajo biti ta vprašanja del obveznega usposabljanja za policiste in policistke ter sodnike in sodnice²¹.

15. avgusta 2023 je na **Poljskem** začel veljati spremenjeni "zakon za preprečevanje nasilja 2.0", ki krepi veljavno zakonodajo na področju nasilja v družini. Ukrepe za zaščito žrtev širi na osebe, ki so utrpeli ekonomsko in spletno nasilje. Stari izraz "družinsko nasilje" je nadomestil izraz "nasilje v družini", zakon pa določa, da je treba mladoletne osebe obravnavati kot žrtve, kadar so priča nasilju. Uvaja tudi psihološke in terapevtske programe za storilce, "da ti ne bi več uporabljali nasilja in bi bili sposobni samonadzora ter nenasilnega obvladovanja sporov". Storilci, ki zavračajo sodelovanje v programih, bodo morali odslužiti zaporno kazen²².

Financiranje boja proti nasilju zaradi spola

Leta 2023 je Komisija objavila novo vrsto poziva v okviru **Programa za državljane, enakost, pravice in vrednote** (CERV)²³: **poziv za zbiranje predlogov posrednikom** za preprečevanje nasilja zaradi spola in nasilja nad otroki ter boja proti njima. Ta poziv je bil namenjen organizacijam in konzorcijem za krepitev zmogljivosti in zagotavljanje finančne podpore majhnim in lokalnim organizacijam civilne družbe z razpoložljivimi sredstvi v skupni vrednosti 27,5 milijona evrov. Izbranih je bilo dvanajst posrednikov, ki se bodo povezali z organizacijami civilne družbe v boju proti nasilju zaradi spola in nasilju nad otroki na lokalni, regionalni, državni in meddržavni ravni ter zagotavljali nadaljnje podeljevanje sredstev in krepitev zmogljivosti. Večina sredstev je namenjenih nadaljnjemu podeljevanju (60–80 odstotkov). Poleg nadaljnega podeljevanja sredstev bodo posredniki zagotavljali tudi podporo, opolnomočenje ter razvijanje zmogljivosti in trajnostnosti organizacij civilne družbe, na primer z usposabljanjem, pridobivanjem novih znanj in tematskimi izobraževanji, ter spodbujali in zagotavljali spoštovanje vrednot EU.

Sedem izbranih predlogov se osredotoča na nasilje zaradi spola in nasilje v družini, štiri predlogi na nasilje nad otroki, eden pa pokriva obe področji. Dejavnosti bodo potekale do leta 2027 po vsej Evropski uniji, morda tudi v nekaterih državah pristopnicah in državah kandidatkah²⁴,

Spletno nasilje zaradi spola

Spletno nasilje nad ženskami in deklkami se še naprej povečuje po vsem svetu. Pojavlja se v različnih oblikah in ima lahko pogubne individualne, družbene in ekonomske posledice za žrtve in njihove družine.

²¹ [Loi sur la prévention et la lutte contre les femicides - \(fgov.be\)](https://www.fgov.be/eng/loi-sur-la-prevention-et-la-lutte-contre-les-femicides)

²² [Ofiary przemocy zyskały jeszcze większą ochronę i pomoc - Ministerstwo Sprawiedliwości - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](https://www.gov.pl/web/gov/ofiary-przemocy-zyskaly-jeszcze-wieksza-ochrone-i-pomoc)

²³ [Funding & tenders - Call for proposals to prevent and combat gender-based violence and violence against children \(europa.eu\)](https://europe.europa.eu/en/funding-tenders/call-proposals-prevent-combat-gender-based-violence)

²⁴ kot so Albanija, Bosna in Hercegovina, Srbija in Ukrajina.

Mizogini sovražni govor na spletu je na primer vsakodnevni pojav, ki se je razširil z rastjo digitalnih medijev. Poročilo **Agencije Evropske unije za temeljne pravice o moderiranju spletnih vsebin** za leto 2023²⁵ razkriva, da so – po vseh raziskanih platformah in državah – ženske glavna tarča sovraštva na spletu. Objave proti ženskam so običajno nasilnejše od tistih proti drugim skupinam ter pogosto vsebujejo oster in ekspliciten jezik, ki ženskam grozi s spolnim nasiljem. Ženske so tudi pogosteje tarča jezika, katerega namen je razčlovečenje (primerjanje ljudi s predmeti ali živalmi). Pojav dodatno poslabšuje domnevna anonimnost na spletu in občutek nekaznovanosti, ki zmanjšuje inhibicije ljudi pri uporabi takega govora. Neposredna posledica te vrste sovražnega govora je utišanje žensk na spletu. V nekaterih primerih lahko nasilni ali sovražni jezik vodi v nespletno nasilje.

V zadnjem letu je Komisija dosegla napredek v boju proti spletnemu nasilju zaradi spola. Od začetka veljavnosti novembra 2022 je **akt o digitalnih storitvah (DSA)**²⁶ uspešno dosegel vse mejnike za leto 2023 in naj bi bil v celoti uresničen februarja 2024. Od 25. aprila 2023 je Komisija imenovala **dvajset zelo velikih spletnih platform in dva zelo velika spletna iskalnika** za t.i. "vratarje" v skladu z DSA, vključno s ponudniki X (nekdanji Twitter), Snapchat, Facebook, TikTok, LinkedIn, YouTube, Google in Instagram. Te platforme z vsaj 45 milijoni aktivnih mesečnih uporabnikov²⁷ morajo zdaj izvesti letno oceno tveganja, da ugotovijo, analizirajo in zmanjšajo raznovrstna sistemska tveganja, ki lahko ogrozijo človekove pravice. Takšno sistemsko tveganje so spletno nasilje nad ženskami in deklicami in s tem povezane negativne posledice za telesno in duševno počutje. Glede na veliko število spletnih tveganj in povezanih škodljivih posledic s spolno sestavino se je Komisija odločila za transverzalni vidik spola pri uporabi DSA za velike spletne platforme. Na primer dezinformacije s spolno sestavino (npr. označevanje novinark, zagovornic ali političnih kandidatk za neusposobljene, premalo izobražene, inteligentne ali izkušene zaradi spola) spada v okvir DSA. S pristopom, ki temelji na analizi tveganja, DSA ureja vsako lažno ali prirejeno informacijo, katere namen je škoditi ženskam ali osebam različnih spolov in spolnih usmerjenosti. V tem okviru je Komisija junija 2023 prvič organizirala dogodek za deležnike **akta o digitalnih storitvah**, da bi se povezala s predstavniki in predstavnicami platform, oblikovalci in oblikovalkami politik in področnimi strokovnjaki ter strokovnjakinjami²⁸. Na enem od omizij so razpravljali, ali Evropska unija naredi dovolj v boju proti nasilju zaradi spola in spletnemu nasilju, s poudarkom na instrumentih potrebne skrbnosti, ki jih določa DSA²⁹.

Z opredelitvijo treh platform za vsebinami za odrasle (Xvideos, Pornhub in Stripchat) kot velikih spletnih platform je decembra 2023 Komisija želela zajeti raznovrstne spolno zaznamovane nezakonite dejavnosti in prakse, ki so razširjene v tem delu digitalnega ekosistema. Ta vprašanja vključujejo razširjanje slik, ki prikazujejo spolno zlorabo otrok, deljenje zasebnih slik brez dovoljenja in soglasja žrtve (glej COM/2022/105 final) ter širša sistemska tveganja, kot sta trgovina z ljudmi in sodobno suženjstvo.

V skladu z **direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah (AVMSD)** morajo ponudniki platform za izmenjavo videov (kot tudi ponudniki avdiovizualnih medijskih storitev; to so izdajatelji televizijskih

²⁵ [European Union Agency for Fundamental Rights \(FRA\), Online content moderation - Current challenges in detecting hate speech, 2023 \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/default.aspx?id=14627)

²⁶ [Uredba \(EU\) 2022/1925 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. septembra 2022 o tekmovalnih in pravičnih trgih v digitalnem sektorju in spremembi direktiv \(EU\) 2019/1937 in \(EU\) 2020/1828 \(akt o digitalnih trgih\), OJ L 265, 12. 10. 2022, str. 1–66.](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj)

²⁷ [DSA: Very Large Online Platforms and Search Engines \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/default.aspx?id=14627) and [Commission designates second set of VLOPs under the DSA \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/default.aspx?id=14627)

²⁸ [Digital Services Act Stakeholder Event: Shaping the Future of Digital Services | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/default.aspx?id=14627)

²⁹ Za posnetek srečanja glej [Is the EU doing enough to tackle gender-based and cyber violence? \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

programov in storitev na zahtevo) sprejeti ustrezne ukrepe, da zaščitijo splošno javnost pred programi, videi, ki jih ustvarijo uporabniki, in avdiovizualnimi komercialnimi sporočili, ki vsebujejo spodbujanje nasilja ali sovraštva proti skupini oseb ali članu skupine na kateri koli podlagi iz 21. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, vključno z diskriminacijo na podlagi spola. Poročilo o uporabi AVMSD, objavljeno januarja 2024, ki zajema obdobje 2019–2022³⁰, potrjuje, da se je revizija direktive izkazala za koristno pri obravnavanju sprememb na avdiovizualnem trgu, na primer povečanega pomena digitalnih storitev.

8. decembra 2023 so zakonodajalci EU dosegli dogovor o predlogu usklajenih pravil o umetni inteligenci (UI), tako imenovani **akt o UI** (glej tudi 4. poglavje). Cilj osnutka uredbe je zagotoviti, da so sistemi UI, dani na trg Evropske unije in uporabljeni v njej, varni in da spoštujejo temeljne pravice in vrednote EU. Akt o UI izrecno zahteva označevanje globokih ponaredkov, to so umetno ustvarjene ali manipulirane slikovne, zvočne ali videovsebine, ki spominjajo na resnične osebe, predmete, kraje ali druge subjekte ali dogodke in bi se osebi zdele lažno verodostojne ali resnične. Na primer razvijalec sistema UI, ki ustvari globoki ponaredek, mora razkriti, da je bila vsebina umetno ustvarjena ali manipulirana. Ponudnik sistemov generativne UI mora uporabiti tehnične rešitve, ki omogočajo označevanje in zaznavanje, da gre za vsebino, ustvarjeno z UI. Akt uvaja tudi posebne obveznosti za ponudnike najvplivnejših modelov UI za splošne namene, ki pomenijo sistemska tveganja, da sprejmejo ukrepe za ocenjevanje in zmanjševanje tveganj za ustvarjanje in razširjanje škodljivih, nezakonitih in diskriminatornih vsebin. Raziskave kažejo, da 90 odstotkov vseh globokih ponaredkov, ki prikazujejo goloto ali spolne aktivnosti, upodablja ženske. Z drugimi besedami, globoki ponaredki intimne ali prirejene vsebine so škodljiva in hitro rastoča oblika nasilja nad ženskami. Začasni dogovor o predlogu **direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini** prav tako določa skupna pravila za opredelitev kaznivih dejanj po vsej Evropski uniji: deljenje intimnih ali prirejenih vsebin brez privolitve žrtve, spletno zalezovanje, nadlegovanje, razkazovanje in mizogini sovražni govor. Direktiva bo dopolnila akt o UI in DSA s posebnimi določbami. Medtem ko na primer akt o UI obravnava globoke ponaredke na splošno, direktiva VAW-DV izrecno kriminalizira deljenje vsebin brez privolitve žrtve, ki lažno prikazujejo, kot da nekdo sodeluje v spolno eksplicitnih aktivnostih. Direktiva VAW-DV predvideva tudi takojšnjo odstranitev nezakonitih vsebin in onemogočanje dostopa do njih v skladu z DSA. Aprila 2023 je Komisija v okviru svojih raziskovalnih storitev³¹ vzpostavila **evropski center za algoritmično preglednost (ECAT)**. ECAT zagotavlja znanstveno in tehnično znanje za podporo pri izvajanju DSA ter za nadaljnje raziskovanje vpliva algoritmičnih sistemov spletnih platform in spletnih iskalnikov. ECAT se osredotoča predvsem na algoritmične predsodke (vključno s spolnimi predsodki) ter predlaga pregledne pristope in najboljše prakse na različnih stopnjah procesa razvoja algoritmov, pri učenju podatkovnih nizov in odločanju z umetno inteligenco.

V okviru **strategije EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok**³² so v letu 2023 potekala pogajanja o predlogu uredbe o preprečevanju spolnih zlorab otrok na spletu in za boj proti njim³³. Predlagana pravila bodo od ponudnikov zahtevala, da preprečujejo, ugotavljajo in sporočajo primere spolnega napeljevanja otrok ("grooming") in odstranjujejo vsebine s spolno zlorabo otrok. Na podlagi strategije

³⁰ [Staff Working Document, Reporting on the application of the Audiovisual Media Services Directive for the period 2019-2022, 5. 1. 2024. SWD\(2024\)4 final](#)

³¹ [European Centre for Algorithmic Transparency - European Commission \(europa.eu\)](#)

³² [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o Strategiji EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok, COM\(2022\)607 final - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

³³ [Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi pravil za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej, COM\(2022\) 209 final – EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

bo vzpostavljen tudi nov neodvisni center EU o spolnih zlorabah otrok, ki bo ponudnikom spletnih storitev v pomoč pri izpolnjevanju obveznosti, zagotavljal bo podporo žrtvam zlorabe in deloval kot vozlišče znanja za najboljše prakse.

V skladu s strategijo EU je Komisija novembra 2023 sprejela tudi predlog za podaljšanje veljavnosti vmesne uredbe iz leta 2021, da lahko ponudniki spletnih komunikacijskih storitev nadaljujejo prostovoljno prakso odkrivanja in sporočanja primerov spolne zlorabe otrok na spletu ter odstranjevanja vsebin spolne zlorabe otrok.

Komisija prav tako namerava vzpostaviti **mrežo za preprečevanje spolne zlorabe otrok (CSAPN)**, ki bo združevala raziskovalce, strokovne delavce in delavke v prvih bojnih vrstah in druge deležnike, ki delujejo na tem področju³⁴. CSAPN bo državam članicam EU v pomoč pri uvedbi uporabnih, strogo ocenjenih in učinkovitih preprečevalnih ukrepov, omogočala bo izmenjavo najboljših praks, da pomaga zmanjšati razširjenost spolnih zlorab otrok v Evropski uniji.

Danski parlament je soglasno sprejel zakon, ki bo kriminaliziral spolno zlorabo ter izkoriščanje otrok in mladih. Po novem zakonu bo za spolno nagovarjanje mladoletnikov, tj. spletno spodbujanje otrok k spolnim dejanjem, zagrožena zaporna kazen do dveh let. Spolno prisiljevanje in izsiljevanje otrok na spletu (ko se žrtvi grozi ali se jo izsiljuje za zagotavljanje slikovnih gradiv) bosta v določenih okoliščinah kaznovana kot posilstvo in bo zanj zagrožena kazen do osem let zapor (namesto dveh).

Spolno nadlegovanje na delovnem mestu

Nasilje in nadlegovanje na delovnem mestu sta pogosta in razširjena pojava, ki imata pomembne škodljive učinke na zaposlene. To je ukoreninjeno v spolnih predsodkih in stereotipih ter nesorazmerno prizadene ženske.

Septembra 2023 je Svet sprejel t.i. splošni pristop o osnutku sklepa, ki poziva države članice, naj ratificirajo **konvencijo o odpravi nasilja in nadlegovanja (konvencija MOD 190)**³⁵. Konvencija iz leta 2019 je prvi mednarodni instrument, ki določa minimalne standarde za odpravo z delom povezanega nadlegovanja in nasilja. Z učinkovitim sodelovanjem z Mednarodno organizacijo dela (MOD) so imele Evropska unija in njene države članice ključno vlogo pri sprejetju konvencije. Vendar pa so pogajanja o osnutku sklepa v drugi polovici leta 2020 zastala zaradi procesnih vprašanj, ki so jih izpostavile nekatere države članice. Končni sklep Sveta bo sprejet, ko bo Evropski parlament podal soglasje. To bo podlaga za nadaljnje ratifikacije konvencije v državah članicah EU.

Decembra 2023 je Komisija sprejela **spremenjeno interno politiko proti nadlegovanju**³⁶. Novi sveženj politik odraža spremembe na ravni EU in mednarodni ravni, vključno z začetkom veljavnosti Istanbulske konvencije, konvencije MOD 190 in strožjih pravil o varstvu podatkov, ter spremembe sodne prakse EU glede nadlegovanja. Sveženj reform, ki je bil predmet obširnih razprav osebja, služb in predstavnikov osebja, je razširil obseg neformalnega postopka proti nadlegovanju v okviru Komisije in zdaj zajema vse osebe, ki neposredno ali posredno dela za Komisijo ne glede na kraj dela. Obnovljeni okvir izboljšuje in posodablja formalne in neformalne mehanizme pravnih sredstev in uvaja nov

³⁴ [Child Sexual Abuse Prevention Network \(CSAPN\) - European Commission \(europa.eu\)](#)

³⁵ [Decent work for all: Council takes a step forward towards the adoption of the Council decision on violence and harassment convention - Consilium \(europa.eu\)](#)

³⁶ [Daily News 13 / 12 / 2023 \(europa.eu\)](#)

položaj: glavnega zaupnika. Ta vodstvena oseba bo prva kontaktna točka za žrtve, ki želijo prijaviti nadlegovanje, in vse druge osebe, ki potrebujejo svetovanje o boju proti nadlegovanju. Glavni zaupnik bo odgovoren tudi za izvajanje novih odločitev in nadaljnji razvoj politike proti nadlegovanju. Še en pomemben del reforme je usposabljanje, s posebnim poudarkom na usposabljanju za vodje, ki bo postalo obvezno. Boj proti nadlegovanju je povezano s prizadevanji za ustvarjanje delovnega okolja, ki je varno, spoštljivo in podpira ter spodbuja raznolikost, kar so ključne sestavine splošne strategije za človeške vire.

Novi program politike evropskega raziskovalnega prostora (ERA) za obdobje 2022–2024³⁷ določa več konkretnih ukrepov v zvezi s prednostnimi področji iz pakta za raziskave in inovacije³⁸. Eden od ukrepov, tj. ukrep 5, zajema spodbujanje enakosti spolov in spodbujanje vključevanja³⁹. Natančneje ukrep 5 ERA upošteva in omenja Ljubljansko deklaracijo za enakost spolov v evropskem raziskovalnem prostoru iz leta 2021. Njen cilj je med drugim obravnavanje spolnega nadlegovanja v raziskovalnem in akademskem prostoru ter boj proti njemu. Podskupina foruma ERA, oblikovana za ukrep 5 ERA leta 2023, združuje dvaindvajset držav članic, tri povezane države in štirinajst zainteresiranih raziskovalnih organizacij na ravni EU ter bo imela vodilno vlogo pri doseganju rezultatov. Eden od štirih povezanih rezultatov tega ukrepa sta zagotoviti enakost spolov v delovnih okoljih z institucionalnimi spremembami v raziskovalnih organizacijah in oblikovati strategijo za boj proti **nasilju zaradi spola, vključno s spolnim nadlegovanjem**, v evropskem sistemu raziskav in inovacij⁴⁰. Podskupina je že začela delo na strategiji, ki jo bo javnosti predstavila leta 2024. Osrednji dogodek Komisije, evropski dnevi raziskav in inovacij, ki bo marca 2024, bo zajemal posebno srečanje o ERA brez nasilja zaradi spola⁴¹.

Največja zveza sindikatov v **Sloveniji** (Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, ZSSS) je pripravila prosto dostopen spletni priročnik o preprečevanju nasilja zaradi spola ter drugih oblik nadlegovanja in trpinčenja na delovnem mestu. Namenjen je zaposlenim, sindikalnim zaupnikom in drugim sindikalnim predstavnikom, ki želijo uporabiti pristop ničelne tolerance do vseh oblik nasilja. Priročnik navaja ustrezno zakonodajo, pojasni, kako je tema obravnavana v kolektivnih pogodbah (s primeri dobrih praks), in opiše vlogo sindikalnega predstavnika pri zagotavljanju pomoči žrtvam. Priročnik vsebuje vzorec dnevnika o nadlegovanju na delovnem mestu, vzorec izjave o ničelni toleranci do nadlegovanja in nasilja na delovnem mestu ter vzorec sporazuma o preprečevanju nadlegovanja in nasilja na delovnem mestu.

6. julija 2023 je **ciprski** parlament potrdil spremembo zakona o javnih uslužbencih. Spremenjena zakonodaja opredeljuje spolno nadlegovanje in nadlegovanje v javnem sektorju kot samostojno kaznivo dejanje. Pred spremembo sta bila nadlegovanje in spolno nadlegovanje priznana kot disciplinska prekrška, ki vsebujeta nepoštenost ali moralno izprijenost⁴².

³⁷ [European Research Area Policy Agenda \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/asset-detailed?id=14484)

³⁸ [A pact for RI in Europe \(horizon-europe.gouv.fr\)](https://horizon-europe.gouv.fr/)

³⁹ [European research area - European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/asset-detailed?id=14484)

⁴⁰ [Register of Commission expert groups \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/asset-detailed?id=14484)

⁴¹ [Research and Innovation Week - European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/asset-detailed?id=14484)

⁴² [Cyprus Legal News \(cylegalnews.com\)](https://www.cypruslegalnews.com/) - in Cypriot Greek

Trgovina z ljudmi

Trgovina z ljudmi je še naprej resna težava v EU. To zapleteno kriminalno dejanje se sistematično rešuje z različnimi pobudami EU. Večina žrtev v EU je žensk in deklic, s katerimi se trguje predvsem zaradi spolnega izkoriščanja⁴³.

Komisija je decembra 2022 sprejela predlog za revizijo **direktive EU o preprečevanju trgovine z ljudmi**⁴⁴. 23. januarja 2024 sta Evropski parlament in Svet dosegla politično soglasje o **strožjih pravilih za boj proti trgovini z ljudmi**⁴⁵. Spremenjena direktiva bo vključila izkoriščanje nadomestnega materinstva in prisilne poroke med oblike izkoriščanja iz člena 2(3) direktive. Od držav članic zahteva, da kriminalizirajo te oblike izkoriščanja v svoji nacionalni kazenski zakonodaji, ko (ali če) obstajajo vsi drugi sestavni elementi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. Tudi zavestna uporaba storitev, ki jih nudijo žrtve trgovine, bo postala kaznivo dejanje. Direktiva prav tako določa, da uporaba komunikacijske ali informacijske tehnologije za spolno izkoriščanje pomeni oteževalno okoliščino.

Oktober 2023 je Komisija uresničila še en ključni ukrep iz strategije EU za boj proti trgovini z ljudmi (2021–2025) z novo kampanjo na ravni EU "**Ustavimo trgovino z ljudmi. Prekinimo nevidno verigo**"⁴⁶. Namen kampanje je obveščanje javnosti, kaj se zares skriva za različnimi oblikami izkoriščanja, in poziva ljudi, naj se pridružijo boju proti njemu.

Koordinator EU za preprečevanje trgovine z ljudmi še naprej spodbuja in spremlja izvajanje **skupnega načrta za boj proti trgovini z ljudmi**⁴⁷. Ukrepi, sprejeti v okviru načrta, so prispevali k preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej. Glede na visoko stopnjo ranljivosti razseljenih oseb iz Ukrajine in čedalje pogostejši znaki izkoriščanja delovne sile je Europol junija 2023 koordiniral skupne akcijske dneve proti trgovini z ljudmi za namene izkoriščanja delovne sile⁴⁸. Septembra 2023 je Europol koordiniral tridnevno operacijo zoper spletne kriminalne dejavnosti, ki omogočajo trgovino z ljudmi. Operacija se je osredotočala na spletne strani in platforme družbenih omrežij, glede katerih so oblasti sumile, da se uporabljajo za novačenje razseljenih oseb iz Ukrajine⁴⁹.

Aprila 2023 je Komisija začela izvajati tudi šest prehodnih projektov za pomoč, podporo in integracijo za državljane tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi. V projektih je močno upoštevan vidik spola.

Na **Madžarskem** je ministrstvo za kulturo in inovacije ustanovilo nagrado za zaščito človekovega dostojanstva, ki se podeli osebi ali organizaciji za izjemno delo na področju boja proti nasilju v družini in proti trgovini z ljudmi. Vsako leto se lahko podeli do osem nagrad s plaketo in denarno nagrado.

⁴³ Tri četrtine (75 odstotkov) vseh evidentiranih žrtev v EU je žensk in deklic. Trgovanje z namenom spolnega izkoriščanja ves čas ostaja glavna oblika izkoriščanja v Evropski uniji (65 odstotkov vseh evidentiranih žrtev). [Impact Assessment Report accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protection its victims, COM/2022/732 final](#)

⁴⁴ [Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter o zaščiti njenih žrtev, COM/2022/732 final](#)

⁴⁵ [Fight against human trafficking: Council and European Parliament strike deal to strengthen rules – Consilium \(europa.eu\)](#)

⁴⁶ [End human trafficking. Break the invisible chain - European Commission \(europa.eu\)](#)

⁴⁷ [A Common Anti-Trafficking Plan to address the risks of trafficking in human beings and support potential victims among those fleeing the war in Ukraine - European Commission \(europa.eu\)](#)

⁴⁸ [21 arrested for labour exploitation and 261 victims identified | Europol \(europa.eu\)](#)

⁴⁹ [Targeted: human traffickers luring victims online | Europol \(europa.eu\)](#)

Podpora žrtvam nasilja zaradi spola

Podpora žrtvam je bistveni del prizadevanj za odpravo nasilja zaradi spola. Žrtve, ki jim je zagotovljena ustrezna podpora, dobijo samozavest, da navežejo stik z organi oblasti in sodelujejo v sodnih postopkih. V delovnem programu za leto 2022 je Komisija napovedala možnost revizije pravnega reda EU o pravicah žrtev⁵⁰. Junija 2022 je Komisija sprejela oceno direktive o pravicah žrtev⁵¹. Ocena kaže, da je direktiva v zadnjih desetih letih znatno prispevala k izboljšanju življenja žrtev po vsej Evropski uniji. Vendar pa ocena kaže tudi, da še vedno prihaja do primerov, ko se vse žrtve ne morejo popolnoma zanesti na svoje pravice. Za rešitev težav, navedenih v oceni, je Komisija 12. julija 2023 sprejela **predlog za spremembo direktive o pravicah žrtev**⁵². Posebni cilji predloga in njihovi rezultati so bili skrbno ocenjeni v presoji vpliva za revizijo direktive⁵³. Ocena in presoja vpliva sta zajemali obširna ciljno usmerjena javna posvetovanja. Predlagane spremembe direktive o pravicah žrtev se nanašajo na pet ključnih pravic žrtev: dostop do informacij, boljša podpora in zaščita, večja vključenost v kazenski postopek in enostavnejši dostop do odškodnine. O predlogu potekajo razprave v Svetu in Evropskem parlamentu.

Direktiva o pravicah žrtev je glavni horizontalni instrument, ki se uporablja za žrtve vseh kaznivih dejanj. Direktiva je dobro usklajena s področno zakonodajo, ki se bolj neposredno odziva na posebne potrebe žrtev posebnih vrst kaznivih dejanj, kot so žrtve trgovine z ljudmi, otroci kot žrtve spolnega izkoriščanja, žrtve terorizma in žrtve nasilja nad ženskami in nasilja v družini.

Kot je navedeno zgoraj, začasni dogovor o predlogu direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini določa konkretne podpirne ukrepe, prilagojene posebnim potrebam žrtev nasilja nad ženskami ali nasilja v družini, kot so zagotovitev posebne podpore v primeru spolnega nasilja in pohabljanja ženskih spolnih organov, dostop do nacionalnih SOS linij in večja dostopnost zavetišč.

Za ozaveščanje o pravicah žrtev ter za spodbujanje podpore specialistov in zaščite žrtev s posebnimi potrebami, kot so žrtve nasilja zaradi spola, je Komisija začela **kampanjo o pravicah žrtev z naslovom "Odpri oči"**⁵⁴. Namen kampanje je ustvariti gibanje podpore in ljudi, ki so pripravljeni videti in prepoznati žrtve v svojem socialnem krogu, pomagati žrtvam, da uporabijo svoje pravice, in jih obvestiti o razpoložljivi podpori za žrtve.

V **Grčiji** je vlada v sodelovanju s podjetjem Vodafone ustvarila aplikacijo Gumb za paniko, ki jo lahko ženske uporabijo za takojšnjo pomoč v nevarnosti. Aplikacija vzpostavi linijo s policijo in omogoči oblastem, da izsledijo lokacijo klicatelja ter tako hitro ukrepajo. Odgovorni organi za zagotavljanje storitve so svetovalni centri in grška policija.

⁵⁰ [Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, OJ L 315, 14. 11. 2012, str. 57–73.](#)

⁵¹ [Commission Staff Working Document - Evaluation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, SWD/2022/0179 final](#)

⁵² [Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ, COM/2023/424 final](#)

⁵³ [Commission Staff Working Document - Impact Assessment Report Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, SWD/2023/246 final](#)

⁵⁴ [Keep your eyes open to the different forms of violence. Victims' Rights \(europa.eu\)](#)

Italijanski zakon o proračunu iz leta 2023 je znatno povečal financiranje za nacionalni strateški načrt proti nasilju moških nad ženskami. Za leto 2024 zakon povečuje financiranje za zavetišča za žrtve (20 milijonov evrov), varstveni dodatek za žrtve nasilja ("dodatek za svobodo", 10 milijonov evrov), podporne centre (5 milijonov evrov), rehabilitacijske centre za storilce (4 milijone evrov) in preprečevalne ukrepe (3 milijone evrov). Zakon določa tudi oprostitev prispevkov za socialno varnost za delodajalce, ki zaposlijo nezaposlene žrtve nasilja (1,5 milijona evrov leta 2024).

Leta 2023 je v **Estoniji** začel veljati novi zakon o podpori žrtvam. Zakon prvič uvaja načelo, ki ureja obravnavo žrtev in izobraževalne zahteve za specialiste, ki delajo z žrtvami. Dodaja tudi seznam storitev za žrtve trgovine z ljudmi in uvaja načelo, ki ureja način zagotavljanja teh storitev. Zakon olajšuje dostop do psihološke pomoči in podpore za žrtve nasilja v družini in spolnega nasilja, ki so utrpeli travmo, podpora pa bo zdaj na voljo ne glede na to, ali je vložena kazenska obtožba ali ne.

V okviru **programa vzajemnega učenja o enakosti spolov** je **Romunija** aprila 2023 gostila dvodnevni seminar o ukrepih za boj proti nasilju v družini, vključno z ekskurzijo v center za nujno pomoč FEMINA v Bukarešti, zavetišče za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja v družini. Center nudi dvajset postelj, prostore za druženje in rekreacijo ter otroško igralnico. Na spletni strani Komisije so bili objavljeni strokovni prispevki držav članic in zbirno poročilo⁵⁵.

Švedska vlada je leta 2023 povečala podporo lokalnim zavetiščem za ženske in deklice za 4,39 milijona evrov (50 milijonov švedskih kron) v podporo tistih, ki so izpostavljene nasilju v intimno partnerskih odnosih, in nasilju ali zatiranju, povezanima s častjo. Nacionalni odbor za zdravstveno in socialno varstvo je odgovoren za razdelitev sredstev lokalnim nepridobitnim zavetiščem za ženske in deklice, ki so prejela subvencijo za leto 2023, če potrebujejo dodatna sredstva. Znesek bo sorazmeren z že dodeljenimi sredstvi⁵⁶.

Spopadanje s spolnimi stereotipi

Spolni stereotipi so eden od osnovnih vzrokov za neenakost spolov. Spolni stereotipi lahko omejijo našo zmožnost in želje pri izbiri študijske smeri, usposabljanja ali poklicne poti ter pri sprejemanju preprostih življenjskih odločitev, kot je izbira hobija. Vpliv stereotipov je lahko še večji pri nekaterih ljudeh: invalidi ali pripadniki etničnih manjšin so lahko podvrženi večplastnim stereotipom. Za odpravo spolnih stereotipov je Evropska komisija marca 2023 začela **vseevropsko komunikacijsko kampanjo za odpravo spolnih stereotipov**⁵⁷ v skladu s strategijo za enakost spolov 2020–2025. V kampanjo **#UstavimoSpolneStereotipe** so bili zajeti spolni stereotipi na različnih področjih življenja, kot so izbira kariere, delitev skrbstvenih obveznosti in odločanje. Ciljna skupina so bili mladi odrasli, kampanja je potekala celo leto 2023, večinoma na družbenih omrežjih. Kampanja je prejela nagrado revije Forbes za leto 2023. Komisija je ustanovila tudi **strokovno skupino za oblikovanje strategij za ustvarjanje podpornega učnega okolja in dobrega počutja v šoli**. Ena od podskupin bo obravnavala spolno značilne izzive, kot so spolni stereotipi, spolni predsodki, spletno trpinčenje in spolno nadlegovanje. Strokovna skupina je bila vzpostavljena marca 2023 in bo do marca 2024 oblikovala smernice EU za

⁵⁵ [The EU Mutual Learning Programme in Gender Equality – Combatting Domestic Violence – Romania – 26-27 April 2023 – European Commission \(europa.eu\)](#)

⁵⁶ [Extra stöd till de lokala kvinno- och tjejjourerna - Regeringen.se](#)

⁵⁷ [End Gender Stereotypes - European Union \(europa.eu\)](#)

spodbujanje dobrega počutja, krepitev duševnega zdravja in preprečevanje trpinčenja v šoli⁵⁸. Medtem je mreža strokovnjakov in strokovnjakinj, ki se ukvarja s socialnim vidikom izobraževanja in usposabljanja (NESET), objavila poročilo "Doseganje dobrega počutja učencev in učenk: izobraževalni okviri brez nasilja"⁵⁹ in več informativnih seznamov:

- "Spodbujanje podpornega učnega okolja in podpiranje dobrega počutja v šoli"⁶⁰;
- "Socialno in čustveno učenje ter akademska uspešnost v šolah"⁶¹
- "Kaj lahko šole storijo glede trpinčenja?"⁶²
- "Kaj motivira otroke, ki ustrahujejo, in ali se lahko spremenijo?"⁶³

Februarja 2023 sta Irska in Avstrija gostili seminar o **vlogi moških in fantov pri spodbujanju enakosti spolov in razbijanju spolnih stereotipov v okviru programa vzajemnega učenja o enakosti spolov**. Teme razprav na seminarju so bile: potreba po okrepitvi zbiranja podatkov na podlagi kazalcev OECD, kako se spoprijeti s pojavi toksične moškosti med mladimi fanti in trajnostno financiranje projektov na lokalni ravni. Strokovni prispevki, ki so jih pripravile države članice, so bili objavljeni na spletni strani Komisije skupaj s poročilom⁶⁴.

Irska je pripravila prvi obvezni učni načrt za spolno vzgojo 16–18-letnikov za vse šole in prekinila tradicijo diskrecijskega izobraževanja o tej temi. Učni načrt, o katerem poteka javno posvetovanje, se osredotoča na zdrave odnose, spolne stereotipe in preprečevanje nasilja v intimnih odnosih. Učenci naj bi "razpravljali o spolni aktivnosti kot vidiku odraslih odnosov v znamenju skrbi, spoštovanja, privolitve, intimnosti in vzajemnega užitka". Ugotavljali bodo tudi, "kako se škodljive prakse glede spola ohranjajo v medijih, na spletu in v družbi, ter govorili o strategijah za spoprijemanje s takim odnosom in trditvami"⁶⁵.

Projekt **BEYOND**⁶⁶ koordinira italijanski sindikat, financira pa se v okviru predhodnika programa za pravice, enakost in državljanstvo za obdobje 2014–2020. Namen projekta je razprava o enakosti spolov od zgodnje starosti s poudarkom na ozaveščanju in usposabljanju učiteljev in staršev z različnimi metodami in orodji. Pripravljena gradiva se lahko v nadaljevanju uporabijo za druge države članice EU.

Skupina za znanstvene analize in svetovanje o enakosti spolov⁶⁷ je junija 2023 organizirala tematski seminar z naslovom "Ženske in mediji: uresničevanje možnosti za enakost spolov". Seminar je obravnaval izzive pri medijski obravnavi žensk (na primer pomanjkljiva vključenost, mizogino pokrivanje nasilnih kaznivih dejanj in spolni stereotipi) in načine za krepitev enakosti spolov (vključno z dobrimi praksami). Poročilo o seminarju je bilo objavljeno na spletu⁶⁸.

⁵⁸ [New expert group focuses on supporting well-being at school | European Education Area \(europa.eu\)](#)

⁵⁹ [Achieving student well-being for all: educational contexts free of violence - NESET \(nesetweb.eu\)](#)

⁶⁰ [Promoting supportive learning environments and supporting well-being at school \(europa.eu\)](#)

⁶¹ [Social and emotional learning and academic achievement in schools - NESET \(nesetweb.eu\)](#)

⁶² [What can schools do about bullying? - NESET \(nesetweb.eu\)](#)

⁶³ [What motivates children who bully, and can they change? \(nesetweb.eu\)](#)

⁶⁴ [The EU Mutual Learning Programme in Gender Equality – The role of men and boys in advancing gender equality and breaking gender stereotypes – Ireland, 16-17 February 2023 – European Commission \(europa.eu\)](#)

⁶⁵ [Draft Senior Cycle Social, Personal and Health Education \(SPHE\) Specification - For consultation \(ncca.ie\)](#)

⁶⁶ [Home - BEYOND project - \(beyond-equality.eu\)](#)

⁶⁷ [European network of experts on gender equality - European Commission \(europa.eu\)](#)

⁶⁸ [SAAGE seminar - Women and the Media: Realising a Potential for Gender Equality](#)

USPEŠNO GOSPODARSTVO, TEMELJEČE NA ENAKOSTI SPOLOV

Leta 2022 se je vrzel med spoloma pri zaposlovanju v Evropski uniji še naprej zmanjševala. Od leta 2021 se je zmanjšala za 0,2 odstotne točke (o. t.) in zdaj znaša 10,7 o. t. Medtem ko so neenakosti med spoloma na trgu dela še vedno razširjene, je to rahlo zmanjšanje v skladu z dolgoročnim trendom od leta 2009, čeprav so med državami pomembne razlike.

Svetovna zdravstvena organizacija je 19. maja 2023 razglasila konec pandemije covid-19⁶⁹, potem ko je ta zahtevala skoraj sedem milijonov življenj. Še vedno pa niso jasne dolgoročne gospodarske, socialne in zdravstvene posledice pandemije, zlasti vidiki duševnega zdravja v obliki osamljenosti, izolacije, anksioznosti in depresije ter vpliva zaprtja na izobraževanje. Na drugi strani je stopnja zaposlenosti tako žensk kot tudi moških zdaj preseгла vrednosti pred pandemijo iz leta 2019.

Medtem ko s pandemijo povezane motnje izginjajo, pa dolgotrajni geopolitični izzivi – nadaljevanje ruske agresije proti Ukrajini in konflikt na Bližnjem vzhodu po napadu Hamasa na Izrael – vplivajo na dobavo in zvišujejo cene. Ženske nesorazmerno trpijo zaradi posledic inflacije in izgube kupne moči, saj predstavljajo večino delovno aktivnega in upokojenega prebivalstva.

V politiki potreba po prenosu direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja v nacionalno zakonodajo pomembno vpliva na oblikovanje nacionalnih politik od leta 2020. Sprejeti so bili raznovrstni ukrepi glede prožnosti: močno se spodbujajo ukrepi, kot so občasno delo, prožna porazdelitev delovnega časa, delo s krajšim delovnim časom in delo od doma, ki bi lahko pripomogli k zmanjšanju vrzeli med spoloma. Številne države EU so sprejele reforme na področju starševskega, materinskega, očetovskega in skrbniškega dopusta za oskrbo starejših oskrbovancev.

Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela je eden glavnih ciljev strategije za enakost spolov. Vsako leto Komisija v procesu evropskega semestra⁷⁰ predlaga Svetu več posebnih priporočil za države glede ukrepov, katerih namen je večje poenotenje držav članic pri gospodarski, davčni, zaposlitveni in socialni politiki v okviru ekonomskega upravljanja EU. Evropski semester oblikuje tudi okvir usklajevanja in spremljanja prizadevanj držav članic za uresničevanje načel in pravic, ki izhajajo iz evropskega stebra socialnih pravic na področju enakih možnosti in dostopa do trga dela, pravičnih pogojev dela ter socialnega varstva in vključenosti. Drugo načelo stebra se izrecno nanaša na enakost spolov, tretje pa na enake možnosti. Leta 2023 je Svet na predlog Komisije izdal več posebnih priporočil⁷¹ glede enakosti spolov, med drugim za Avstrijo in Nemčijo, s poudarkom na povečanju vključenosti žensk na trg dela, na zagotavljanju vzgoje in varstva predšolskih otrok (v Avstriji) in zmanjšanju vpliva odvrčajočih dejavnikov za prejemnike drugega dohodka (v Nemčiji). Tudi druga posebna priporočila (na primer na področju trga dela, izobraževanja in usposabljanja ter zdravstvene in socialne politike) lahko imajo pozitiven učinek na enakost spolov, kot je izrecno navedeno v nekaterih uvodnih izjavah.

V vseh državah članicah je stopnja zaposlenosti višja pri moških kot pri ženskah, splošni vzorec pa kaže, da nižja kot je stopnja zaposlenosti žensk v državi, večja je zaposlitvena vrzel med spoloma. Leta 2022

⁶⁹ [WHO chief declares end to COVID-19 as a global health emergency | UN News](#)

⁷⁰ [The European Semester - European Commission \(europa.eu\)](#)

⁷¹ [2023 European Semester: Country Specific Recommendations / Commission Recommendations - European Commission \(europa.eu\)](#)

je stopnja zaposlenosti v Evropski uniji pri moških znašala 80,0 odstotka, pri ženskah pa 69,3 odstotka, kar je povzročilo zaposlitveno vrzel med spoloma v višini 10,7 o. t.

Stopnja zaposlenosti tako žensk kot tudi moških se je v zadnjih desetih letih stalno povečevala, kar je prekinila le pandemija leta 2020. Vendar pa je od leta 2018 trend povečevanja zaposlenosti nekoliko večji pri ženskah, zaradi česar se je zaposlitvena vrzel med spoloma zmanjšala z 11,3 o. t. leta 2018 na 10,9 o. t. leta 2021 in 10,7 o. t. leta 2022.

Slika 1:1 Stopnja zaposlenosti v starostni skupini 20–64 let glede na spol (odstotki, leva os) in zaposlitvena vrzel med spoloma (odstotne točke, desna os) – 2013–2022

Vir: Eurostat, ([lfsi_emp_a](#))

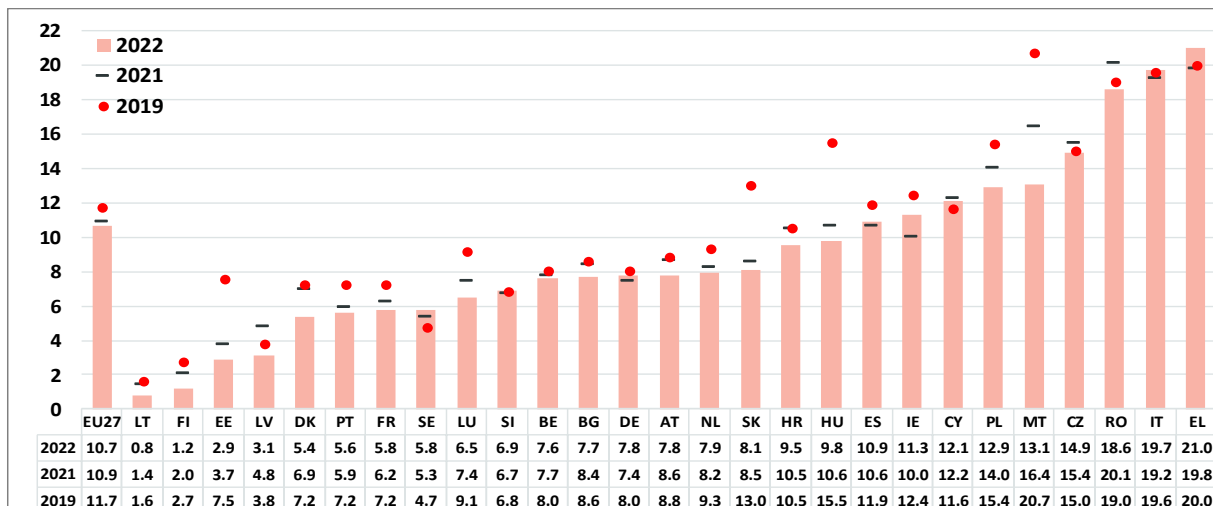
Zaposlitvene vrzeli med spoloma se močno razlikujejo med državami EU. V okviru zaveze za spodbujanje vključujočega zaposlovanja je akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic⁷² določil cilj povečati splošno zaposlenost v Evropski uniji na 78 odstotkov do leta 2030 in vsaj prepoloviti zaposlitveno vrzel med spoloma glede na leto 2019. Leta 2022 je stopnja zaposlenosti v starostni skupini 20–64 let v Evropski uniji znašala 74,6 odstotka. Vendar pa se je vrzel med spoloma v zadnjih treh letih zmanjšala za samo 0,5 o. t. Zato je treba nadoknaditi zaostanek, da se zmanjša za nadaljnjih 5,1 o. t. do leta 2030.

Leta 2022 je devet držav članic EU (Češka, Irska, Grčija, Španija, Italija, Ciper, Malta, Poljska in Romunija) imelo večjo zaposlitveno vrzel med spoloma glede na Evropsko unijo kot celoto. V Italiji in Grčiji je bila zaposlena malo več kot polovica žensk (55,0 odstotka oziroma 55,9 odstotka) v primerjavi s približno tremi četrtinami moških (74,7 odstotka oziroma 76,9 odstotka). Vrzel se je dejansko povečala v Grčiji, Španiji, Italiji in zlasti na Irskem. Vrzel se je prav tako povečala na Švedskem (0,5 o. t.), v Nemčiji (0,4 o. t.) in Sloveniji (0,2 o. t.), ki imajo manjšo vrzel, kot je povprečje EU. Največje je bilo

⁷² [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic, COM/2021/102 final](#)

zmanjšanje na Malti (−3,3 o. t.) ter na Češkem, Danskem in v Latviji (vse −1,5 o. t.). Po drugi strani je bila zaposlitvena vrzel med spoloma razmeroma majhna v Estoniji, Latviji, Litvi in na Finskem, kjer je znašala približno 3 o. t. ali manj.

Slika 2: Vrzel med spoloma v stopnji zaposlenosti moških in žensk, starostna skupina 20–64 let, obdobje 2019–2022

Vir: Eurostat, [lfsa_ergan].

Vrzeli so znatno velike pri **migrantkah**, ki so na splošno manj uspešne na trgu dela kot migranti in državljanke EU. Razlogov za to je več: migrantke se spoprijemajo z dodatnimi težavami pri integraciji v primerjavi z migranti in morajo pogosto premagati strukturne ovire, povezane z dejstvom, da so migrantke in ženske. Povečanje stopnje zaposlenosti migrantk je eden od ciljev akcijskega načrta za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027.

Starost ima jasn učinek na zaposlenost glede na spol: leta 2022 je vrzel pri **mladih, starih 15–24 let**, znašala 4,7 o. t., kar je manj kot polovica vrzeli pri osebah, starih 20–64 let (10,7 o. t.). Nekatere države so imele celo negativno vrzel, torej je bila stopnja zaposlenosti mladih žensk višja kot pri mladih moških (Danska, Estonija, Litva, Luksemburg, Malta in Finska). Razlike med državami glede stopnje zaposlenosti mladih žensk so bile precej večje kot razlike pri ženskah, starih 20–64 let. Odstotek je znašal od 75,3 odstotka na Nizozemskem in 13,1 odstotka v Grčiji (razlika 62,2 o. t.). Zaposlitvena vrzel med spoloma je bila največja pri **delavcih, starih 55–64 let**, in sicer 12,5 o. t. leta 2022. Na odstotek je vplivala daljša povprečna delovna doba v EU, ki se je med letoma 2002 in 2022 povečala za 5,3 leta pri ženskah v primerjavi z 2,9 leta pri moških⁷³. Končno je bilo **skrajšanje delovnega časa** nekoliko manj na ravni EU tako pri ženskah kot tudi moških⁷⁴, vrzel med spoloma pa se od leta 2019 zmanjšuje (z 22 o. t. leta 2019 na 20,2 o. t. leta 2022), čeprav je še vedno dvakrat večja kot vrzel skupne zaposlenosti. Posledično se je zmanjšala tudi zaposlitvena vrzel med spoloma pri **polnem delovnem času** (z 21,6 o. t. leta 2019 na 20,2 o. t. leta 2022).

⁷³ Vir: Eurostat, [lfsa_ergan, Employment rates by sex, age and citizenship (%)

⁷⁴ Leta 2019 je delež zaposlitev s krajšim delovnim časom znašal 29,4 odstotka pri ženskah in 7,8 odstotka pri moških, leta 2022 pa 27,8 odstotka oziroma 7,6 odstotka. Vir: Eurostat, [fst_hhptety, Percentage of part-time employment by sex, age groups and household composition

Še en pomemben presek je med spolom in invalidnostjo. Ocene Eurostata o odstotku invalidnosti v Evropski uniji za leto 2022 kažejo, da osebe z delno ali hudo invalidnostjo predstavljajo približno četrtno populacije EU v starosti nad 16 let (27,0 odstotka) in nekaj več kot polovico prebivalstva nad 65 let (52,2 odstotka)⁷⁵, kar ne zajema odraslih, ki živijo v skupnostnih gospodinjstvih (na primer domovih starejših občanov in bolnišnicah). Leta 2022 je bilo manj invalidov kot invalidk v vseh državah članicah EU. Največjo vrzel med spoloma imajo Latvija, Portugalska in Romunija (vsaj 9,0 o. t.). Najmanjše vrzeli med spoloma so bile na Cipru, Irskem in v Sloveniji, in sicer manj kot 2,0 o. t. Zaposlitvena vrzel pri osebah z invalidnostjo v območju EU-27 je leta 2022 znašala 21,4 o. t. in je bila večja pri moških (23,3 o. t.) kot pri ženskah (18,9 o. t.)⁷⁶. Iz tega je razvidno ne samo, da zaposlitvena vrzel med osebami z invalidnostjo in brez nje ostaja velika – na splošno imajo osebe z invalidnostjo nižjo stopnjo zaposlenosti, jih nesorazmerno prizadene brezposelnost in bolj zgodaj zapustijo trg dela, ampak tudi, da obstaja vrzel med spoloma, ki jo občutijo ženske z invalidnostjo.

Večina držav članic EU je razvila strategije ali posebne projekte, ki spodbujajo večjo udeležbo žensk pri zaposlitvi kot delavk ali podjetnic. Nekatere države so se odločile za splošne zakone, strategije ali načrte o zaposlovanju. Druge so uveljavile posebne zakone, strategije ali načrte za enake možnosti žensk in moških s poglavjem o enakem dostopu do zaposlitve in o zmanjševanju vrzeli med spoloma. Taka primera sta Portugalska, ki je uveljavila akcijski načrt za enakost med moškimi in ženskami v obdobju 2023–2026, in Latvija, ki je uveljavila načrt za spodbujanje enakih pravic in enakih možnosti za ženske in moške v obdobju 2021–2023. Samo ena država, Slovaška, je uvedla poseben nacionalni akcijski načrt za zaposlovanje žensk v obdobju 2022–2027. Nekatere države so vzpostavile programe za odpravo posameznih vrzeli med spoloma, na primer na področju podjetništva. **Italijanska** vlada je na primer vzpostavila **nacionalni sistem certificiranja za enakost spolov**⁷⁷ – z naložbo, vredno 10 milijonov evrov – v okviru katerega so podelili certifikat že 203 podjetjem. Podobno je v zadnjih osmih letih **ciprski** certifikacijski organ za enakost spolov v okviru ministrstva za delo in socialno zavarovanje certificiral 67 podjetij in organizacij.

Med pandemijo so bili sprejeti številni ukrepi glede prožnosti dela za preprečevanje množične nezaposlenosti. Vendar pa, če politike o delu od doma, prožnem delovnem času, dopustih in prekinitvi kariere niso pravilno oblikovane in jih moški ne uporabljajo enakovredno, lahko imajo nasprotni učinek na plačo in karierni razvoj, saj jih uporabljajo predvsem ženske (zlasti manj kvalificirane), ki zato trpijo negativne dohodkovne posledice in prekarnost, pogosto povezane s takimi oblikami prožnega dela.

Več držav članic je uredilo pravico do odklopa (kar je zlasti pomembno za delo od doma) ali izboljšalo zaščito za platformne zaposlene. Nekatere države so okrepile programe za subvencionirane zaposlitve za podjetja, ki zaposlujejo ženske s prožnim delovnim časom, ali zagotovile podporo delodajalcem, ki nudijo varstvo otrok. Drugi pristopi so še storitve podpore za enostarševske družine ali družine na

⁷⁵ Vir: Eurostat, [hlth_silc_06_Self-perceived long-standing limitations in usual activities due to health problem by sex, age and labour status](#)

⁷⁶ Vir: Eurostat, [hlth_dlm200_Disability employment gap by level of activity limitation and sex](#)

⁷⁷ Certificiranje temelji na sklopu kazalnikov uspešnosti, povezanih s politikami o enakosti spolov na teh področjih: kultura in strategija; upravljanje; procesi upravljanja kadrov; priložnosti za rast in vključevanje žensk v gospodarstvo; plačna enakost med spoloma in starševsko varstvo ter ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem. Certificirana podjetja lahko zaprosijo za oprostitev plačila odstotka prispevkov delodajalca za socialno varnost. Druge pobude se navezujejo na sodelovanje v subvencijskih programih državne pomoči, ki se financirajo iz evropskih sredstev, in na sodelovanje na javnih razpisih, kjer jim naročniki lahko podelijo večje število točk in od njih zahtevajo manjša jamstva. Glej [Gender Equality Certification System - Home \(pariopportunita.gov.it\)](#)

podeželskih območjih, vključno z brezplačnimi centri za varstvo otrok, z obšolskimi dejavnostmi, zajtrkom pred začetkom šole in s poletnimi šolami.

V okviru ukrepov za izvajanje **direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja** je več držav uvedlo ali podaljšalo starševski dopust na vsaj štiri mesece, od tega vsaj dveh mesecev ni mogoče prenesti na drugega starša (Estonija, Irska, Španija, Francija, Ciper, Latvija, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovenija, Finska in Švedska). Tri države so sprejele reforme za združitev materinskega in očetovskega dopusta (Estonija, Španija in Portugalska). Države članice so se odzvale na zahteve direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja z **vedbo novega očetovskega dopusta** v trajanju vsaj deset delovnih dni ob rojstvu otroka (Bolgarija, Hrvaška, Latvija, Luksemburg, Madžarska in Malta) ali **podaljšanja obstoječega dopusta na dva tedna ali več**, in sicer Belgija (20 dni), Češka in Francija (25 dni), Italija, Ciper in Portugalska (28 dni), Slovaška in Slovenija. Nekatere države članice (Belgija, Irska in Španija) še niso v celoti prenesle direktive v svojo zakonodajo, zato se je Komisija novembra 2023 odločila, da jih bo napotila na Sodišče⁷⁸. Mreža pravnih strokovnjakov Komisije je pripravila poročilo o prenosu direktive v zakonodajo držav članic na podlagi odzivov nacionalnih strokovnjakov, ki naj bi bilo na voljo v prvi četrtini leta 2024.

Vendar pa zakonske pravice niso dovolj: zaposleni bi se morali počutiti tudi varno, da uveljavijo te pravice in se ne bojijo, da bodo zaradi tega obravnavani manj ugodno. Junija je Komisija skupaj z **EQUINET**, krovno organizacijo organov EU za enakost, organizirala **seminar**⁷⁹ o diskriminaciji delavcev, ki uveljavijo svoje pravice po direktivi o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja. Na seminarju so s predstavniki organov za enakost in inšpektorati za delo obravnavali dobre prakse za preprečevanje, odkrivanje in odpravo neugodne obravnave ali diskriminacije delavcev, ki so izkoristili družinski dopust ali prožni delovni čas zaradi oskrbe. Novosti v zvezi z direktivo o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja in direktivo o preglednosti plačil (glej spodaj) so bile prikazane na srečanju **evropske platforme listin raznolikosti** junija 2023.

Končno je januarja 2023 Komisija predstavila pobudo za krepitev in spodbujanje **socialnega dialoga** s konkretnimi ukrepi na ravni držav in EU. Sporočilo Komisije⁸⁰ poudarja pomen večje prisotnosti žensk v organizacijah socialnih partnerjev. Približno polovica od 44 sektorskih odborov za socialni dialog, ki delujejo na ravni EU, vključuje posebne ukrepe za enakost spolov v svoj delovni program. Pobuda je vsebovala tudi predlog **Priporočila Sveta o krepitvi socialnega dialoga** v Evropski uniji⁸¹, ki ga je Svet nato sprejel junija. Ta od držav članic zahteva, da podpirajo sodelovanje organizacij socialnih partnerjev v socialnem dialogu, vključno s kolektivnim pogajanjem in izvajanjem samostojnih sporazumov socialnih partnerjev na ravni EU, na primer s spodbujanjem enakosti spolov in enakih možnosti za vse v zvezi z zastopnostjo in tematskimi prednostnimi nalogami.

Odpravljanje skrbstvene vrzeli med spoloma

Eden od glavnih razlogov za razlike v vzorcih zaposlenosti žensk in moških je razdelitev skrbstvenih obveznosti glede na spol, zlasti pri skrbi za otroke. Kot je dejala nedavna dobitnica Nobelove nagrade

⁷⁸ [The Commission refers Belgium, Ireland and Spain \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-summaries/default/1054223.pdf)

⁷⁹ [Seminar: Work-Life Balance Directive – Equinet \(equineteurope.org\)](https://equineteurope.org/)

⁸⁰ [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji: izkoriščanje njegovega celotnega potenciala za upravljanje pravičnega prehoda, COM\(2023\) 40 final](https://ec.europa.eu/press-room/en/infographic-1054223)

⁸¹ [Priporočilo Sveta o krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji, 13. junij 2023, 10542/23](https://ec.europa.eu/press-room/en/infographic-1054223)

za ekonomijo, dr. Claudia Goldin: "Nikoli ne bo enakosti spolov, dokler ne bo tudi enakopravnosti parov."⁸²

V večini držav članic se vpliv starševstva odraža v nižji stopnji zaposlenosti žensk⁸³ in višji stopnji zaposlenosti žensk za krajši delovni čas. Leta 2022 je na ravni EU stopnja zaposlenosti v starostni skupini 25–54 let pri ženskah z otroki znašala 73,7 odstotka v primerjavi z 91,0 odstotka pri moških z otroki, kar pomeni zaposlitveno vrzel med spoloma v višini 17,3 o. t. med odraslimi z otroki v primerjavi s 3,8 o. t. med delovno aktivnim prebivalstvom brez otrok⁸⁴. Med zaposlenimi ženskami z otroki jih je bilo 31,5 odstotka zaposlenih za krajši delovni čas v primerjavi s 4,9 odstotka moških.

Leta 2022 se stopnja zaposlenosti žensk z do dvema otrokoma ni veliko spremenila (povprečje je znašalo približno 77 odstotkov), pri ženskah s tremi otroki ali več pa je povprečna stopnja zaposlenosti znašala 59,5 odstotka. Tudi dosežena stopnja izobrazbe ima velik vpliv na stopnjo zaposlenosti žensk. Jasno je, da se priložnosti in finančne spodbude za delo razlikujejo glede na stopnjo izobrazbe. Vseeno pa na splošno velja, da več kot je otrok, večja je zaposlitvena vrzel med ženskami z nižjo in ženskami z višjo izobrazbo. Stopnja zaposlenosti mater z enim otrokom in izobrazbo do terciarne ravni je 87,1 odstotka v primerjavi z 81,7 odstotka za matere s tremi otroki ali več. Nasprotno pa je stopnja zaposlenosti mater z enim otrokom in največ osnovno izobrazbo 53,6 odstotka, pri materah s tremi otroki ali več pa 30,8 odstotka.

Slika 3: Zaposlitvena vrzel med spoloma (starost 25–54 let) po številu otrok in stopnji izobrazbe – 2022

	Brez otrok	1 otrok	2 otroka	3 otroci ali več
Vsi ISCED (*)	3,8	14,6	17,1	28,0
ISCED 0–2	13,3	28,9	36,6	42,5
ISCED 3–4	4,8	16,1	20,5	31,3
ISCED 5–8	1,3	8,5	9,4	14,3

Vir: Eurostat, [lfst_hheredch](#)
(*) Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja je referenčna klasifikacija za organizacijo izobraževalnih programov in povezanih kvalifikacij po ravneh in področjih

Pri moških je stanje nekoliko drugačno: stopnja zaposlenosti je najnižja pri moških brez otrok (82,5 odstotka leta 2022) in se s številom otrok do dva otroka povečuje (92,4 odstotka leta 2022), zmanjševati pa se začne šele s tretjim otrokom (87,5 odstotka), čeprav manj opazno kot pri ženskah. Vzorec je enak ne glede na izobrazbo. Prav tako ne glede na število otrok zaposlitvena vrzel med moškimi z nizko in moškimi z višjo izobrazbo ni tako velika kot pri ženskah (največ 3 o. t. med ISCED⁸⁵ 0–2 in ISCED 5–8).

⁸² [EIGE Index 2023 Press Release_FIN_EN.pdf \(europa.eu\)](#)

⁸³ V povprečju so razlike v stopnji zaposlenosti žensk med materami in nematerami dvakrat večje pri migrantkah v primerjavi z ženskami, rojenimi v državi. Medtem ko se za pojasnjevanje nižje stopnje aktivnosti pogosto navajajo individualne in kulturne preference, dokazi kažejo, da se migrantke za nedejavnost ne odločajo prostovoljno. Matere migrantke prav tako poročajo o visokih stopnjah podzaposlenosti in neprostovoljni zaposlitvi s krajšim delovnim časom – glej [OECD, International Migration Outlook, 2023](#)

⁸⁴ Vir: Eurostat, [lfst_hheredty, Employment rate by sex, age groups, educational attainment level and household composition \(%\)](#)

⁸⁵ Mednarodna standardna klasifikacija izobraževanja je referenčna klasifikacija za organizacijo izobraževalnih programov in povezanih kvalifikacij po ravneh in področjih. Za več informacij glej [International Standard Classification of Education \(ISCED\) | UNESCO UIS](#)

Ne glede na otroke je zaposlitvena vrzel med moškimi in ženskami večja pri tistih z nižjo izobrazbo. Leta 2022 je bila med vsemi zaposlenimi z visoko stopnjo izobrazbe (z otroki ali brez) skupna zaposlitvena vrzel med spoloma 5,3 o. t. Vendar je znašala 11,9 o. t. pri tistih s srednjo izobrazbo in 22,1 o. t. pri tistih z nizko izobrazbo. Med letoma 2009 in 2022 se je število zaposlenih z nizko izobrazbo zmanjšalo za 24,6 odstotka. Do tega zmanjšanja je prišlo po pomembnem in postopnem zmanjševanju števila prebivalstva, starega 20–64 let, z nizko stopnjo izobrazbe. Nasprotno se je število zaposlenih z visoko izobrazbo povečalo za 46,4 odstotka, kar je največja sprememba, opažena v tem obdobju.

Kombinacija skrbstvenih storitev, dopustov in prožnih ureditev dela lahko prispeva k ravnovesju med poklicnim in zasebnim življenjem in, če je dobro oblikovana, okrepi enakost spolov na trgu dela. Na podlagi evropske strategije oskrbe iz leta 2022 so se države članice znova zavezale, da bodo povečale razpoložljivost cenovno sprejemljive visokokakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok (ECEC) za otroke do šoloobvezne starosti z določitvijo novih **barcelonskih ciljev**, ki ju je treba doseči do leta 2030⁸⁶.

Po kazalnikih EU-SILC za nova barcelonska cilja je 35,7 odstotka otrok do tretjega leta starosti leta 2022 imelo zagotovljeno vzgojo in varstvo (od 2,3 odstotka na Slovaškem do 74,7 odstotka na Danskem)⁸⁷. V zvezi z drugim ciljem je 89,2 odstotka otrok od tretjega leta do šoloobvezne starosti imelo vzgojo in varstvo. Stopnja vključenosti otrok (od tretjega leta do šoloobvezne starosti) v vzgojo je po zbranih podatkih UOE⁸⁸ leta 2021 znašala 92,7 odstotka.⁸⁹

Treba je opozoriti, da gre pri statistiki Evropske unije o dohodkih in življenjskih razmerah (EU-SILC) in pri skupni zbirki podatkov UNESCO OECD Eurostat (UOE) za različne podatkovne vire z različno metodologijo, ciljno populacijo, obsegom in opredelitvami pojmov. EU-SILC je zbirka podatkov na individualni ravni in se navezuje na osebe in gospodinjstva, podatki se zbirajo z anketiranjem posameznikov in se črpajo iz registrov, če ti obstajajo, okvir UOE pa zagotavlja mednarodno primerljive upravne podatke o izobraževalnih sistemih v različnih državah⁹⁰.

Dohodek gospodinjstva je pomemben dejavnik v vzorcih vključenosti v vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Otroci v najnižjem kvintilu so običajno deležni manj vzgoje in varstva kot njihovi vrstniki v najvišjem kvintilu. Otroci v najvišjem kvintilu so vključeni v največ programov vzgoje in varstva. To je lahko povezano z več dejavniki, na primer, da si starši lahko privoščijo več ur otroškega varstva ali da uporabijo dodatne ure za zaposlitev za polni delovni čas (ki zagotavlja tudi višje dohodke). Leta 2022 kar 65,2 odstotka otrok do tretjega leta starosti v EU ni bilo v formalnem otroškem varstvu v primerjavi

⁸⁶ [Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030, OJ C 484, 20. 12. 2022](#), str. 1–12.

⁸⁷ Vir: Eurostat, [ilc_caindform25, children in formal childcare or education](#)

⁸⁸ [UNESCO OECD Eurostat \(UOE\) joint data collection – methodology - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

⁸⁹ Referenčni kazalnik za vključenost otrok do tretjega leta starosti je novi kazalnik EU-SILC za otroke v formalni vzgoji ali izobraževanju. Kazalnik za otroke od tretjega leta do šoloobvezne starosti je isti kazalnik, ki se uporablja kot cilj za evropski izobraževalni prostor. Temelji na upravnih podatkih UOE in upošteva zahteve glede storitev za skupino ISCED 02. Zato ni neposredno primerljiv s podobnimi kazalniki, izračunanimi s podatki raziskave EU-SILC. Prav tako so podatki UOE na voljo z večjim zamikom kot podatki EU-SILC.

⁹⁰ Glede na obseg zajema kazalnik UOE vzgojo predšolskih otrok (ECE), kazalnik EU-SILC pa se navezuje na vzgojo in varstvo predšolskih otrok (ECEC). Kazalnik UOE, uporabljen za namene barcelonskih ciljev, se nanaša na starost otroka v šolskem letu, medtem ko se kazalnik EU-SILC nanaša na koledarsko leto. Končno podatki UOE upoštevajo šoloobvezno starost (ISCED 1), EU-SILC pa prvotno šoloobvezno starost, ki je, odvisno od države, vezana na začetek osnovnošolskega izobraževanja (ISCED 1) ali konec predšolske vzgoje (ISCED 0).

s 24,8 odstotka otrok, ki so imeli vzgojo in varstvo vsaj 25 ur na teden, in z 9,9 odstotka otrok z vzgojo in varstvom do 24 ur na teden.

Priporočilo posebno pozornost namenja koriščenju vzgoje in varstva pri socialno ogroženih otrocih in odpravljanju vrzeli pri vključenosti v vzgojo in varstvo med otroki, ki so izpostavljeni tveganju za revščino ali socialno izključenost (ARPE), in med tistimi, ki niso (ne-ARPE). Medtem ko imajo pomoči potrebni otroci običajno manj vzgoje in varstva (leta 2022 17,9 odstotka pomoči potrebnih otrok do tretjega leta starosti v primerjavi s 46,2 odstotka otrok ki pomoči ne potrebujejo)⁹¹, lahko prav oni največ pridobijo od vzgoje in varstva glede dobrega počutja in pridobljene izobrazbe ter možnosti večjega zaslужka oskrbovalcev, zlasti mater.

Ta pozornost vzgoji in varstvu za pomoči potrebne otroke je v skladu s priporočilom Sveta o vzpostavitvi **evropskega jamstva za otroke**⁹². Priporočilo, soglasno sprejeto junija 2021, poziva države članice, naj pomoči potrebnim otrokom (tj. otrokom ARPE, upoštevajoč njihovo konkretno prikrajšanost) zagotovijo:

- učinkovit in brezplačen dostop do visokokakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok;
- izobraževanje in šolske dejavnosti;
- vsaj en zdrav obrok vsak šolski dan;
- zdravstveno varstvo;
- učinkovit dostop do zdrave prehrane in ustrezne nastanitve.

Priporočilo izpostavlja potrebo po upoštevanju vidika spola, zlasti v zvezi s podpornim okvirom politike ter ukrepi za preprečevanje in zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja. Do oktobra 2023 je večina držav članic pripravila svoj nacionalni akcijski načrt za izvajanje evropskega jamstva za otroke. Prvi krog dvoletnih poročil o napredku držav članic se pričakuje marca 2024.

Strategija EU za otrokove pravice, ki jo je spremljal predlog priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke, obravnava vprašanje enakosti spolov za otroke na več področjih. Kot ključni ukrep izpostavlja zlasti oblikovanje priporočila Komisije o preprečevanju škodljivih praks proti ženskam in deklicam, vključno s pohabljanjem ženskih spolnih organov.

Za **otroke od tretjega leta do šoloobvezne starosti**⁹³ je večina držav članic dosegla vključenost v vzgojo in varstvo za nad 90 odstotkov otrok – ali se ustavila približno pri tem odstotku. Šest držav članic (Belgija, Danska, Francija, Irska, Španija in Švedska) je že doseglo cilj na ravni EU za leto 2030. V obdobju 2013–2021 je izstopalo pet držav s stopnjami pod 80 odstotkov leta 2021 in s počasnim postopnim napredovanjem (Bolgarija, Hrvaška, Grčija (2019), Romunija in Slovaška). V teh državah je še posebej majhna vključenost triletnikov, in sicer pod 70 odstotkov⁹⁴. Kljub znatnemu napredku v prejšnjih letih, zlasti na Irskem, Cipru, Poljskem, Finskem in v Litvi, se povprečje EU glede vključenosti v vzgojo in

⁹¹ Vir: Eurostat, [ilc_caindform25, children in formal childcare or education](#)

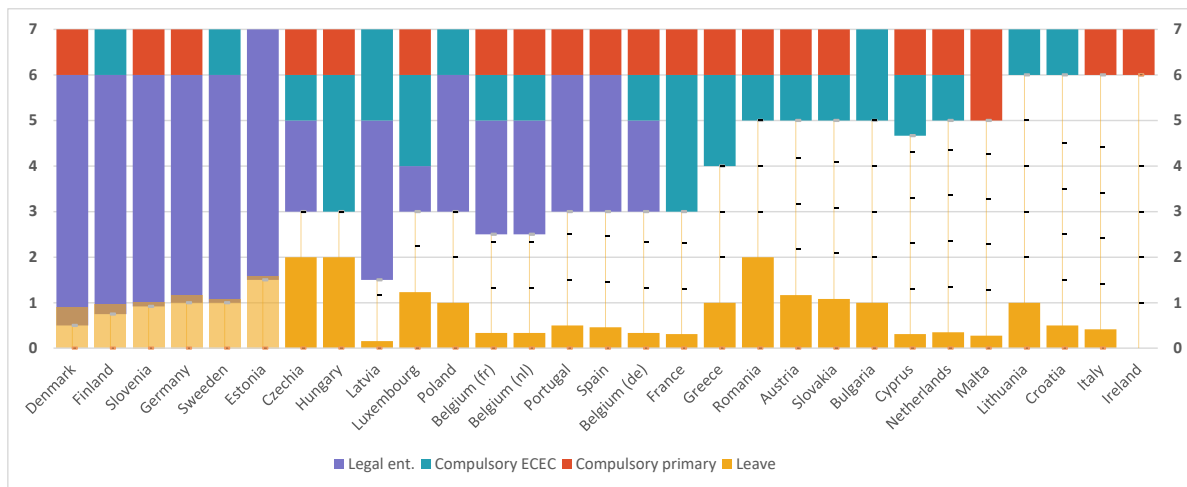
⁹² [Priporočilo Sveta \(EU\) 2021/1004 z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke, OJ L 223, 22. 06. 2021, str. 14-23.](#)

⁹³ Vir: Eurostat, [educ_uoe_enra21, Pupils from age 3 to the starting age of compulsory education at primary level by sex - % of the population of the corresponding age](#)

⁹⁴ Stopnja vključenosti v vzgojo in varstvo leta 2021 za Grčijo ni na voljo, je pa leta 2020 pri triletnikih znašala 33,9 odstotka.

varstvo triletnikov, ki je znašalo 87,9 odstotka leta 2021 (po podatkih UOE), v zadnjih treh letih ni izboljšalo.

Slika 4: "Vrzel pri varstvu otrok"

Vir: Eurydice, 2023. Opomba: vrzel pri varstvu otrok lahko opredelimo kot količino časa, ko za otroka ni zagotovljen niti dopust za nego in varstvo otroka niti ni zajamčeno mesto v vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Prostor med dvema točkama je enak enemu letu.

Širša vključenost v vzgojo in varstvo predšolskih otrok je pogosto povezana s pravico do mesta v vzgoji in varstvu ali je samodejna, ko je vključenost obvezna⁹⁵. Starosti, pri kateri imajo otroci zajamčeno mesto v vzgoji in varstvu predšolskih otrok⁹⁶, se močno razlikujejo, brez dopolnilnega starševskega dopusta pa imajo družine težave z **"vrzeljo pri varstvu otrok"**, tj. z obdobjem, ko mora vsaj en oskrbovalec, pogosteje ženska, zagotoviti varstvo otroka in je morda prisiljen prenehati delati ali skrajšati delovni čas. Več izobraževalnih sistemov zagotavlja javno subvencionirano varstvo in vzgojo približno od tretjega ali četrtega leta, četudi ne gre za pravico, številne države članice pa še vedno puščajo precejšnjo vrzel v starosti 1–6 let med pravico do dopusta in zajamčenim mestom v vzgoji in varstvu.

Končno tudi skrb za osebe, ki potrebujejo **dolgotrajno oskrbo** (LTC), vpliva na vključevanje žensk na trg dela. Medtem ko je bil delež žensk in moških, ki zagotavljajo neformalno dolgotrajno oskrbo leta 2022 podoben (22 odstotkov žensk in 21 odstotkov moških), je 17 odstotkov žensk skrajšalo delovni čas zaradi skrbstvenih obveznosti v primerjavi z 12 odstotki moških. Prav tako 73 odstotkov moških, ki zagotavljajo neformalno dolgotrajno oskrbo, koristi podporo drugih skrbstvenih storitev, ki jih uporablja njihov oskrbovanec. Nasprotno samo 61 odstotkov žensk, ki zagotavljajo neformalno dolgotrajno oskrbo, koristi take storitve, kar povečuje njihovo delovno obremenitev⁹⁷. Glede na zdajšnja demografska gibanja bo to čedalje večja težava tako za posameznike kot tudi z vidika socialne

⁹⁵ Zdaj je vključenost v vzgojo in varstvo od tretjega leta obvezna le na Madžarskem in v Franciji.

⁹⁶ Danska, Nemčija, Estonija, Latvija, Slovenija, Finska in Švedska zagotavljajo mesto v vzgoji in varstvu od zgodnje starosti (6–18 mesecev), tri skupnosti Belgije, Češka, Španija, Francija, Luksemburg, Madžarska, Poljska in Portugalska pa zagotavljajo mesto v javno subvencionirani vzgoji in varstvu od tretjega leta starosti ali nekoliko prej. Glej [Eurydice \(European Education and Culture Executive Agency\)](https://eurydice.eu), [Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe 2023 \(europa.eu\)](https://eurydice.eu) za podrobnosti.

⁹⁷ [A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://www.eige.europa.eu/gender-equality)

vzdržnosti, kot je bilo izpostavljeno tudi v sporočilu o demografskih spremembah v Evropi⁹⁸. Težava je večja za ženske, saj običajno živijo dlje kot moški in zato bolj potrebujejo dolgotrajno oskrbo, običajno pa si jo tudi težje privoščijo, delno zato, ker pogosto spremenijo delovne vzorce, da lahko zagotavljajo neformalno oskrbo, kar ima za posledico nižjo pokojnino (glej naslednji oddelek).

Evropska strategija oskrbe iz leta 2022 vsebuje tudi ukrepe na ravni EU in **priporočilo Sveta o dostopu do cenovno ugodne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe** za izboljšanje položaja oskrbovancev in oskrbovalcev⁹⁹. Na tej podlagi je Komisija julija 2023 sklenila strateško partnerstvo s SZO. Eden od ciljev partnerstva je zagotoviti vsebine za usposabljanje neformalnih oskrbovalcev. Končno naj bi države članice izboljšale delovne pogoje v skrbstvenem sektorju, ki ga sestavljajo večinoma ženske, in našle rešitev glede potrebnih veččin in pomanjkanja delavcev. Na ravni EU je Komisija oblikovala nov **sektorski odbor za socialni dialog o socialnih storitvah**¹⁰⁰, ki bo obravnaval delovne pogoje in plače v sektorju. Sklenjeno je bilo tudi novo obširno partnerstvo za dolgotrajno oskrbo v okviru Pakta za znanja in spretnosti, vzpostavljenega aprila, s ciljem usposobiti vsaj 60 odstotkov kadra za dolgotrajno oskrbo (3,8 milijona zaposlenih) vsako leto do leta 2030¹⁰¹.

Dobri delovni pogoji, plače in dostop do usposabljanja ne bodo samo izboljšali položaja mnogih žensk, ki delajo v sektorju, ampak v sektor pritegnili tudi več moških.

Obravnavanje plačilne in pokojninske vrzeli med spoloma

Čeprav se plačilna vrzel med spoloma¹⁰² v zadnjih desetih letih zmanjšuje, še vedno presega 10 odstotkov v večini držav članic. Za celotno EU je **neprilagojena plačilna vrzel med spoloma (GPG)** leta 2022 znašala 12,7 odstotka (v primerjavi s 16,4 odstotka leta 2012) in je ostajala nad 15 odstotki na Češkem, v Nemčiji, Estoniji, Latviji, na Madžarskem, v Avstriji, na Slovaškem in Finskem. Razpon je znašal 22 o. t., od -0,7 odstotka v Luksemburgu do 21,3 odstotka v Estoniji (slika 5). Skupni učinek vrzeli med spoloma pri zaposlenosti, delovnem času in plačilu povzroča večjo splošno vrzel med spoloma pri zasluških¹⁰³ (36,2 odstotka v EU leta 2018).

⁹⁸ Oktobra 2023 je Komisija sprejela sporočilo, ki vsebuje številna orodja politik, ki so na voljo državam članicam za obvladovanje demografskih sprememb in njihovih vplivov na družbo in gospodarstvo EU, vključno z njeno konkurenčnostjo v svetu: [Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Demografske spremembe v Evropi: nabor orodij za ukrepanje, 11. 10. 2023, COM\(2023\) 577 final](#)

⁹⁹ [Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno ugodne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe, OJ C 476, 15. 12. 2022](#), str. 1–11.

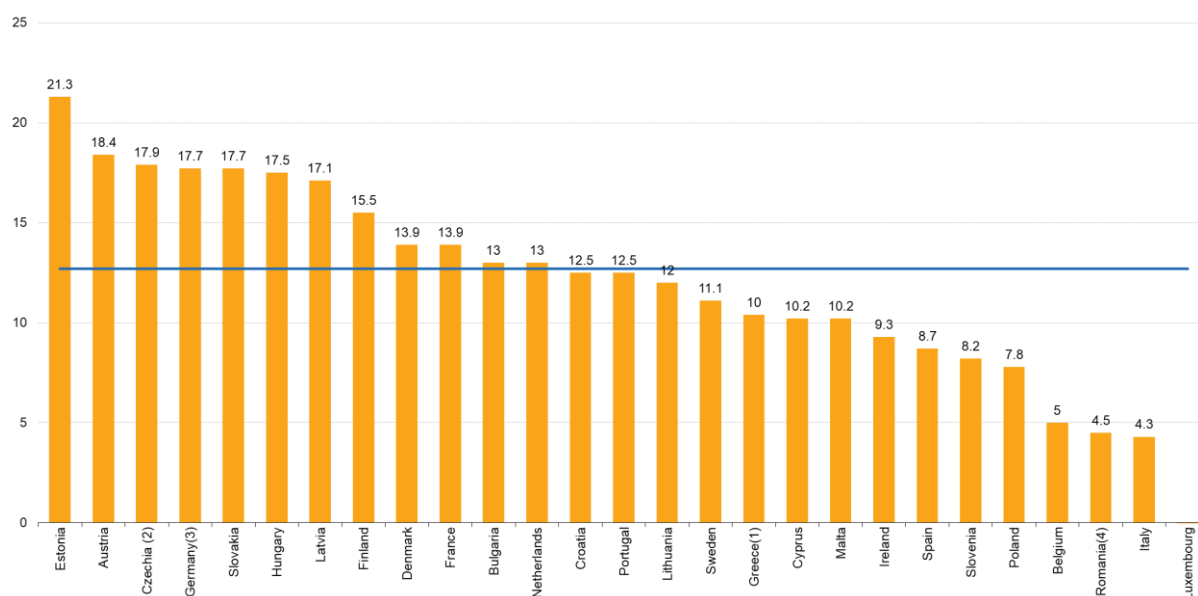
¹⁰⁰ [Commission decision setting up the European social dialogue committee for social services - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹⁰¹ [Pact for Skills: launch of large-scale skills partnership for long-term care - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹⁰² Neprilagojena plačilna vrzel med spoloma je opredeljena kot razlika med povprečno bruto plačo moških na uro in med povprečno bruto plačo žensk na uro, izražena v deležu povprečno bruto plače moških na uro.

¹⁰³ Vir: Eurostat, [teges01, Gender overall earnings gap](#)

Slika 5: Neprilagojena plačilna vrzel med spoloma, 2022

Vir: Eurostat, [sdg_05_20](#)

Opomba: Za vse države razen Češke: podatki za podjetja z 10 ali več zaposlenimi, NACE Rev. 2 B-S_X_O, industrija, gradbeništvo in storitve (razen javne uprave, obrambe, obvezne socialne varnosti); Češka: podatki za podjetja z enim ali več zaposlenimi, NACE Rev. 2 B-S_X_O, industrija, gradbeništvo in storitve (razen javne uprave, obrambe, obvezne socialne varnosti); vsi podatki so okvirni, razen za Dansko, Irsko, Madžarsko, Malto, Poljsko in Slovaško.

(¹) Podatki za leto 2018; (²) opredelitve pojma se razlikujejo; (³) prekinitev v časovnem razponu; (⁴) ocena.

V nekaterih primerih je lahko zelo majhna ali celo negativna plačilna vrzel med spoloma (tj. povprečna bruto plača žensk na uro je višja kot pri moških) lahko povezana s "pristranskostjo samoizbire", če je stopnja zaposlenosti žensk zelo nizka. To pravzaprav pomeni, da imajo ženske, ki se odločijo za delo, v povprečju več znanj in višjo izobrazbo kot moški in zato boljše plačne obete, medtem ko imajo ženske, ki ne vstopijo na trg dela, večinoma manj znanj in nižjo izobrazbo ter majhne plačne obete. Pri razlaganju plačilne vrzeli med spoloma je treba upoštevati to možnost. Prav tako je pomembno izpostaviti, da plačilna vrzel med spoloma ne meri "plačne diskriminacije na podlagi spola". V neprilagojeni obliki preprosto meri razliko v povprečju vseh zaslužkov med moškimi in ženskami. Gre za širši pojem kot "enako plačilo za delo enake vrednosti".

Da bi podrobneje pojasnili razloge za to razliko v povprečnem plačilu glede na spol, lahko plačilno vrzel med spoloma razdelimo na dva dela¹⁰⁴: del, ki ga statistično pojasnijo razlike v povprečnih značilnostih delavcev in delavk, in del, ki izhaja iz razlik v finančnih donosih za enake značilnosti. Prvi del je pojasnjena plačilna vrzel med spoloma in na primer izhaja iz razlik med moškimi in ženskami, specializiranimi za različna delovna mesta (tj. sektorska in poklicna segregacija), ter iz razlik v delovnem času in izobrazbi. Te razlike so lahko odvisne tudi od spolnih stereotipov ali drugih omejitev, ki veljajo bolj za ženske kot za moške in jih je treba upoštevati. Vendar pa ne odražajo razlik v plačilu za enako delo ali delo enake vrednosti pri istem delodajalcu samo na podlagi spola (tj. plačna diskriminacija). Ko izvzamemo ta del plačilne vrzeli med spoloma, dobimo preostali del na podlagi drugih spremenljivk, ki

¹⁰⁴ Eurostat (2022), [Gender pay gaps in the European Union — a statistical analysis — Revision 1, 2021 edition - Products Statistical working papers - Eurostat \(europa.eu\)](#)

so bile izločene ali so nemerljive. Za celotno EU leta 2018 je ¹⁰⁵pojasnjena plačilna vrzel med spoloma znašala manj kot tretjino neprilagojene. Z drugimi besedami, največji del plačilne vrzeli med spoloma je posledica neopazovanih dejavnikov, ki morda zajemajo plačno diskriminacijo na podlagi spola, povezano z nepreglednimi plačnimi strukturami.

Namen direktive o preglednosti plač, ki je začela veljati junija 2023, je izboljšati razpoložljive informacije v zvezi s tem¹⁰⁶. Nova pravila bodo zagotovila več preglednosti in učinkovito uveljavljanje načela enakega plačila žensk in moških ter izboljšala dostop do pravnega varstva za žrtve plačne diskriminacije. To bo pripomoglo k zaznavanju in odpravljanju sistemskih spolnih predsodkov in podcenjevanja dela žensk v podjetjih z vzpostavitvijo jasnega okvira in meril za ocenjevanje dela enake vrednosti.

Direktiva uvaja obveznost za delodajalce, da razkrijejo raven ali razpon začetnega plačila v objavi prostega delovnega mesta ali pred razgovorom za zaposlitev, in prepoveduje, da poizvedujejo pri morebitnih zaposlenih o plačilih iz prejšnjih delovnih razmerij. Zaposleni bodo imeli tudi pravico, da prosijo delodajalca za informacije o svoji osebni ravni plačila in povprečnih ravneh plačil glede na spol za skupine zaposlenih, ki opravljajo enako delo ali delo enake vrednosti. Ta pravica bo veljala za vse zaposlene ne glede na velikost podjetja. Končno bodo morali delodajalci z vsaj 100 zaposlenimi objaviti informacije o plačilni vrzeli med spoloma v svoji organizaciji. V prvi fazi bodo delodajalci z vsaj 250 zaposlenimi poročali vsako leto, delodajalci s 150 do 249 zaposlenimi pa vsaka tri leta. Sčasoma – pet let po začetku izvajanja direktive v državi članici – pa bodo morali tudi delodajalci s 100 do 149 zaposlenimi poročati vsaka tri leta. Če je iz poročanja o plačilih razvidna najmanj 5-odstotna plačilna vrzel med spoloma, ki je delodajalec ne more upravičiti na podlagi objektivnih, spolno nevtrálnih meril, bodo delodajalci morali oceniti plačila v sodelovanju s predstavniki delavcev. Če delodajalec ne spoštuje obveznosti o preglednosti plačil, se dokazno breme v zadevah o plačni diskriminaciji neposredno prenese na delodajalca, ki bo moral v primeru plačne diskriminacije žrtvam tudi v celoti povrniti škodo. Organi za enakost, predstavniki delavcev ali druge ustrezne organizacije bodo imele pravico ukrepati v imenu žrtev ali v njihovo podporo pred sodiščem.

Decembra 2023 je Svet EU sklenil **začasni dogovor**¹⁰⁷ z Evropskim parlamentom o novi zakonodaji za krepitev neodvisnosti in pristojnosti nacionalnih **organov za enakost**. Direktiva določa zavezujoče standarde za organe za enakost, ki se ukvarjajo z enakim obravnavanjem in enakimi možnostmi žensk in moških pri zaposlovanju in poklicnem delu¹⁰⁸. Države članice morajo zagotoviti, da so organi za enakost neodvisni ter imajo zadostne vire in pristojnosti za izvajanje svojih pooblastil.

Evropska komisija namerava podpreti razvoj orodij in metodologij za delodajalce EU, da popravijo morebitne neupravičene plačne razlike med spoloma. Leta 2023 je v okviru **programa CERV**¹⁰⁹ dodelila približno 4 milijone evrov v podporo izvajanju direktive o preglednosti plačil v državah članicah, zlasti

¹⁰⁵Izračun plačilne vrzeli med spoloma temelji na podatkih raziskave o strukturi prejemkov (SES), ki se izvaja vsaka štiri leta. Zadnji razpoložljivi podatki so za leto 2018. Glej [Structure of earnings survey 2018 - earn_ses2018 Metadata](#)

¹⁰⁶ [Direktiva \(EU\) 2023/970 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje, UL L 132, 17. 5. 2023, str. 21–44.](#)

¹⁰⁷ [Standards for equality bodies: Council strikes deal with Parliament](#)

¹⁰⁸ Evropski parlament naj bi imel končno glasovanje na plenarnem zasedanju aprila 2024 o tej direktivi in vzporedni direktivi s podobno vsebino na podlagi PDEU 19 (o kateri so države članice dosegle soglasje februarja 2024), ki se med drugim nanaša na enakost spolov na področju blaga in storitev ter socialne varnosti.

¹⁰⁹ [Call-fiche_cerv-2024-ge_en \(europa.eu\)](#)

za orodja in metodologije za ocenjevanje dela enake vrednosti. Države članice imajo čas do junija 2026, da direktivo prenesejo v svoje nacionalno pravo.

Kot navedeno v prejšnjem oddelku, je eden od dejavnikov, ki vplivajo na vključevanje na trg dela in s tem na ravni plačila, tudi vpliv skrbstvenih obveznosti glede na spol. Prekinitve kariere, krajši delovni čas in prilagajanje delovnih vzorcev skrbstvenim obveznostim na splošno vodijo v izgubo prihodkov, ki se skozi življenje večja. Konkretni podatki o tem niso na voljo, vendar je plačilna vrzel med spoloma na splošno precej manjša za tiste, ki na novo vstopajo na trg dela, in se običajno večja s starostjo.

Plačilna vrzel med spoloma je glavni razlog za razlike med spoloma glede starostne revščine. Pokojninska vrzel med spoloma se ohranja, čeprav se je zmanjšala s 33,1 odstotka leta 2010 na 27,6 odstotka leta 2020 in 26,0 odstotka leta 2022¹¹⁰. Hkrati se je vrzel med spoloma pri stopnji tveganja za revščino za ljudi nad 65 letom starosti premaknila s 6,83 odstotka leta 2014 na 8,47 odstotka leta 2022¹¹¹. Odbor za socialno zaščito in Evropska komisija vsaka tri leta objavita poročilo o ustreznosti pokojnin. V poročilu za leto 2024 bodo v ospredju vidik spola in obsežna analiza pokojninske vrzeli med spoloma ter dobre prakse za njeno odpravo. Komisija je financirala tudi zunanjo raziskavo, ki podpira spremljanje kreditov za oskrbo v načrtih poklicnega zavarovanja. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako so obdobja oskrbe (otroškega varstva in dolgotrajne oskrbe) obravnavana v polno financiranih načrtih poklicnega zavarovanja in ali so na voljo krediti za oskrbo. Raziskava bo vsebovala pregled stanja po Evropski uniji in pet študij primera (za Belgijo, Dansko, Španijo, Nizozemsko in Švedsko). Poročilo bo na voljo v letu 2024.

Vsako leto Komisija opozori tudi na pomen odpravljanja plačilne vrzeli med spoloma z obeležitvijsko dneva enakega plačila – dneva, ko se povprečna plača žensk simbolično preneha izplačevati. Leta 2023 je bilo to 15. novembra¹¹².

Doseganje enake udeležbe v vseh gospodarskih sektorjih

Sektorska segregacija je eden od razlogov za plačilno vrzel med spoloma. Ženske običajno prevladujejo v sektorjih s povprečno nizko plačo, pogosto zato, ker se službe v teh sektorjih štejejo za "žensko delo", kot sta oskrba in izobraževanje. Kot poudarja evropska strategija oskrbe, je v teh sektorjih tudi čedalje večje pomanjkanje delovne sile, ki se bo verjetno povečalo s staranjem prebivalstva, zlasti na podeželskih območjih. Nizka plača je lahko povezana tudi s spolnimi stereotipi, ki označujejo mehke veščine, potrebne za oskrbo, kot so komuniciranje, empatija ali sodelovanje, tj. veščine, ki naj bi bile naravno dane ženskam, in s spolnimi predsodki, ki pripisujejo nizko ekonomsko vrednost takemu delu.

Januarja 2023 je Komisija vzpostavila strokovno skupino za pomoč pri spremljanju izvajanja **direktive o ustreznih minimalnih plačah**¹¹³ v državah članicah. Posebni cilj skupine je razpravljati o napredku pri izvajanju direktive v skladu z notranjim pravom. Direktiva vzpostavlja okvir za ustreznost zakonske minimalne plače s spodbujanjem kolektivnega pogajanja o določanju plač in zagotavlja zaposlenim

¹¹⁰ Vir: Eurostat, [ilc_pnp13, Gender pension gap by age group](#)

¹¹¹ Kazalnik je opredeljen kot absolutna razlika med moškimi in ženskami pri stopnji tveganja za revščino za enočlanska gospodinjstva. Vir: Eurostat, [ilc_pnp12, Gender differences in the at-risk-of-poverty rate by age](#)

¹¹² [Equal Pay Day - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹¹³ Direktiva (EU) 2022/2041 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o ustreznih minimalnih plačah v Evropski uniji, [OJ L 275, 25. 10. 2022](#), str. 33-47.

učinkovit dostop do zaščite minimalne plače v Evropski uniji. Države članice morajo sprejeti potrebne ukrepe za skladnost z direktivo do 15. novembra 2024¹¹⁴.

Spolni stereotipi so ovira pri sprejemanju življenjskih odločitev, izobraževanju in zaposlitvenih možnostih. Te ovire pa nato ohranjajo stereotipe in v širšem pomenu neenaka razmerja moči med spoloma v javni in zasebni sferi¹¹⁵. Čeprav je težko oceniti, koliko so povprečne razlike v odločitvah povezane z razlikami v povprečnih preferencah, odražajo spolne stereotipe ali so kombinacija obojega, so razlike v vzorcih opazne. Čeprav je na primer v Evropski uniji več žensk z univerzitetno izobrazbo, je delež študentk v disciplinah STEM (naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika), ki imajo boljše plačne in karijerne obete, vztrajno manjši od deleža študentov. Pomenljivo je, da medtem ko so moški v zadnjih desetih letih predstavljali približno 46 odstotkov oseb s terciarno izobrazbo, jih je bila večina v sektorju IKT, kar je dobrih 80 odstotkov vseh diplomantov v sektorju IKT; z drugimi besedami, diplomantk na področju IKT je bilo manj kot 2 odstotka, odstotek pa se je povečal le za 0,6 o. t. med letoma 2013 in 2021¹¹⁶.

Stanje na ravni Evropske unije se ne izboljšuje. Na trgu dela spolna segregacija po dejavnostih in poklicih ostaja na podobni ravni že od leta 2019 in se je leta 2022 samo nekoliko zmanjšala. Opazne so izrazite povezave med spolno segregacijo v gospodarskih sektorjih na eni strani in med poklici na drugi: V državah, kjer je sektorska segregacija med spoloma visoka, je običajno visoka tudi poklicna segregacija med spoloma. Notranje politike o spolni segregaciji v gospodarskih sektorjih, poklicih in izobraževanju najpogosteje obravnavajo sektorje s poudarjenimi tehničnimi vsebinami, torej dejavnosti STEM in IKT, ki imajo običajno najvišje plače; sektorji izobraževanja, zdravja in socialnega skrbstva so obravnavani manj pogosto.

Komisija je predlagala več sektorskih pobud v podporo enaki udeležbi žensk na trgu dela. Zlasti v sektorju IKT je velika in vztrajna vrzel med spoloma, ki vpliva na način razvijanja in uvajanja digitalnih rešitev. Leta 2022 je bilo 81,1 odstotka zaposlenih specialistov IKT moških¹¹⁷. Povečanje prispevka žensk je tako ključno za odpravo pomanjkanja specialistov IKT in ustvarjanje vključujoče digitalne Evrope. Na ravni EU program politike za digitalno desetletje do leta 2030 zastavlja ambiciozen cilj, in sicer več kot podvojiti število strokovnjakov IKT v Uniji z 9 milijonov na 20 milijonov do leta 2030 z uravnoteženjem žensk in moških ter povečati število diplomantov IKT.

Program za digitalno Evropo vsebuje poseben ukrep za usklajevanje in podporo (CSA) z naslovom "Deklice in ženske v digitalnem svetu". Namen tega CSA je povečati vključenost deklic in žensk v IKT ter s tem doseči napredek pri uresničitvi tega cilja programa politike za digitalno desetletje do leta 2030 in cilja enakosti v tehnologiji iz deklaracije o ženskah v digitalni tehnologiji. Glavni cilji tega ukrepa so opredeliti prepreke, ki ovirajo deklice in ženske v IKT, prikazati učinkovite ukrepe za povečanje njihove zastopanosti in ustvariti mrežo strokovnega znanja ter skupnost praks za spodbujanje njihove vključenosti v digitalni sektor po vsej Evropi. Besedilo poziva je bilo objavljeno 15. februarja ("Deklice

¹¹⁴ Direktiva se zdaj izpodbija pred sodiščem, glej zadevo C-19/23.

¹¹⁵ [EIGE, Study and work in the EU: set apart by gender, 2018](#)

¹¹⁶ Vir: Eurostat, [educ_ uoe_ enrt03, Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education](#)

¹¹⁷ [ICT specialists in employment - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

in ženske v digitalni tehnologiji "na portalu za financiranje in razpise), projektni predlogi za razpis pa se bodo začeli zbirati konec februarja 2024¹¹⁸.)

Maja 2023¹¹⁹ je Komisija v okviru programa za digitalno Evropo objavila javni razpis za izbiro velikih projektov (6 milijonov evrov) za krepitev digitalnih veščin med mladimi, zlasti deklicami. Eden glavnih ciljev razpisa je okrepiti pobudo **evropski teden programiranja**, da se računalniško razmišljanje in programiranje razširita med kar največ ljudi. Ker je polovica vseh udeležencev evropskega tedna programiranja žensk, bo pobuda pripomogla k zmanjšanju vrzeli med spoloma med specialisti in diplomanti IKT v Evropski uniji. Vsebuje tudi ciljno usmerjene ukrepe, vključno z vzorniki in podporo, kar pogosto primanjkuje deklicam in mladim ženskam – za premagovanje nizke samozavesti in negativnih stereotipov.

Komisija je še naprej izvajala obstoječe programe: shemo **Women TechEU** (glej tudi 3. poglavje) za financiranje visokotehnoloških zagonskih podjetij, ki jih vodijo ženske, v okviru delovnega programa Obzorje Evrope 2023–2024 s skupnim okvirnim proračunom 15 milijonov evrov¹²⁰; brezplačni spletni učni program **Girls Go Circular**¹²¹ za 14–19-letnice, ki je zagotovil usposabljanje več kot 38.000 deklicam in bo do konca leta 2024 na voljo v vseh državah članicah EU in drugje; ter **festivale ESTEAM** za deklice in ženske¹²². Do zdaj je bilo organiziranih skupno sedem festivalov za ženske in osem za deklice, v katere je bilo vključenih 1.529 deklic in žensk v devetih državah. Poudarek je na grajenju samozavesti udeleženk ter krepitvi njihovih digitalnih in podjetniških kompetenc z usposabljanjem.

Program Erasmus+ spodbuja enake možnosti z osredotočanjem na osebe z manj priložnosti. Delovni program za leto 2024 vsebuje ukrepe za: povečanje uravnotežene zastopanosti spolov na visokošolskih ustanovah na vseh študijskih smereh in vodilnih položajih; spodbujanje zanimanja deklic za STEM in premagovanje spolnih stereotipov v izobraževanju in izobraževalnih karierah; povečanje uravnotežene zastopanosti spolov v tradicionalno "moških" ali "ženskih" poklicih ter odpravljanje spolnih in drugih stereotipov v sektorju poklicnega in strokovnega srednješolskega izobraževanja (VET); povečanje uravnotežene zastopanosti spolov v študijih in poklicih IKT; premagovanje ovir, ki deklicam in ženskam preprečujejo kariero VET v sektorju zelenih/čistih tehnologij, in povečanje udeležbe žensk v sektorju, ter spodbujanje enakosti spolov s športom.

Priporočilo Sveta o izboljšanju zagotavljanja digitalnih spretnosti v izobraževanju in usposabljanju¹²³, sprejeto 23. novembra 2023, obravnava pomen izobraževanja o digitalnih spretnostih na vseh ravneh (osnovne, napredne in specializirane spretnosti) in za vse skupine prebivalstva (npr. mlade, odrasle in strokovnjake) na vključujoč način in v okviru vseživljenjskega učenja. Priporočilo poziva države članice, naj odpravijo vrzel med spoloma glede ravni digitalnih spretnosti med učitelji in učiteljicami; spodbujajo raznolikost in spolno uravnoteženo pridobivanje spretnosti ter odpravijo morebitne stereotipe pri poučevanju in učenju informatike; dajo prednost prizadevanjem za odpravo vrzeli med spoloma in plačilne vrzeli ter zagotovijo ciljno usmerjene priložnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje deklic in žensk na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja. Prav tako podpira

¹¹⁸ [Funding & tenders \(europa.eu\)](https://europea.eu)

¹¹⁹ [Digital Europe Programme's multiannual work programme for 2023 - 2024 | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](https://europea.eu)

¹²⁰ [Women TechEU - European Commission \(europa.eu\)](https://europea.eu)

¹²¹ [Girls Go Circular | Digital and Entrepreneurial Skills for the Circular Economy \(eit-girlsgocircular.eu\)](https://eit-girlsgocircular.eu)

¹²² [ESTEAM Fests and Communities for girls and women - European Commission \(europa.eu\)](https://europea.eu)

¹²³ [Priporočilo Sveta o izboljšanju zagotavljanja digitalnih spretnosti v izobraževanju in usposabljanju z dne 23. novembra 2023, 15740/23](https://europea.eu)

namero Komisije, da podpre države članice pri spodbujanju spolno občutljivega poučevanja digitalnih spretnosti v primarnem in sekundarnem izobraževanju z opredelitvijo inovativnih nadgradljivih pedagoških praks za odpravljanje institucionalnih in kulturnih ovir za ambicije deklic ter njihov dostop do študija in poklicnih poti na področju IKT v Evropski uniji.

Leta 2023 je **program ukrepov Marie Skłodowska-Curie (MSCA)**, referenčni program EU za doktorsko izobraževanje in postdoktorsko usposabljanje od leta 1996, še naprej organiziral dogodke za ozaveščanje, kot so "evropske noči raziskovalcev", "raziskovalci v šolah" in "znanost je čudovita!", ki opozarjajo na velik pomen vzornic na znanstvenoraziskovalnem področju ter spodbujajo deklice in ženske k vključitvi v znanost in inovacije. MSCA si je še naprej prizadeval za bolj uravnoteženo zastopnost spolov v raziskovalnih skupinah in skupinah za vodenje raziskav ter upošteval vidik spola v vsebinah na področju raziskav in inovacij, s čimer je prispeval k zagotovitvi, da je raziskovalk vsaj 42 odstotkov štipendistov, kar močno presega povprečno raziskovalno populacijo v EU.

Pozivi za predloge v okviru **posebnih proračunskih vrstic za socialni dialog** vsebujejo splošni pogoj, da morajo financirane dejavnosti nameniti dovolj pozornosti enakosti spolov in preprečevati diskriminacijo. Rezultati ocenjevanja pozivov iz leta 2023 še niso na voljo. Vendar pa je Komisija leta 2023 zaradi posebnih pozivov za leto 2022 začela financirati projekte za enakost spolov na področju kmetijstva, živil in pijač, turizma in gospodinjstva ter za odnose med delavci in delodajalci kot načini zagotavljanja enakosti spolov pri zaposlovanju.

Komisija je podprla več projektov za enakost spolov v gradbeništvu, tema pa je tudi omenjena v enem od priporočil za ukrepe v **načrtu za prehod v gradbeništvu**¹²⁴. Nedavni "**okvir za sektorsko sodelovanje na področju znanj in spretnosti – gradbeništvu**" vsebuje pregled različnih pobud na tem področju¹²⁵. Tema je tudi pomemben del Pakta za znanja in spretnosti v gradbeništvu. Oktobra je gradbeni forum na visoki ravni organiziral spletni seminar o navedenih glavnih pobudah, ki je obravnaval tudi enakost v gradbeništvu. Gradbeni sektor ima vsesplošni slab ugled v javnosti v zvezi z nizko varnostjo zaposlitve, težkimi delovnimi pogoji ter pomisleki glede zdravja in varnosti. Gradbeništvu se tudi stereotipno dojema kot "moško delo". Zaradi prepoznanega pomanjkanja veččin v sektorju je več držav članic in industrijskih deležnikov sprožilo pobude, da bi pritegnili več žensk v gradbeništvu in pomagali delavkam napredovati v gradbeniški karieri. V **Paktu za znanja in spretnosti**¹²⁶ je vidik spola omenjen v zavezah osemnajstih obsežnih partnerstev za znanja in spretnosti. **Evropska koalicija za vajeništva** je novembra 2023 organizirala spletni seminar o vajeništvu v gradbenem sektorju. Osredotočili so se na spolne stereotipe v sektorju in seznanili s pobudo za pritegnitev žensk vanj¹²⁷. Leta 2023 je bila med zainteresiranimi člani zaveznitva oblikovana tudi skupnost praks za socialno vključenost in enakost spolov.

Maja, na evropski dan pomorstva, sta se v Brestu (Francija) začela izvajati projekta "**Ženske v modri ekonomiji**", ki ju podpira evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo¹²⁸ (2,5 milijona evrov).¹²⁹ Cilj poziva je povečati udeležbo žensk v različnih sektorjih modre ekonomije, kot so ribištvo,

¹²⁴ [DocsRoom - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹²⁵ [Construction Blueprint - construction industry](#)

¹²⁶ [Homepage of Pact for skills \(europa.eu\)](#)

¹²⁷ [Webinar: Apprenticeships in construction – driving the green transition in the EU through the Renovation Wave - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹²⁸ [Uredba \(EU\) 2021/1139 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o vzpostavitvi evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo](#)

¹²⁹ [Women in the Blue Economy projects ready to start: Think Big, go Blue! - European Commission \(europa.eu\)](#)

akvakultura, ladjedelništvo, pomorski promet, energija iz obnovljivih virov na morju, modra bioekonomija ipd., na vseh evropskih vodnih območjih. Eden od glavnih rezultatov projekta je povečanje znanja in količine podatkov o enakosti spolov v modri ekonomiji. Projekti trajnostne sektorje modre ekonomije podpirajo pri sprejemanju globokih strukturnih sprememb za večjo vključenost žensk in pri zagotavljanju potrebnih orodij in prepoznavnosti za vključitev v modro ekonomijo¹³⁰. V svojem zunanem delovanju Evropska unija sklepa sporazume o partnerstvu o trajnostnem ribištvu s tretjimi državami, pri čemer med drugim podpira projekte z ženskami kot glavnimi upravičenkami.

V prometnem sektorju Komisija še naprej podpira projekt "**Ženske v prometu – platforma EU za spremembe**",¹³¹ ki združuje organizacije in podjetja, ki si prizadevajo povečati stopnjo zaposlenosti žensk na področju prometa, in omogoča deljenje najboljših praks. Platforma je pritegnila več novih članov, ki predlagajo ukrepe za spodbujanje in podpiranje delavk v prometnem sektorju. Platforma sodeluje tudi na dogodkih za deležnike in z belgijskim predsedstvom Svetu Evropske unije in pomorsko industrijo (najmanj spolno uravnoteženim prometnim sektorjem) pri organizaciji podelitve nagrad za raznolikost in vključevanje v pomorstvu ("Honours for Diversity and Inclusion in Maritime"). Cilj sta podelitev nagrade in predstavitev ekip, organizacij in posameznikov, ki pomembno prispevajo k bolj uravnoteženi zastopanosti spolov, enakosti, raznolikosti in vključevalnosti v pomorskem sektorju v Evropski uniji in na mednarodni ravni. Belgijsko predsedstvo bo gostilo podelitev nagrad na mednarodni dan žensk 2024 (8. marca) v okviru konference o dobrem počutju pomorščakov¹³².

Mreža **ambasadorjev raznolikosti v prometu**¹³³, ki se ji je prvo leto obstoja, tj. leta 2023, pridružilo več kot 80 članov, ima za cilj spodbujati raznolikost, enakost in vključevalnost v prometnem sektorju z ozaveščanjem in informiranjem o izvedbenih pobudah ter z njihovim oblikovanjem za spodbujanje raznolikosti v prometu EU tako z vidika zaposlenih v prometu kot tudi uporabnikov. Vidik žensk kot uporabnic v prometu je še posebej pomemben, saj so običajno bolj kot moški občutljive na omejitve mobilnosti, ker pogosto opravljajo daljša skupna potovanja, ki so razdeljena na krajša, pogostejša, bolj razpršena in zapletena dnevna potovanja, pri čemer uporabljajo različna prevozna sredstva ("veriženje potovanj") zaradi številnih gospodinjskih in skrbstvenih opravil. Pogosto si tudi težje privoščijo avtomobil¹³⁴.

¹³⁰ [WOMEN IN BLUE ECONOMY | WIN BIG \(winbigproject.eu\)](#) and [Winblue Project \(winblue-project.eu\)](#)

¹³¹ [Women in Transport – EU Platform for change - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹³² [Brussels Conference on the Wellbeing of Seafarers](#)

¹³³ [Diversity Ambassadors in Transport - European Commission \(europa.eu\)](#)

¹³⁴ Glej JRC, '[Transport Poverty: A systematic literature review in Europe](#)', 2022.

ENAKOST PRI VODENJU V CELOTNI DRUŽBI

Leto 2023 je sicer prineslo nekaj napredka na področju vodenja v Evropski uniji, vendar pa je bil ta napredek omejen in še ni trajnosten. Po podatkih indeksa enakosti spolov iz leta 2023, ki jih je objavil Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) in so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju, je kljub zmernemu napredku na področju moči¹³⁵ doseganje enakosti spolov pri odločanju še daleč.

Ženske je treba opolnomočiti za vključevanje v celotni politični proces, od glasovanja do kandidiranja na volitvah. V času poljskih nacionalnih volitev oktobra 2023 je volilna udeležba žensk dosegla najvišjo raven v zgodovini demokratičnih volitev na Poljskem – 72,9 odstotka. To lahko delno pripišemo pomenu ženskih pravic v programih strank, kaže pa tudi splošno povečanje mobilizacije žensk.

Ženske na vseh področjih javnega življenja, zlasti političarke¹³⁶, novinarke in ženske, ki delujejo v civilni družbi, se **neprestano spoprijemajo z nasiljem in sovraštvom na spletu**. Ti spolno zaznamovani spletni napadi, ki zajemajo vse od mizoginih komentarjev do groženj, lahko **prerastejo v fizično nasilje**, zalezovanje in v izrednih primerih v femicid¹³⁷. Ta dejavnik je treba upoštevati, ko preučujemo najnovejše podatke.

Ženske pri sprejemanju političnih odločitev

Zaradi volitev v Evropski parlament, med 6. in 9. junijem 2024, je pozornost javnosti usmerjena v položaj žensk v politiki, od dobro znanih ovir pri vstopu v politiko do vprašanja ohranitve žensk v politiki.

6. marca 2024 je Komisija zaradi bližajočih se volitev organizirala **dogodek na visoki ravni v Bruslju o ženskah v javnem življenju**. Paneli so obravnavali teme žensk v politiki, novinarstvu in civilni družbi. Udeleženci so razpravljali o vprašanju žensk, ki zapuščajo javne položaje prej kot njihovi moški kolegi kljub napredku pri povečanju zastopanosti, da bi oblikovali konkretne rešitve za končanje tega trenda, med drugim z vključitvijo medijskih platform, regulatornih organov in političnih strank.

Po zadnjem poročanju o stanju žensk v politiki¹³⁸ je **Evropski parlament** v okviru tematskih raziskav za volitve **objavil analizo uporabe kvot**. »Spolne kvote« so eden najpogosteje omenjenih ukrepov za povečanje zastopanosti žensk v političnem odločanju, vendar so med državami članicami še vedno sporne. Raziskave kažejo, da kvote na splošno izboljšajo uravnoveženost v politiki, če so dobro zasnovane in jih spremljajo učinkovite kazni. Nekatere države so dosegle uravnoveženo zastopanost spolov brez uporabe kvot (vključno z Dansko, Finsko in Švedsko), čeprav na to morda vplivajo drugi družbenokulturni dejavniki¹³⁹.

Od julija 2023 **ima enajst držav članic** (Belgija, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Luksemburg, Poljska, Portugalska, Romunija in Slovenija) zavezujoče »spolne kvote« za evropske volitve v svoji

¹³⁵ Indeks enakosti spolov je orodje za merjenje napredka na področju enakosti spolov v Evropski uniji. Glavna področja, ki jih indeks zajema, so delo, denar, znanje, čas, moč in zdravje.

¹³⁶ Za več informacij glej tudi [JRC, 'Breaking the silence: Violence against women in politics', February 2024](#)

¹³⁷ ['Online vitriol could undo decades of political progress, warns Dutch deputy PM', The Guardian, November 2023](#)

¹³⁸ European Parliamentary Research Service, ['Women in politics in the EU'](#), March 2023.

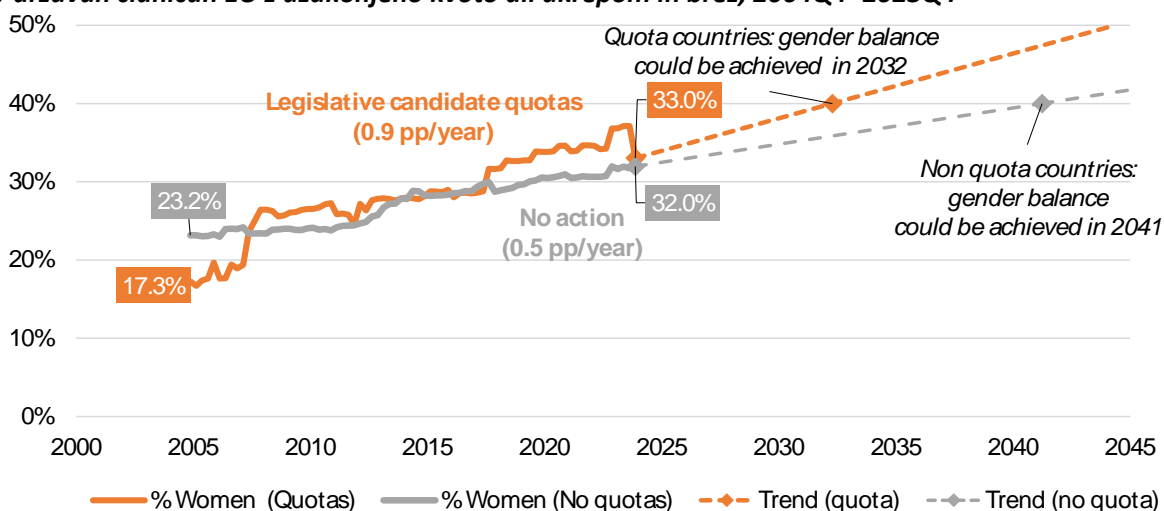
¹³⁹ European Parliamentary Research Service, ['Towards gender balance in the European Elections, Electoral quotas – What can they achieve?'](#), september 2023.

zakonodaji. Dve državi EU, ki uporabljata sistem enega prenosljivega glasu (Irska in Malta), imata zavezujoče »spolne kvote« za nacionalne volitve, ne pa za evropske.

V nekaterih državah, ki nimajo zakonodajnih kvot, nekatere politične stranke uporabljajo **prostovoljne notranje kvote**, ki lahko omogočijo večjo ambicioznost. V Nemčiji na primer Zveza 90/Zeleni (Bündnis 90/Die Grünen) določa kvoto 50 odstotkov za ženske, pri čemer so eno od dveh najvišjih mest in vsa nadaljnja neenakomerno porazdeljena mesta rezervirana za ženske, če so kandidatke na voljo, Levica (Die Linke), Socialdemokratska stranka Nemčije (SPD) uporabljajo seznam po načelu zadrge¹⁴⁰, Krščanskodemokratska unija Nemčije (CDU) pa je septembra 2022 sprejela pravilo, da morajo ženske zasedati 50 odstotkov prvih desetih mest na seznamu do leta 2025¹⁴¹.

Raziskava EIGE kaže, da bi ne glede na prostovoljne kvote **države brez zakonodajnih kvot lahko potrebovale več časa, da dosežejo spolno uravnotežene parlamente**. Napoved EIGE se osredotoča na "skupino s kvoto", ki jo sestavljajo: Belgija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Luksemburg, Poljska, Portugalska in Slovenija. Ob upoštevanju, da se sestava skupin držav s kvoto ali brez nje s časom spreminja, sta obe skupini dosegli podobne ravni zastopanosti žensk (33,0 odstotka oziroma 32,0 odstotka). Vendar projekcije EIGE ocenjujejo, da bi lahko države z uzakonjeno kvoto, če se stopnja spremembe nadaljuje, dosegle uravnoteženo zastopanost spolov v manj kot devetih letih (do leta 2032), skupina držav brez kvote pa bo za to potrebovala devet let več (do leta 2041). Čeprav uporaba kvot pri kandidatnih listah ne zagotavlja, da je izvoljen podoben delež žensk, podatki na splošno kažejo pozitiven učinek zakonskih kvot, medtem ko tiste brez kvot napredujejo počasneje.

Slika 1: Delež žensk v endomnih nacionalnih parlamentih/spodnjem domu nacionalnih parlamentov v državah članicah EU z uzakonjeno kvoto ali ukrepom in brez, 2004Q4–2023Q4

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih EIGE: nacionalni parlamenti
Opombe: podatki izključujejo HR za obdobje 2004–2006. Države se postopoma dodajajo skupini s kvoto po sprejetju zakonodaje. MT je vključena v skupino s kvoto. RO je vključena v skupino brez kvote.

23. in 24. oktobra je potekal **dogodek na visoki ravni o volitvah**. Eno srečanje v okviru dogodka se je osredotočalo na pomen vključujoče politične zastopanosti z vidika presečnosti. Med glavnimi govornici

¹⁴⁰ Praksa strank, da so kandidati in kandidatke na seznamu navedeni izmenično, če državljani glasujejo za stranko, in ne za posameznika.

¹⁴¹ European Parliamentary Research Service, [‘Towards gender balance in the European Elections, Electoral quotas – What can they achieve?’](#), september 2023.

je bila mreža političnih voditeljic, razprava pa se je osredotočala na načela in strategije za doseganje večje zastopanosti žensk na volitvah po vsej EU. Udeleženci so o vključujoči udeležbi in udeležbi žensk na volitvah razpravljali tudi na srečanjih evropske mreže za volilno sodelovanje.

Priporočilo Komisije o vključujočih in odpornih volilnih procesih vsebuje priporočila za enakost spolov, ki opredeljujejo več ukrepov za države članice. Med drugim spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov v organih upravljanja volilnih organov, pospeševanje ukrepov, kot sta izmenjevanje žensk in moških na kandidatnih listah in vezanost dodelitve javnih sredstev za politične stranke na enakost spolov, notranje politike strank in usposabljanje.¹⁴² V Priročniku o dobrih volilnih praksah v državah članicah v zvezi z udeležbo invalidov v volilnem procesu je izrecno omenjen vpliv prepleta značilnosti, kot so starost, spol in socialno-ekonomski položaj, na politično udejstvovanje¹⁴³. Priročnik prepoznava, da je kljub pomembnim prizadevanjem na različnih ravneh za reševanje teh vprašanj treba storiti še veliko glede spodbujanja uveljavljanja demokratičnih in volilnih pravic invalidnih državljanov.

Zadnji podatki kažejo, da je **samo šest držav članic doseglo uravnoteženo zastopnost spolov nad 40 odstotkov** v parlamentu (enodomni parlament/spodnji dom), pri čemer je Švedska dosegla 46,6 odstotka, Finska pa nekoliko manj, 46 odstotkov. Na drugem koncu lestvice je manj kot 25 odstotkov poslank v sedmih državah članicah. V padajočem vrstnem redu so to Bolgarija, Irska, Slovaška, Grčija, Romunija, Ciper in Madžarska¹⁴⁴.

Splošni delež poslank v enodomnem parlamentu ali spodnjem domu parlamenta **znaša 33 odstotkov**¹⁴⁵. Delež se je nekoliko povečal po zmanjšanju s 33,2 odstotka na 32,4 odstotka leta 2022. Ker **Evropski parlament**¹⁴⁶ zdaj sestavlja 40 odstotkov žensk in 60 odstotkov moških¹⁴⁷, je napredek na nacionalni ravni v zadnjih letih nekoliko zastal. Iz tega je razvidno, koliko dela je še potrebnega, da dosežemo uravnoteženo zastopnost.

¹⁴² [Priporočilo Komisije \(EU\) 2023/2829 z dne 12. decembra 2023 o vključujočih in odpornih volilnih procesih v Uniji ter o krepitvi evropskega značaja in učinkovite izvedbe volitev v Evropski parlament, OJ L 2023/2829, 20. 12. 2023.](#)

¹⁴³ Evropska komisija, "[Guide of good electoral practices in Member States addressing the participation of citizens with disabilities in the electoral process](#)" Evropska komisija, december 2023

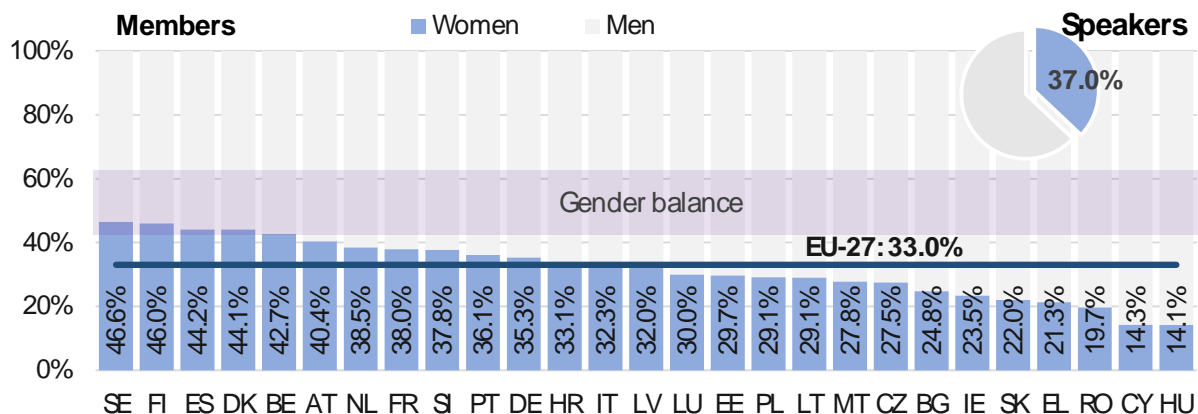
¹⁴⁴ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | National parliaments: presidents and members](#)

¹⁴⁵ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | National parliaments: presidents and members](#)

¹⁴⁶ Standardno merjenje uravnotežene zastopanosti spolov, ki se uporablja pri političnem odločanju, je vsaj 40 odstotkov vsakega spola, pri čemer se nacionalni standardi v okviru tega razpona razlikujejo.

¹⁴⁷ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | European parliament: president and members](#)

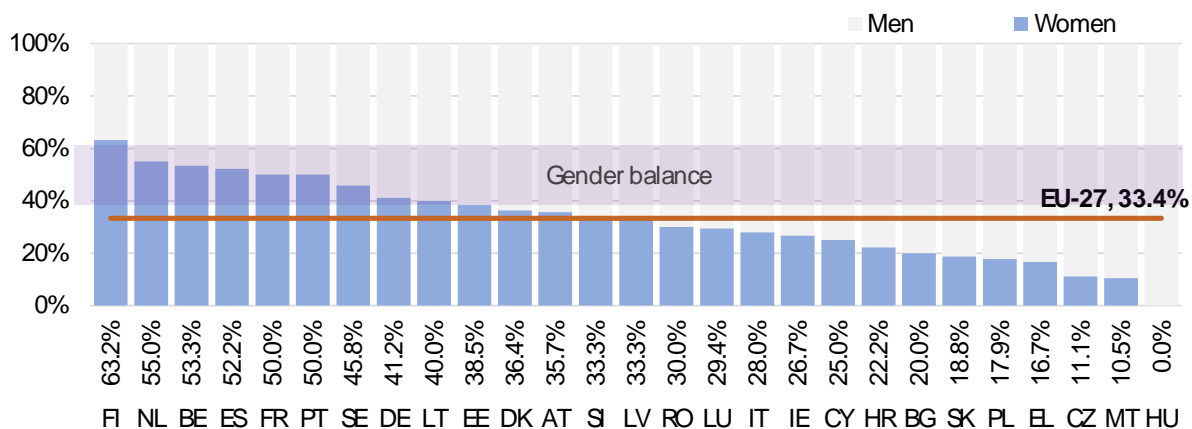
Slika 2: Odstotek žensk in moških v enodomnih nacionalnih parlamentih ali spodnjem domu nacionalnih parlamentov v EU decembra 2023

Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE: nacionalni parlament

Odstotek ministric po vsej EU je 33,4 odstotka, kar je povečanje za 1 o. T. Z 32,4 odstotka leta 2022¹⁴⁸. Uravnoteženo zastopanje spolov vsaj 40 odstotkov na ministrski ravni je doseglo **osem držav članic** (Belgija, Nemčija, Španija, Francija, Litva, Nizozemska, Portugalska, Švedska). Delež se je nekoliko zmanjšal glede na leto 2022, ko je o uravnoteženi zastopnosti spolov poročalo deset držav članic. Na nasprotnih koncih lestvice sta **Finska, kjer so bile ženske v večini** (63,2 odstotka), medtem ko **Madžarska trenutno nima niti ene ministrice**.

Slika 3: Delež žensk in moških v vladi, november 2023

Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE

Medtem ko je splošna zastopnost žensk v vladah spodbudna, je treba upoštevati tudi področja, ki so zaupana ženskam, in ali jih lahko štejemo za glavne funkcije (na primer zunanje in mednarodne zadeve, obramba in pravosodje) ali »stranske funkcije«, kot so socialne zadeve ali kultura.

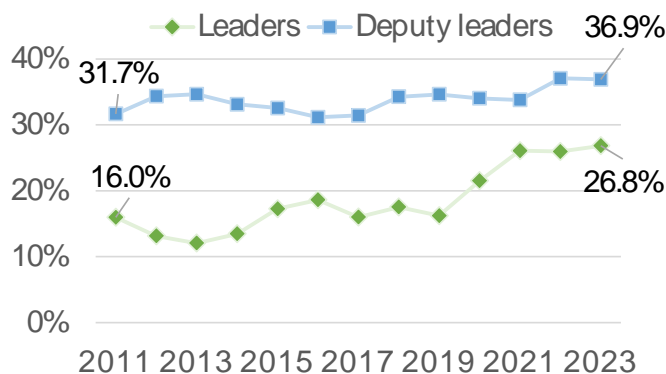
Leta 2023 so imele ženske manjši delež na »vidnejših« področjih. Moški so bili v večini na gospodarskem področju (78,8 odstotka), kar je povečanje s 74,8 odstotka leta 2022. Hkrati so bile ministrice običajno odgovorne za socialne zadeve ali kulturo z 49 odstotki (povečanje z 42,6 odstotka

¹⁴⁸ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | National governments: ministers by seniority and function of government](#)

leta 2022), čeprav so še vedno premalo zastopane. To kaže, da razdelitev ministrskih mest ni nevtralna glede na spol¹⁴⁹.

Podrobnejši vpogled v druge vodstvene položaje v nacionalnih sistemih razkriva teorijo »puščanja cevi« v praksi, saj ima **le 10 od 27 nacionalnih parlamentov predsednico** in manj premierk. Od decembra 2023 je bilo **v Evropski uniji samo šest premierk**¹⁵⁰. Sprememba v francoski vladi januarja 2024 je zmanjšala število ministric na pet.

Slika 4: Delež predsednic in podpredsednic večjih političnih strank, EU-27, 2011–2023

Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE

Podobno je glede razdeljenosti odgovornosti na ravni političnih strank jasno, da kulturne ovire so. Samo 26,8 odstotka političnih strank v EU ima predsednico, 36,9 odstotka pa je podpredsednic. Iz tega je razvidno, da čeprav ženske ne veljajo za neprimerne voditeljice, niso samodejna izbira¹⁵¹.

Enak vzorec vidimo tudi v institucijah, ki so uravnotežene glede spola, kot je Evropski parlament, kjer se uravnoteženost med poslanci ne odraža v sodelovanju v odborih. V več kot polovici odborov (14 od 26) je manj kot 39 odstotkov članov žensk. Odbor za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve, ki je odgovoren za vprašanja, kot so varovanje demokracije in enakost spolov, ima najmanjši delež članic, manj kot 15 odstotkov¹⁵².

Zadnji podatki iz novembra 2023 kažejo, da ženske pomenijo 35,7 odstotka članstva v regionalnih skupščinah po vsej EU in 34,5 odstotka članstva v lokalnih/občinskih svetih (slika 5). Ta delež je povečala Francija, kjer je 56 odstotkov vseh svetnic v Evropski uniji. Če izvzamemo Francijo, je delež svetnic v vseh državah članicah EU le 28,6 odstotka.

Od devetnajstih držav članic, ki imajo regionalno raven s samoupravnimi pristojnostmi, imajo samo štiri države članice (Španija, Francija, Finska in Švedska) vsaj 40 odstotkov članov vsakega spola tako v lokalni/občinski kot tudi regionalni skupščini.

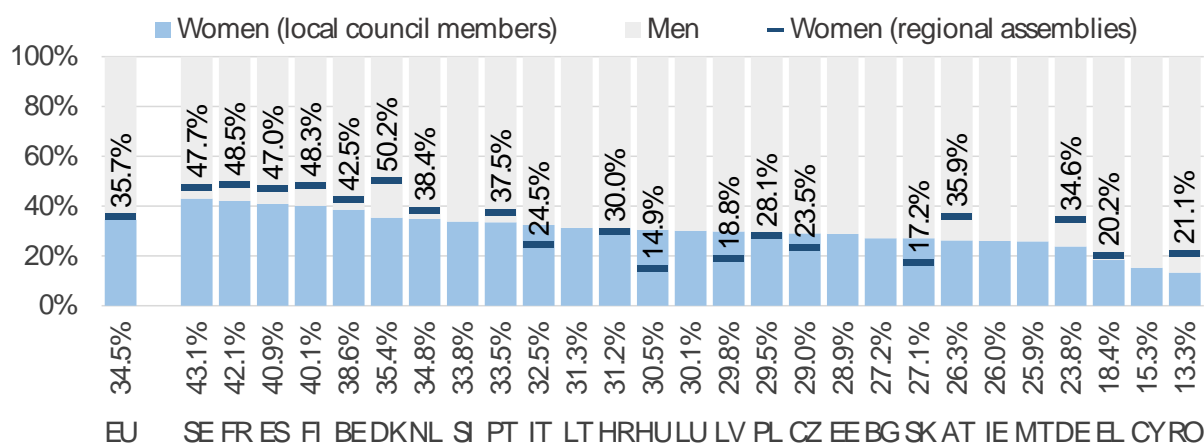
¹⁴⁹ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | National governments: ministers by seniority and function of government](#)

¹⁵⁰ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | National governments: presidents and prime-ministers](#)

¹⁵¹ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women in decision-making | politics | Major political parties: leader and deputy leaders](#)

¹⁵² 'EU Parliament seeks to improve gender balance on committees', [POLITICO, November 2023](#)

Slika 5: Delež žensk v regionalnih skupščinah in lokalnih svetih v državah članicah EU, 2023

Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE.

Opomba: regij s samoupravnimi pristojnostmi ni v BG, EE, IE, CY, LT, LU, MT in SI. Podatki za regionalne skupščine na Portugalskem zajemajo samo Azore in Madeiro.

Slovaška pobuda »Zakrúžkuj ženu« [Obkroži žensko] je organizacija civilne družbe, ki si prizadeva za enako zastopanost žensk v politiki. Oblikovali so jo strokovnjaki na področju enake zastopanosti žensk, aktivisti in drugi prostovoljci, ki si želijo ustvariti uravnoteženo družbo. Pobuda je nastala iz kampanje »Obkroži žensko«, ki je ozaveščala o glasovanju za kandidatke na parlamentarnih volitvah leta 2023.¹⁵³

Na ključnih področjih podnebja in varnosti so ženske podzastopane v mednarodni diplomaciji, ki zaostaja za trendom na nacionalni in evropski ravni. Letno poročilo o sestavi po spolu, ki ga pripravlja sekretariat Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC), kaže, da medtem ko se je število žensk, ki sodelujejo v pogajanjih, postopoma povečalo, niso enako porazdeljene glede na položaj, pri čemer je jasna razlika med srečanji s političnimi temami in tistimi na visoki ravni ter med srečanji, ki se osredotočajo na tehnične razprave. Na 27. Konferenci pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o **podnebnih spremembah (COP27)** v Šarm el Šejku leta 2022, ki je zajemal politiko na visoki ravni, je bilo 29 odstotkov voditeljic delegacij ali namestnic. Na nadaljnjih tehničnih pogajanjih junija 2023 (SB58) je bil odstotek voditeljic delegacij in namestnic 37 odstotkov, delegati pogodbenic pa so prvič dosegli 50-odstotno uravnoteženost zastopanosti spolov. Letno poročilo o sestavi po spolu, ki ga je objavil sekretariat UNFCCC, prav tako kaže jasno povezavo med starostjo/sluzbenim stažem in zastopanostjo žensk v obeh primerih, pri čemer se zastopanost žensk strmo zmanjšuje s starostjo/daljšanjem službenega staža¹⁵⁴.

Čeprav so medvladne politike v zvezi z ženskami, mirom in varnostjo čedalje pomembnejše, so ženske še vedno veliko premalo zastopane na vplivnih položajih v večstranskih organizacijah, kot sta Organizacija Severnoatlantske pogodbe (NATO) in Združeni narodi. V statističnem poročilu, ki ga je EIGE objavil junija 2023, je bilo poudarjeno, da se poleg nizke stopnje udeležbe na splošno število žensk na vodilnih položajih v takšnih dejavnostih znatno zmanjša, tako da zasedajo le enega od petih vodilnih položajev med civilnim osebjem Nata, med poveljniki v mirovni misijah ZN pa jih je 11 odstotkov¹⁵⁵.

¹⁵³ [Gender-based hate in the Slovak pre-election period, Globesec, October 2023](#)

¹⁵⁴ [UNFCCC, »Gender composition report by the secretariat«, september 2023](#)

¹⁵⁵ EIGE, ['4 in 5 NATO Council Representatives are Men: The Need for More Female Representation', July 2023](#)

Na **Irskem** je nestrankarska organizacija **Women for Election** (Ženske za volitve) pred lokalnimi volitvami in volitvami v Evropski parlament, ki bodo hkrati potekale junija 2024, začela izvajati prilagojene programe usposabljanja v okviru »kampanjske šole EQUIP« za možne kandidatke. Programe, od katerih so nekateri organizirani v sodelovanju z lokalnimi organi, sestavlja celovit sveženj, ki zajema večšine javnega nastopanja, vodenje kampanj, finance in usposabljanje za medije. Poleg skupinskega usposabljanja imajo vse udeleženske možnost sodelovati v programu individualnega mentorstva s sedanjimi političarkami¹⁵⁶.

Nizozemska vlada financira strateško zavezništvo »Enakopravna zastopanost v politiki« (Politica), petletni program, ki se je začel izvajati leta 2023. Zavezništvo, v okviru katerega sodeluje več družbenih in strokovnih organizacij, spodbuja enako zastopanost in udeležbo žensk v nizozemski politiki v vsej njihovi raznolikosti. Pri tem sodeluje z vladami in političnimi strankami, vzpostavlja programe usposabljanja in mreže ter raziskuje ovire, s katerimi se ženske spoprijemajo pri političnem udejstvovanju¹⁵⁷.

Vprašanje volilne pravice političark na porodniškem dopustu je bilo leta 2023 pereče tako na ravni držav kot tudi na evropski ravni. Ovire za udeležbo ostajajo, čeprav se trend dela od doma v drugih sektorjih nadaljuje. V Evropskem parlamentu so poslanci pozvali k boljšim pravilom o glasovalnih pravicah, vključno s pooblastitvijo, vzpostavljanjem povezave med napravami in glasovanjem na daljavo med porodniškim dopustom¹⁵⁸.

Oktober 2023 so v **Avstriji** razširili projekt »**Deklice v politiki**«¹⁵⁹. Deklice in mlade ženske, stare od 6 do 18 let, so bile na mednarodni dan deklic (11. Oktober) povabljeni, da spremljajo župane pri njihovem vsakdanjem delu. Na dogodku je sodelovalo več kot 80 občin, njegov namen pa je bil odpraviti spolne stereotipe ter spodbuditi deklice in mlade ženske, da se vključijo v lokalno politiko. Celoten projekt poteka v sodelovanju z Oddelkom za pravice žensk in enakost spolov pri Uradu zveznega kanclerstva in Avstrijsko zvezo občin.

Julija 2023 je **Francija** sprejela zakon, s katerim naj bi **hitreje dosegli uravnoteženo zastopanost spolov na višjih ravneh javne uprave**. To se je zgodilo po poročilu senatne komisije za enakost spolov o oceni »zakona Sauvadet«, sprejetim leta 2012, v skladu s katerim mora biti 40 odstotkov novo zaposlenih v javni upravi pripadnikov ali pripadnic premalo zastopanega spola. Z novim zakonom se **najnižji delež za vodilne položaje povečuje na 50 odstotkov** novo zaposlenih.

Novi zakon je določil tudi 50-odstotno kvoto za vsak spol pri imenovanju v kabinete ministrov in kabinet predsednika. Od leta 2027 bodo morali javni organi zagotoviti, da bodo vsaj 40 odstotkov vodilnih in vodstvenih položajev zasedale ženske oziroma moški. Za uskladitev imajo na voljo tri leta, **preden začnejo izrekati denarne kazni**.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Women for Election, »[EQUIP Campaign School](#)«

¹⁵⁷ WO=MEN, »[Stem op een Vrouw - Alliantie Politica](#)«

¹⁵⁸ [MEPs call for maternity and paternity leave to allow them to be represented after birth of their children, Agence Europe, \(agenceurope.eu\)](#)

¹⁵⁹ [Girls in Politics – Bundeskanzleramt Österreich](#)

¹⁶⁰ [Parité dans la haute fonction publique femmes Loi du 19 juillet 2023 \(vie-publique.fr\)](#)

V **Nemčiji** je zvezno ministrstvo za družinske zadeve starejše, ženske in mladino podprlo **kolegij Helene Weber**, večstrankarsko pobudo, ki si prizadeva za več žensk v politiki. Ustrezno nagrado Helene Weber podeljujejo izjemnim lokalnim političarkam, ki jih predlagajo člani Bundestaga. V prihodnje bodo med drugim poudarjali podporo častnim županjam, migrantkam in ženskam s posebnimi potrebami¹⁶¹.

V skladu z zavezo iz političnih smernic predsednice von der Leyen je Komisija od začetka sedanjega mandata ob stalnem prizadevanju dosegla trajnostni napredek pri doseganju uravnotežene zastopanosti spolov na vseh ravneh upravljanja. Od decembra 2019 se je odstotek žensk na vodstvenih položajih povečal za skoraj 12 o. T. Na ravni višjega vodstva na 48,1 odstotka in za 7 o. T. Na ravni srednjega vodstva na 48,6 odstotka. To pomeni, da so 1. Marca 2024 ženske zasedale 48,5 odstotka vseh vodstvenih položajev v Komisiji.

Komisija si prizadeva tudi za uravnoteženi delež žensk kot vodij izvršnih agencij do konca leta 2024. Izvršne agencije morajo pripraviti ustrezne akcijske načrte za doseg tega cilja. Zdaj so direktorice v treh izvršnih agencijah od šestih (50 odstotkov). Poslovni program razvoja talentov žensk, ki zajema prilagojeno usposabljanje, podporo in pripravo za višje upravne in vodstvene naloge, se je prav tako izkazal za uspešnega pri povečanju spolne uravnoteženosti vodstva. Drugih 95 kolegic pa je sodelovalo pri peti izvedbi programa, ki je potekal do decembra 2023. Od skupno 545 upravičenk, ki so sodelovale v prvih petih krogih, jih je bilo 180 (33 odstotkov udeleženk) imenovanih na položaj vodje enote. Razpis za prijavo v šestem krogu, ki se bo začel marca 2024, je bil objavljen oktobra 2023.

Poleg tega so bili oblikovani prilagojeni programi osebnostnega treninga za vodje na srednji ravni, ki si prizadevajo postati višji vodje, in za uveljavljene višje vodje, ki si prizadevajo za razvoj na sedanjem delovnem mestu ali se pripravljajo na višje odgovornosti. Doslej je v teh programih sodelovalo ali sodeluje 174 žensk (142 srednjih in 32 višjih vodstvenih delavk).

V Evropski službi za zunanje delovanje se je od decembra 2019 delež žensk na vodstvenih položajih povečal za 18,5 odstotka na 37,7 odstotka. Ker tretjina vodstvenih delavcev in delavk prihaja iz držav članic, je izziv zagotoviti prijave žensk, zlasti na mesta vodij delegacij. Leta 2023 se je delež žensk na veleposlaniških položajih v samo eni rotaciji povečal z 31,7 odstotka na 35,5 odstotka, kar pomeni povečanje za 15 o. T. Na skupno 50 položajev od 144 delegacij.

Ženske pri sprejemanju gospodarskih odločitev

Na gospodarskem področju je v organih odločanja ter politični in gospodarski sferi po vsej Evropski uniji še vedno manj žensk od moških – kljub njihovim sposobnostim in doseženi izobrazbi. **Direktiva o izboljšanju uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih podjetij**¹⁶², ki je začela veljati decembra 2022, za odpravo te premajhne zastopanosti od družb, ki kotirajo na borzi, zahteva, da osebe nezadostno zastopanega spola zasedajo vsaj 40 odstotkov neizvršnih direktorskih mest ali vsaj 33 odstotkov vseh direktorskih mest. Da bi državam članicam nudila pomoč pri prenosu direktive v nacionalno zakonodajo do konca leta 2024, je Komisija novembra 2023 organizirala delavnico, na kateri

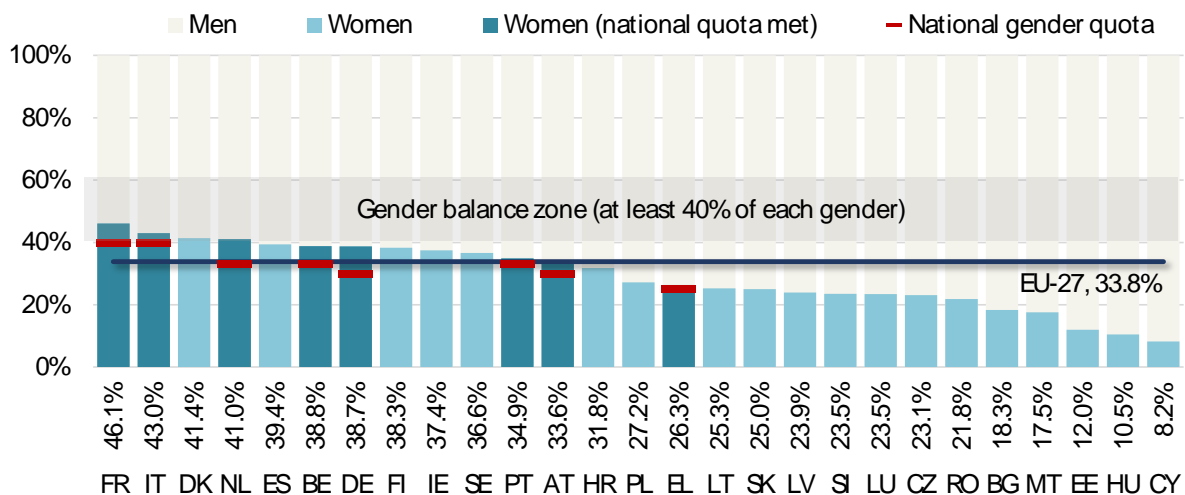
¹⁶¹ [Helene Weber-Kolleg | Deutschlandweite und parteiübergreifende Plattform für Kommunalpolitikerinnen \(frauen-macht-politik.de\)](#)

¹⁶² [Direktiva \(EU\) 2022/2381 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. novembra 2022 o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih, UL L 315/44 7. 12. 23, str. 44–59.](#)

je pojasnila številna vprašanja, predstavniki in predstavnice držav članic pa so lahko s kolegi in kolegicami razpravljali o vprašanjih glede izvajanja.

Po zadnjih podatkih EIGE se je število žensk v upravnih odborih največjih podjetij, ki kotirajo na borzi, nekoliko povečalo¹⁶³. Leta 2023 je bilo med člani upravnih odborov¹⁶⁴ največjih podjetij v EU, ki kotirajo na borzi, 33,8 odstotka žensk, kar je **največ doslej**, v primerjavi z 32,2 odstotka leta 2022. Doslej je 12 držav članic doseglo cilj vsaj 33 odstotkov žensk med vsemi člani upravnega odbora: Avstrija (33,6 odstotka), Portugalska (34,9 odstotka), Švedska (36,6 odstotka), Irska (37,4 odstotka), Finska (38,3 odstotka), Nemčija (38,7 odstotka), Belgija (38,8 odstotka), Španija (39,4 odstotka), Nizozemska (41,0 odstotka), Danska (41,4 odstotka), Italija (43,0 odstotka) in Francija (46,1 odstotka). Po deležu žensk med neizvršnimi direktorji¹⁶⁵ so predlagani cilj EU, vsaj 40 odstotkov dosegli v osmih državah članicah: to so Italija (49,0 odstotka), Francija (48,2 odstotka), Španija (44,6 odstotka), Irska (43,9 odstotka), Portugalska (43,8 odstotka), Nizozemska (42,4 odstotka), Belgija (41,4 odstotka) in Danska (41,4 odstotka). V drugih državah članicah¹⁶⁶ je razmerje med spoloma bolj neenakomerno, saj je žensk manj kot petina (od 8,2 odstotka do 18,3 odstotka) med člani upravnih odborov v največjih družbah, ki kotirajo na borzi¹⁶⁷.

Slika 6: Odstotek žensk in moških v upravnih odborih največjih družb v EU, ki kotirajo na borzi, oktober 2023

Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE

¹⁶³ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | business | Largest listed companies: board members](#)

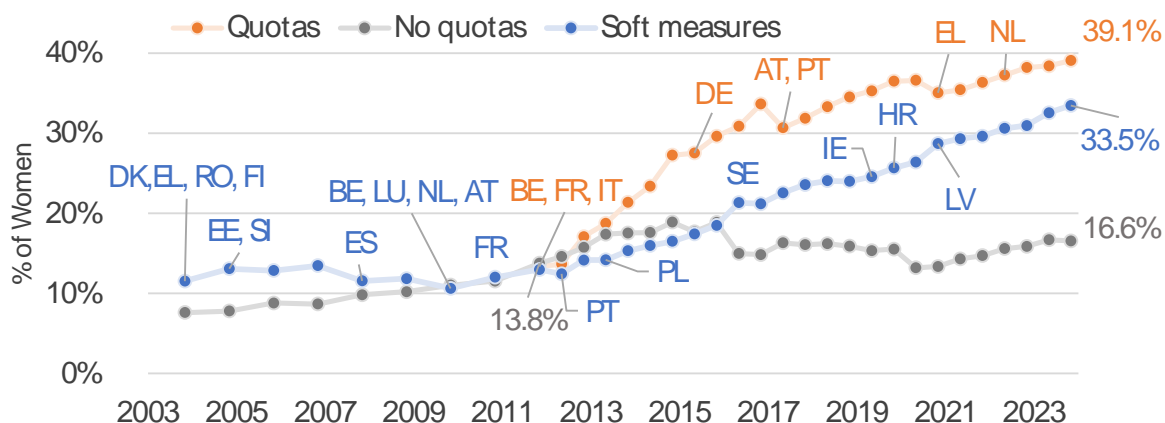
¹⁶⁴ Pri podatkih so upoštevali vse člane najvišjega organa odločanja v vsaki družbi (tj. predsednika, neizvršne direktorje, višje vodstvene delavce in predstavnike zaposlenih, če so del organa). Najvišji organ odločanja se običajno imenuje nadzorni svet (v primeru dvotirnega sistema upravljanja) ali upravni odbor (v enotirnem sistemu).

¹⁶⁵ Neizvršni direktorji: neizvršni člani dveh najvišjih organov odločanja v vsaki družbi. Najvišja organa odločanja se običajno imenujeta nadzorni svet in uprava (v primeru dvotirnega sistema upravljanja) ter upravni odbor in izvršni/upravljalni odbor (v enotirnem sistemu). Predstavniki zaposlenih, ki sodelujejo v najvišjem organu odločanja, štejejo za neizvršne člane.

¹⁶⁶ Bolgarija, Estonija, Ciper, Madžarska in Malta.

¹⁶⁷ Podatki EIGE temeljijo na reprezentativnem vzorcu podjetij v državah članicah, zato ni nujno, da bodo ti podatki enaki, ko bodo države članice začele poročati Evropski komisiji v skladu z Direktivo 2022/2381 (do 29. decembra 2025).

Slika 7: Odstotek žensk v upravnih največjih družbah v državah članicah EU, ki kotirajo na borzi, glede na vrsto ukrepa na državni ravni (2003–2023)

Vir: lastni izračuni EIGE na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih

Več držav članic je sprejelo ukrepe za spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih, ki segajo od »mehkih« ukrepov do »trdih« zakonodajnih ukrepov, kot so pravno zavezujoče kvote. Slika 7 prikazuje **vpliv zakonodajnih kvot**. Odstotek žensk v upravi največjih družbah v Evropski uniji, ki kotirajo na borzi, je višji v državah članicah s kvoto (39,1 odstotka) kot v tistih z mehкими ukrepi (33,5 odstotka), in v državah članicah, ki niso uvedle nobenih ukrepov (16,6 odstotka). Podatki omogočajo tudi nekaj drugih zanimivih ugotovitev¹⁶⁸. Če pogledamo širšo sliko in razvoj v daljšem obdobju, lahko ločimo štiri faze glede na hitrost napredka (glej sliko 8). V prvi fazi (2003–2010) je bil napredek zelo počasen, v povprečju se je povečal za 0,5 o. t. na leto. V drugi fazi (2010–2015) je bil povprečni napredek 2,1 o. t. na leto. Glavni razlog za to hitro izboljšanje so bile zakonodajne kvote, uvedene v Nemčiji, Franciji in Italiji. V tretji fazi (2015–2021) se je napredek upočasnil (1,4 o. t.), saj so države postopoma dosegle svoje zakonodajne cilje ali se jim približale. Zadnja faza kaže povečanje na 1,7 o. t. na leto, kar je verjetno odziv na razpravo o direktivi. Najnovejši podatki kažejo, da se je ta ponovni vzpon morda ustavil, saj je zdajšnja zastopanost žensk v upravnih odborih EU 33,8 odstotka, kar kaže skromno povečanje za 0,6 o. t., to pa ustreza letni stopnji sprememb le za 1,2 o. t. na leto. Ker bodo države članice direktivo začele izvajati letos, je pričakovati, da se bo stopnja sprememb ponovno povečala.

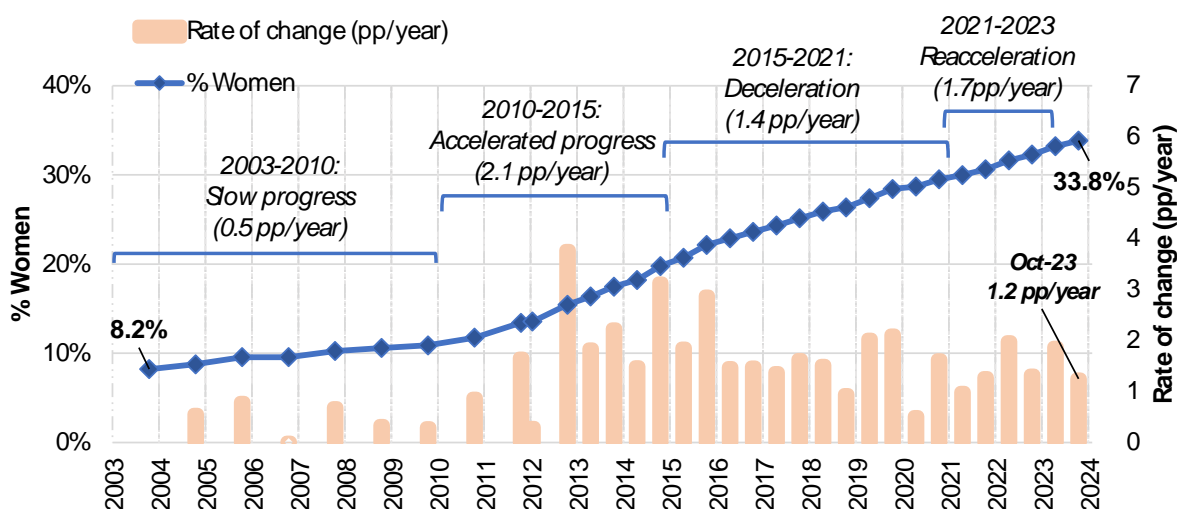
Kljub napredku pri doseganju uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih, predvsem zaradi zakonodajnih prizadevanj v nekaterih državah članicah, le minimalno število žensk zaseda najvišje vodstvene položaje v družbah, ki kotirajo na borzi. Čeprav je med člani upravnih odborov zdaj več kot 30 odstotkov žensk, je njihovo število na položajih predsednic upravnih odborov (8,1 odstotka) ali generalnih direktoric (7,8 odstotka) še vedno izrazito majhno¹⁶⁹. V nekaterih državah pa se število žensk na teh položajih celo zmanjšuje¹⁷⁰.

¹⁶⁸ EIGE je začela zbirati podatke leta 2003.

¹⁶⁹ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni decembra 2023. [Indicator: women and men in decision-making | Largest listed companies: presidents](#)

¹⁷⁰ ['In Germany, women CEOs at top firms become even rarer, study shows', Nasdaq, januar 2024](#)

Slika 8: Odstotek žensk v upravah največjih družb v EU, ki kotirajo na borzi, 2003–2023 (%)

Vir: izračuni EIGE na podlagi podatkov iz statistične zbirke podatkov o spolih EIGE.

Opomba: Podatki za CZ, LT, MT in PL za leto 2003 in za HR za obdobje 2003–2006 niso vključeni (za te države so podatke začeli zbirati leta 2004 oziroma 2007).

Leta 2023 so v **finančnih institucijah EU** moški pri odločanju še vedno številčnejši od žensk, saj zasedajo 79,7 odstotka najvišjih položajev odločanja¹⁷¹. Čeprav sta dve od treh institucij (Evropsko centralno banko in Evropski investicijski sklad) leta 2023 vodili ženski, v primerjavi z eno leta 2022, v upravnih odborih teh institucij še vedno prevladujejo moški¹⁷². Leta 2023 sta bili med šestimi člani uprave Evropske centralne banke samo dve ženski¹⁷³, v Svetu ECB pa sta bili med 26 člani isti dve ženski¹⁷⁴. Iste leta je bilo med 27 člani uprave Evropske investicijske banke pet žensk¹⁷⁵, med 27 člani upravnega odbora pa sedem¹⁷⁶. 1. januarja 2024 je Nadia Calviño zamenjala Wernerja Hoyerja kot osma predsednica EIB – in postala prva ženska vodja te institucije¹⁷⁷. V Evropskem investicijskem skladu sta bili med šestimi člani upravnega odbora dve ženski¹⁷⁸.

Na nacionalni ravni so ženske predstavljale 29,3 odstotka ključnih odločevalcev (tj. članov najvišjih organov odločanja) v **centralnih bankah** v primerjavi z 28,4 odstotka leta 2022¹⁷⁹. Zasedajo tudi 40,4 odstotka položajev namestnikov guvernerja v primerjavi s 33,3 odstotka leta 2022¹⁸⁰. Na nacionalni ravni je zastopanost žensk in moških v centralnih bankah spolno uravnotežena v devetih državah

¹⁷¹ Evropska centralna banka, Evropska investicijska banka in Evropski investicijski sklad. Vir: statistična zbirka podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni julija 2023. [Indicator: women and men decision-making | business and finance | finance | European financial institutions: presidents and members](#)

¹⁷² Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni julija 2023. [Indicator: women and men in decision-making | business and finance | finance | European financial institutions: presidents and members](#)

¹⁷³ Evropska centralna banka, [izvršilni odbor](https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.en.html), <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.en.html>

¹⁷⁴ Evropska centralna banka, [Svet](https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.en.html), <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.en.html>

¹⁷⁵ V tem odboru so ministri, ki jih imenuje vsaka od držav članic, običajno finančni ministri.

¹⁷⁶ [Evropska investicijska banka, upravni odbor \(eib.org\)](https://www.eib.org)

¹⁷⁷ Evropska investicijska banka, »[Nadia Calviño takes over as EIB President](#)«, januar 2024

¹⁷⁸ Evropski investicijski sklad, [upravni odbor \(eif.org\)](https://www.eif.org)

¹⁷⁹ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni septembra 2023. [Indicator: women in decision-making | business and finance | finance | Central banks: governors, deputy/vice-governors, and members](#)

¹⁸⁰ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni septembra 2023. [Indicator: women in decision-making | business and finance | Central banks: governors, deputy/vice-governors, and members | Gender Statistics Database | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#)

članicah (Nemčija, Irska, Španija, Francija, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska in Portugalska). Kljub tem spodbudnim trendom so **guvernerji vseh nacionalnih centralnih bank EU moški**¹⁸¹.

Prav tako so ženske premalo zastopane v tveganem kapitalu, saj je le 10–12 odstotkov vlagateljev v tvegani kapital žensk, ženske pa so v 30 odstotkih investicijskih odborov¹⁸². Tvegani kapital je pomemben vir **financiranja** za hitro rastoča zagonska podjetja in dejstvo, da večino odločitev o naložbah sprejemajo le moški vlagatelji, lahko vpliva na financiranje, ki ga prejmejo ustanoviteljice zagonskih podjetij. Glede na poročilo o stanju evropske tehnologije leta 2023, ki ga je pripravila družba Atomico, je bilo v Evropi 15 odstotkov vseh sredstev tveganega kapitala namenjenih mešanim ekipam, izključno ženske ekipe pa so prejele 3 odstotke sredstev¹⁸³.

V **Španiji** Institut za ženske še naprej razvija program »**Talentia 360**«¹⁸⁴ za ženske na položajih odločanja. Program za poklicno napredovanje žensk je namenjen opolnomočenju žensk za vodenje, da bi izpostavil talent žensk in povečal njihovo število na odgovornih položajih tako v podjetjih kot tudi v državnih varnostnih silah. Talentia 360 je popolni program poklicnega napredovanja in razvoja, vključno s specializiranim usposabljanjem, osebnostnim treningom in mreženjem za ženske, sposobne zasesti vodstvene in vodilne položaje.

Za spodbujanje strateškega razvoja vključujočega in raznoliškega delovnega okolja je **latvijska** fundacija za vključevanje v družbo začela izvajati program Mentor različnosti – pobudo za podporo delodajalcem. Udeleženci in udeleženke bodo imeli priložnost ne samo razširiti svoje znanje o raznolikosti, ampak tudi oblikovati posebno rešitev za svoje delovno mesto, na primer izdelati strategijo raznolikosti in vključevanja ali razviti interni program usposabljanja. Prav tako bodo lahko sodelovali z izkušenimi strokovnjaki in strokovnjakinjami, predstavniki in predstavnicami drugih organizacij ter drugimi udeleženci in udeleženkami.

Komisija se zavzema tudi za spodbujanje žensk na vodilnih položajih ter za odpravo razlik med spoloma v **tehnologiji in inovacijah**. Empirični dokazi kažejo, da imajo podjetnice bistveno slabši dostop do financiranja svojih podjetij. Podjetja s sedežem v EU, ki so jih ustanovile ženske, pomenijo 2,4 odstotka celotnega tveganega kapitala, vloženega v evropska zagonska podjetja¹⁸⁵. Visokotehnološka zagonska podjetja pomenijo več kot četrtno evropskega zagonskega ekosistema, pri čemer so evropska visokotehnološka zagonska podjetja zdaj skupaj ocenjena na 700 milijard evrov, njihova vrednost pa se še povečuje. Kljub temu so ženske odločno premalo zastopane pri odločanju, financiranju, podatkih, ki se uporabljajo za algoritme, in pri splošnem snovanju rešitev v panogah. Zagonska podjetja, ki temeljijo na tehničnih inovacijah in napredku v znanosti, imajo običajno daljše raziskovalne in razvojne cikle ter za rast pogosto potrebujejo več časa in kapitala kot druga zagonska podjetja. Tveganje za neuspeh je v prvih nekaj letih visoko, če že zgodaj nimajo prave podpore in naložb. Ženske v visokotehnoloških zagonskih podjetjih se pogosto spoprijemajo z dodatno oviro v obliki spolne

¹⁸¹ Vir: statistična zbirka podatkov o spolih EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni septembra 2023. [Indicator: women in decision-making | business and finance | Central banks: governors](#)

¹⁸² European Women in VC, '[Achieving Superior Returns with Gender Diversity in European Venture Capital Firms](#)' september 2023.

¹⁸³ State of European Tech, '[State of European Tech Report 2023](#)'

¹⁸⁴ Instituto de las Mujeres, '[El Instituto de las Mujeres y EOI ponen en marcha una nueva edición de Talentia 360. Mujeres Directivas](#)'

¹⁸⁵ '[EIF Working Paper 2023/87, Female access to finance](#)', februar 2023.

pristranskosti in stereotipov, ki so še posebej razširjeni v sektorjih, kot je tehnologija, na primer pri iskanju dostopa do financ. Po uspešnem pilotnem projektu¹⁸⁶ je pobuda **Women TechEU** objavila drugi razpis za spodbujanje inovacij v **sektorju visokotehnoloških zagonskih podjetij** v EU, ki jih vodijo ženske, s povečanim proračunom 10 milijonov evrov in izboljšano shemo za leti 2023 in 2024 s proračunom 15 milijonov evrov. 134 izbranih podjetij, financiranih v okviru delovnega programa evropskih inovacijskih ekosistemov Horizon Europe, bo leta 2023 lahko prejelo individualno nepovratno pomoč v višini 75.000 evrov za podporo začetnim korakom v inovacijskem procesu in rasti podjetja. Poleg tega so vse ustanoviteljice upravičene do prilagojenega mentorstva in osebnošnega treninga v okviru programa za ženske vodje Evropskega sveta za inovacije (EIC) in namenskih priložnosti za mreženje po vsej EU¹⁸⁷.

Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT) krepi sodelovanje z drugimi programi EU, da bi izboljšal spodbujanje ženskega podjetništva in vodenja. EIT je na primer leta 2023 skupaj z EIC razpisal skupno nagrado za **inovatorke 2024** (nagrada bo podeljena na vrhu EIC marca 2024)¹⁸⁸. Nadaljeval bo tudi sodelovanje z EIC in Izvajalsko agencijo za MSP, EISMEA, pri programu ženskega vodenja EIC in ga razširil na več podjetnic EIT. EIT si v okviru programa skupnosti znanja in inovacij (SZI) **SUPERNOVAS**¹⁸⁹ prizadeva tudi za vzpostavitev mreže vlagateljic in organizira redna srečanja.

Komisija in skupina EIB sta se v okviru programa InvestEU dogovorili o ciljnih »spolnih merilih«, ki se uporabljajo za finančne posrednike, ki jih podpira program, da bi izboljšali raznolikost spolov v tveganem in zasebnem kapitalu. To pomeni, da morajo biti v vsaj 25 odstotkov skladov tveganega kapitala in skladov zasebnega kapitala, podprtih z lastniškimi produkti, ki jih izvaja evropski investicijski sklad, na ključnih položajih odločanja ženske.

Poleg tega namerava Komisija leta 2024 vzpostaviti evropsko mrežo vlagateljev, ki upoštevajo vidik spola, **Women InvestEU**. Namen tega je krepiti zmogljivosti vlagateljic, deliti dobre prakse, olajšati mreženje, učenje in povezovanje s podjetji, ki jih vodijo ženske, in s podjetji z zastopanostjo različnih spolov.

¹⁸⁶ V okviru pilotnega razpisa Women TechEU je 50 obetavnih visokotehnoloških zagonskih podjetij iz držav članic EU in pridruženih držav prejelo ciljno financiranje ter prvovrstno svetovanje in mentorstvo.

¹⁸⁷ Evropski svet za inovacije ter Izvajalska agencija za majhna in srednja podjetja, [Second edition of WomenTechEU supports 134 female-led deep-tech companies with an increased budget of 10 million euro](#), april 2023.

¹⁸⁸ [Evropski svet za inovacije](#), „European Prize for Women Innovators“ *European Commission*

¹⁸⁹ EIT Food, [‘Supernovas’](#)

INTEGRACIJA NAČELA ENAKOSTI SPOLOV

Integracija načela enakosti spolov je strateški pristop, katerega cilj je vključiti vidik enakosti spolov v vse vidike politike, načrtovanja in procesov odločanja. Integracija načela enakosti spolov je sestavni del širših ali sektorskih politik, zakonodajnih pobud ali programov financiranja. Če se integracija načela enakosti spolov izvaja sistematično, lahko bistveno spremeni družbo in institucije. Zato strategija za enakost spolov 2020–2025 temelji na dvojnem pristopu, ki ga sestavljajo posebne pobude za obravnavanje neenakosti med spoloma, in integracija načela enakosti spolov.

V letu 2023 je Komisija še naprej dosegala napredek pri integraciji načela enakosti spolov na različnih področjih politike EU, kot so zdravje, raziskave in inovacije, izobraževanje in oblikovanje proračuna. Projektna skupina za enakost Evropske komisije¹⁹⁰ je še naprej podpirala integracijo načela enakosti, vključno z integracijo načela enakosti spolov. Koordinatorji za enakost, ki delujejo v Komisiji, so vključevali načelo enakosti v pobude politik Komisije ter izvajanje in spremljanje delovnih načrtov za integracijo načela enakosti. Nadaljevali so vodenje delovnih skupin za enakost, da bi razvijali in spremljali delo na področju integracije načela enakosti v določenem generalnem direktoratu ali uradu. V tem poglavju poročamo o pobudah za spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih politike EU.

Enakost spolov na različnih področjih politik EU

Eden največjih izzivov za družbo v prihodnjih letih je učinkovito obvladovanje **podnebnih sprememb**. Nujna potreba po integraciji načela enakosti spolov je bila poudarjena v poročilu ZN ženske, ki navaja, da lahko podnebne spremembe do leta 2050 v revščino pahnejo do 158 milijonov več žensk in deklic, 236 milijonov več pa jih bo imelo težave zaradi nezanesljive preskrbe s hrano¹⁹¹. Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) se je pri delu v letu 2023 usmeril v iskanje načinov za vključitev vidikov spola in presečnih vidikov v politike zelenega dogovora¹⁹². EIGE je začel izvajati tudi kampanjo **#3StepsForward: zakaj je treba pri zelenem dogovoru upoštevati vidik enakosti spolov**¹⁹³. V okviru tega je bil indeks enakosti spolov za leto 2023 namenjen pravičnemu prehodu v okviru evropskega zelenega dogovora in njegovim posledicam za enakost spolov. V indeksu je bilo analiziranih več vidikov, vključno z mnenji javnosti o podnebnih spremembah, energiji, prometu in sprejemanju odločitev¹⁹⁴. Poudaril je tudi, da neenakosti med spoloma vplivajo na to, kako se posamezniki in posameznice spoprijemajo s podnebnimi spremembami, kako doživljajo njihove posledice ter ali imajo možnost sodelovati na trgu dela in pri sprejemanju odločitev v zvezi z zelenim prehodom. EIGE je sodeloval tudi na spremljevalnih dogodkih COP28, da bi povečal ozaveščenost o potrebi po vključitvi vidika enakosti spolov v politike, povezane s podnebjem¹⁹⁵.

¹⁹⁰ [Projektna skupina Evropske komisije za enakost – Evropska komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/equality/index_en)

¹⁹¹ [As climate change pushes millions of women into poverty, UN Women calls for a new feminist climate justice approach | UN Women – Headquarters](https://www.unwomen.org/en/news/stories/2023/10/as-climate-change-pushes-millions-of-women-into-poverty-2023)

¹⁹² Zeleni dogovor zajema različna področja, med drugim energijo, biotsko raznovrstnost, trajnostno mobilnost, hrano in kmetijstvo, gradnjo in prenavo ter prehod v krožno gospodarstvo. Cilj dogovora je tudi pomoč pri zagotavljanju poštenega in socialno pravičnega prehoda.

¹⁹³ [#3StepsForward: Why the Green Deal needs a gender perspective | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/equality/index_en)

¹⁹⁴ [Gender Equality Index 2023: Towards a green transition in transport and energy | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/equality/index_en)

¹⁹⁵ [Gender equality @ COP28: a newsfeed | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/equality/index_en)

Pravičnost in solidarnost sta temeljni načeli **evropskega zelenega dogovora**. Na mednarodni ravni so države članice potrdile cilje trajnostnega razvoja ZN in Pariški sporazum¹⁹⁶ ¹⁹⁷. Svet je leta 2023 potrdil sklop ključnih sporočil¹⁹⁸ o stanju izvajanja **priporočila Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda v podnebno nevtralnost** iz junija 2022¹⁹⁹. Številne države članice so poročale, da so izvedle ali izvajajo ukrepe za povečanje udeležbe žensk v sektorjih, ki so ključni za prehod, zlasti tako, da ženskam nudijo priložnosti za prekvalifikacijo in izpopolnjevanje ter izvajajo ciljno usmerjene ukrepe za pomoč pri dostopu do financiranja in podjetništva²⁰⁰. **Zbirka orodij za regije, določene za pravični prehod, z naslovom »Upoštevanje spola v regionalnih preobrazbah«**²⁰¹ vsebuje smernice za upravljanje lokalnih in regionalnih učinkov pravičnega prehoda, povezanih s spolom. Zbirka se osredotoča na različne izzive, s katerimi se spoprijemajo ženske, deklice, moški in dečki v regijah, ki prejemajo podporo iz sklada za pravični prehod (JTF), da bi postale podnebno nevtralne.

Čedalje več pozornosti namenjamo enakosti v energetske sektorju. **Platforma za enakost v energetske sektorju** ima 28 članic, od katerih so se ji letos pridružile štiri²⁰². Platforma, ki jo je Evropska komisija ustanovila leta 2021, je prostor za energetske deležnike, da se povežejo in izmenjajo dobre prakse za spodbujanje enakosti, raznolikosti in vključevanja v svojih dejavnostih, s čimer bodo na koncu dosegli družbene spremembe na delovnih mestih. Na srečanjih platforme leta 2023 so obravnavali protirasistične in protidiskriminacijske prakse pri privabljanju, upravljanju in ohranjanju talentov v energetske sektorju. Organizacije članice, ki imajo sedež v desetih različnih državah članicah, predlagajo konkretne ukrepe za raznolikost in vključevanje ter redno poročajo o njihovem izvajanju. Platforma pripravlja tudi vire in gradiva o enakosti.

Evropska komisija se je leta 2023 pridružila kampanji **Equal by 30**²⁰³, pobudi ministrskega foruma za čisto energijo²⁰⁴, katere cilj je spodbujati udeležbo in vodenje žensk, pospešiti enakost in raznolikost spolov pri prehodu na čisto energijo ter odpraviti razlike med spoloma do leta 2030.

Januarja 2024 je Skupno raziskovalno središče (JRC) objavilo poročilo Znanost za politiko o povezavi med **enakostjo spolov in energetske prehodom**, ki se nanaša na nekatere širše cilje strategije EU za enakost spolov²⁰⁵. Poročilo vsebuje celovito analizo zapletene povezave med razlikami med spoloma in udeležbo žensk pri energetske prehodu s poudarkom na dveh ključnih vidikih: vlogi žensk pri energetske prehodu in vidiku spola v kontekstu energetske revščine. V poročilu je poudarjen pomen vključujočih politik, ki zagotavljajo dejavno sodelovanje in zastopanost žensk v energetske industriji, ne

¹⁹⁶ [Pariški sporazum o podnebnih spremembah – Consilium \(europa.eu\)](#)

¹⁹⁷ Na mednarodni ravni so države članice potrdile cilje trajnostnega razvoja Združenih narodov in ratificirale Pariški sporazum; oba dokumenta se nanašata na nujnost pravičnega prehoda delovne sile ter ustvarjanja dostojnega dela in kakovostnih delovnih mest ter na potrebo po prilagajanju in krepitvi zmogljivosti, ki morajo upoštevati spol.

¹⁹⁸ [Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov \(zaposlovanje in socialna politika\) – Consilium \(europa.eu\)](#)

¹⁹⁹ [Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost 2022/C 243/04 ST/9107/2022/INIT, UL C 243, 27. junij 2022](#), str. 35. Priporočilo vsebuje smernice za obravnavo učinkov prehoda za delavce in gospodinjstva, vključno s posebnimi izzivi, s katerimi se spoprijemajo ženske.

²⁰⁰ [Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov \(zaposlovanje in socialna politika\) – Consilium \(europa.eu\)](#)

²⁰¹ [Considering gender in regional transformations: A toolkit for just transition regions \(europa.eu\)](#) Video o zbirki orodij je na voljo na kanalu YouTube: [Just Transition Platform toolkit: Considering gender in regional transformations \(youtube.com\)](#)

²⁰² [Our members \(europa.eu\)](#)

²⁰³ [Kampanja Equal by 30 | ministrski forum za čisto energijo](#)

²⁰⁴ Ministrski forum za čisto energijo je svetovni forum na visoki ravni za spodbujanje politik in programov, ki pospešujejo prehod na čisto energijo.

²⁰⁵ [JRC, 'Gender and Energy: the effects of the energy transition on women', 2024.](#)

le kot odjemalk, temveč tudi kot odločevalk in inovatork. Poudarja pomen razbijanja tradicionalnih političnih silosov in zagotavlja načrt za bolj celosten in celovit pristop k odpravljanju zapletenih vzrokov za energetska revščino.

Na področju **prometa** Komisija izpolnjuje svojo zavezo iz **strategije trajnostne in pametne mobilnosti**²⁰⁶ ter pripravlja gradivo za usposabljanje, ki bo zaposlenim in drugim zainteresiranim v pomoč pri integraciji načela enakosti, vključno z integracijo načela enakosti spolov, v svojo prometno politiko ter druge povezane dejavnosti in pobude. Integracija vidika enakosti in spola bo v pomoč pri zagotovitvi, da prometni sistem ne bo nikogar prezrl ter da bo dostopen, zanesljiv in cenovno ugoden ob upoštevanju potreb uporabnikov in delavcev v prometu v vsej njihovi raznolikosti.

Zaradi določbe **skupne kmetijske politike (2023–2027)**²⁰⁷ o izboljšanju položaja žensk v kmetijstvu je bilo leto 2023 za države članice začetno leto za izvajanje strateških načrtov SKP. Dva primera integracije načela enakosti spolov je mogoče najti v strateških načrtih SKP za Španijo in Irsko. Španija je vključila dodatek k dopolnilni dohodkovni podpori za mlade kmete v primeru mladih kmetic. Irsko je zagotovila višjo raven podpore za ženske v okviru sheme kapitalskih naložb na kmetiji. Poleg tega bo večina držav članic v organe odločanja za LEADER vključila vsaj 50 odstotkov žensk²⁰⁸.

Čedalje bolj pereč izziv je tudi **umetna inteligenca (UI)**. Umetna inteligenca prinaša priložnosti ter tudi nove izzive za enakost spolov in učinkovito zaščito pravice do nediskriminacije. Uporaba umetne inteligence je lahko v pomoč pri odkrivanju in zmanjševanju diskriminacije pri človeškem odločanju, če pa ni pravilno zasnovana, lahko poveča pristranskost, ki reproducira ali krepi stereotipe in daje diskriminatorne rezultate. Evropska komisija je za reševanje novih izzivov predlagala akt o umetni inteligenci, o katerem so se sozakonodajalci EU dogovorili 8. decembra 2023 in bo predvidoma sprejet aprila 2024. Cilj akta je spodbujati zaupanja vredno in v človeka osredotočeno umetno inteligenco ter zagotoviti, da so sistemi umetne inteligence, ki se uporabljajo v EU, varni ter spoštujejo evropske vrednote in temeljne pravice, vključno s pravico do nediskriminacije, kot je zapisana v zakonodaji EU o enakopravnosti. Akt o umetni inteligenci uporablja pristop, ki temelji na analizi tveganja, in uvaja nove obvezne zahteve za visoko tvegane sisteme umetne inteligence, ki lahko pomembno vplivajo na zdravje, varnost in temeljne pravice ljudi. Ti sistemi morajo pred vstopom na trg izpolnjevati številne zahteve in prestati številna preverjanja, da bi se med drugim izognili tveganju za pristranskost in diskriminacijo ter ga čim bolj zmanjšali.²⁰⁹ Akt o umetni inteligenci poleg tega prepoveduje nekatere

²⁰⁶ [Strategija za trajnostno in pametno mobilnost](#)

²⁰⁷ [SKP 2023–27 – Evropska komisija \(europa.eu\)](#)

²⁰⁸ LEADER uporablja pristop »od spodaj navzgor«, pri katerem se kmetje, podeželska podjetja, lokalne organizacije, javni organi in posamezniki iz različnih sektorjev združujejo v lokalne akcijske skupine (LAS). LAS pripravljajo lokalne razvojne strategije in upravljajo svoje proračune. Pristop LEADER krepi vezi v lokalnih skupnostih, spodbuja inovacije v različnih sektorjih in olajšuje izmenjavo znanja med lokalnimi akcijskimi skupinami na nacionalni ravni in ravni EU. Ker je bil pristop LEADER v 30 letih uspešen, so ga kot del širšega lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (CLLD), sprejeli evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), evropski socialni sklad (ESS) ter evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR). Skupine LEADER/CLLD danes upravljajo več deset tisoč projektov z gospodarskimi, kulturnimi, socialnimi in okoljskimi koristmi na evropskem podeželju.

²⁰⁹ Ponudnik mora oceniti tveganje za diskriminacijo ter izvajati ustrezne ukrepe za odkrivanje in odpravljanje pristranskosti ter druge omilitvene ukrepe v celotnem življenjskem ciklu sistema, vključno s predhodnim testiranjem pred objavo.

– Sisteme umetne inteligence z visokim tveganjem je treba usposabljati in preizkušati z dovolj reprezentativnimi in kakovostnimi podatki, da se čim bolj zmanjša tveganje za nepoštene pristranskosti, vgrajene v algoritme.

– Sistemi umetne inteligence z visokim tveganjem morajo biti tehnično zanesljivi in natančni, da se zagotovi, da tehnologija ustreza namenu in da lažno pozitivni/negativni rezultati ne vplivajo nesorazmerno na zaščitene skupine (npr. rasno ali etnično poreklo, spol, starost, spol itd.).

posebej škodljive prakse, kot so socialno točkovanje posameznikov, ki povzroča škodljivo ali neugodno obravnavo, škodljiva manipulacija in izkoriščanje ranljivosti ter sistemi biometrične kategorizacije, ki razvrščajo posameznike glede na določene zaščitene lastnosti, na katere se da sklepati ali jih izpeljati iz biometričnih podatkov. Akt o umetni inteligenci predvideva tudi pravna sredstva za osebe, ki jih prizadene uporaba sistemov umetne inteligence z visokim tveganjem, kot so pravica vedeti, da se takšni sistemi uporabljajo, pravica zahtevati pojasnilo o odločitvah, ki jih sprejmejo sistemi umetne inteligence z visokim tveganjem, ali so na takih sistemih utemeljene, in pravica do pritožbe pri pristojnem organu za nadzor trga. Uvedena so tudi nova posebna pravila o preglednosti za modele umetne inteligence za splošne namene ter okrepljene obveznosti za oceno in upravljanje tveganj za modele z največjim vplivom, ki pomenijo sistemska tveganja, vključno s tveganji za ustvarjanje in razširjanje škodljivih, nezakonitih ali diskriminatorskih vsebin. Za sisteme umetne inteligence, ki se uporabljajo interno v Komisiji, je bilo januarja 2024 sprejeto sporočilo AI@EC²¹⁰ za predvidevanje in pripravo ter uvedbo prvih ukrepov za operacionalizacijo akta o umetni inteligenci, ko bo ta sprejet.

Zdravje je še eno področje, kjer obstajajo razlike med spoloma, na primer pri presejalnih pregledih za odkrivanje raka, pri uživanju drog in dostopu do zdravljenja zasvojenosti z drogami²¹¹ ali do duševnega zdravja. Leta 2023 sta bila v **Evropski register neenakosti s področja obvladovanja raka**, vodilno pobudo evropskega načrta za boj proti raku, kot novi razsežnosti neenakosti dodana invalidnost in zaposlitveni status²¹². Register, ki je začel delovati leta 2022, z zbiranjem podatkov iz verodostojnih nacionalnih in mednarodnih virov ugotavlja trende v državah članicah in regijah ter razlike med njimi na več področjih preprečevanja raka in oskrbe bolnikov z rakom²¹³. Z opredelitvijo ključnih neenakosti lahko pobuda usmerja ustrezne naložbe in posege na ravni EU, nacionalni in regionalni ravni. Registru je bil dodan tudi informativni list o presejalnih pregledih za odkrivanje raka dojk.

V okviru evropskega načrta za boj proti raku je Komisija maja 2023 začela tudi komunikacijsko kampanjo **#GetScreenedEU** za ozaveščanje o potrebi po presejalnih pregledih za raka in o njihovi koristnosti. Kampanja poudarja presejalne preglede za raka dojk, materničnega vratu in debelega črevesa ter s tem skrbi za zdravje žensk in moških. Njena glavna ciljna skupina so odrasli, stari od 40 do 60 let, iz prikrajšanih skupin prebivalstva, kot jih opredeljuje Evropski register neenakosti v raku. Študije kažejo, da se ta skupina manj udeležuje presejalnih programov za raka, ki jih za svoje prebivalce organizirajo države. Kampanja poteka po vsej EU, njena vsebina pa je na voljo v vseh jezikih EU. Na spletni strani kampanje Cancer Screening Campaign²¹⁴ opozarjajo ljudi, naj si vzamejo čas in opravijo presejalni pregled za raka, ki lahko reši življenje.

Digitalizacija zdravstvenih podatkov in uporaba novih tehnologij sta lahko v pomoč pri razvoju boljših mehanizmov za presejanje ter pri standardizaciji opravila in preprečevanju morebitnih predsodkov zaradi spola. Septembra 2023 je bila v okviru projekta **European Federation for Cancer Images**

– Sistemi umetne inteligence z visokim tveganjem morajo biti tudi dovolj pregledni in sledljivi ter imeti ustrezno dokumentacijo, ki se lahko uporabi pri naknadnih preverjanjih in preiskavah za ugotavljanje, ali so bile osebe diskriminirane.

– Predlagani ukrepi človeškega nadzora bodo zagotovili tudi, da bodo uporabniki med delovanjem sistema ustrezno upoštevali tveganje za avtomatizacijo.

²¹⁰ [Sporočilo o umetni inteligenci v Evropski komisiji \(AI@EC\) – Evropska komisija \(europa.eu\)](#)

²¹¹ Glej tudi mini vodnik [Women and drugs: health and social responses of the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction \(EMCDDA\)](#)

²¹² [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in svetu o evropskem načrtu za boj proti raku, COM\(2021\) 44 končno](#)

²¹³ [Evropski register neenakosti s področja obvladovanja raka \(ECIR\) | ECIR – Evropski register neenakosti s področja obvladovanja raka \(europa.eu\)](#)

²¹⁴ [Cancer Screening Campaign \(europa.eu\)](#)

(EUCAIM)²¹⁵ vzpostavljena prva različica digitalne infrastrukture, v katero je vključenih več kot 200.000 serij slik približno 20.000 posameznikov. Platforma je temelj **evropske pobude za slikovno diagnostiko raka**, ki je ena od vodilnih pobud iz Evropskega načrta za premagovanje raka. Cilj pobude je spodbujati inovacije in uporabo digitalnih tehnologij, vključno z umetno inteligenco, pri zdravljenju in oskrbi rakavih bolnikov za natančnejše in hitreje klinično odločanje, diagnostiko, zdravljenje in napovedovalno medicino za bolnike z rakom.

Na področju zdravja je na voljo tudi finančna podpora, saj je v okviru programa EU4Health namenjenih ali načrtovanih več kot 70 milijonov evrov, v okviru programa Obzorje Evropa pa 60 milijonov evrov. Projekt **SOLACE** (Strengthening the screening of Lung Cancer in Europe) vključuje namensko pilotno študijo za izboljšanje znanja o programih za odkrivanje pljučnega raka in sodelovanje žensk v programih za odkrivanje pljučnega raka, saj so bile doslej v večini kliničnih preskušanj premalo zastopane²¹⁶. Projekt se je začel aprila 2023 in bo trajal do leta 2026.

Komisija je leta 2023 pripravila tudi predlog **priporočila Sveta o raku, ki ga je mogoče preprečiti s cepljenjem**,²¹⁷ za podporo državam članicam pri odpravljanju tveganj za nastanek raka, povezanih z okužbo s človeškimi papilomavirusi in virusom hepatitisa B, s povečanjem obsega cepljenja. V zvezi s človeškimi papiloma virusi je namen pobude podpreti države članice pri doseganju cilja iz evropskega načrta za boj proti raku, da se do leta 2030 v celoti cepi vsaj 90 odstotkov ciljne populacije dekliv v EU in znatno poveča cepljenje dečkov. Predlog je Komisija sprejela 31. januarja 2024. Neenakosti med spoloma obstajajo tudi na področju duševnega zdravja²¹⁸. **Sporočilo o celovitem pristopu k duševnemu zdravju**, ki je bilo objavljeno 7. junija 2023, obravnava vprašanja spola na področju duševnega zdravja, kot so neenakosti, nasilje zaradi spola in diskriminacija²¹⁹. Podpora žrtvam kaznivih dejanj z izboljšanjem njihovega dostopa do psihološke podpore in podpore duševnemu zdravju ter smernice EU o odpravljanju stigme in diskriminacije sta dve pomembni vodilni pobudi.

Špansko predsedstvo je 27. in 28. septembra 2023 v Zaragozi organiziralo konferenco »Zagotavljanje spolnih in reproduktivnih pravic v Evropi«²²⁰. Osrednja tema dogodka je bilo poudarjanje pomena zagotavljanja enakih pravic na področju spolnosti in reprodukcije. Organiziranih je bilo več okroglih miz o temah, kot so splav ter spolno in reproduktivno zdravje, nove spolne pravice in spolna vzgoja. Dogodek je spodbudil sprejetje skupne ministrske izjave o zagotavljanju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v Evropski uniji, ki jo je podpisalo 15 držav članic²²¹.

²¹⁵ [Home - Cancer Image Europe](#)

²¹⁶ [SOLACE – Evropska komisija \(europa.eu\)](#)

²¹⁷ [Predlog priporočila Sveta o vrstah raka, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem, 31. 1. 2024, COM\(2024\) 45 končno](#)

²¹⁸ Nedavna raziskava Flash Eurobarometer, objavljena 9. oktobra 2023 pred svetovnim dnevom duševnega zdravja, je na primer pokazala, da:

- so moški v vsakdanjem življenju mirnejši in manj utrujeni kot ženske;
- so svetovni dogodki (pandemija covid-19, ruska agresorska vojna proti Ukrajini, podnebna kriza, brezposelnost, naraščajoči stroški hrane in energije) manj vplivali na duševno zdravje moških;
- ženske tudi nekoliko pogosteje kot moški menijo, da uporaba družbenih medijev negativno vpliva na duševno zdravje otrok in mladostnikov.

Več o raziskavi o zdravju: [Duševno zdravje – oktober 2023 – raziskava Eurobarometra \(europa.eu\)](#)

²¹⁹ [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o celovitem pristopu k duševnemu zdravju, COM/2023/298 končno](#)

²²⁰ [Conference on guaranteeing sexual and reproductive rights in Europe \(europa.eu\)](#)

²²¹ [Declaración ministerial conjunta sobre la garantía de la salud y los derechos sexuales y reproductivos en la unión europea \(igualdad.gob.es\)](#)

Čedalje večja priljubljenost ženskih **športnih** tekmovanj je v ospredje postavila številne neenakosti med spoloma. Svet Evrope in EU sta zato združila moči in nadaljevala sodelovanje na področju enakosti spolov v športu v okviru skupnega projekta »**All in Plus**«²²², da bi poudarila prednosti enakosti spolov v športu. Ključni cilji projekta so zagotoviti, da se jasno opozori na relativno nevidnost žensk v športu in stalno pomanjkanje zavedanja o neravnovesju med spoloma v športu in zadevah, povezanih z njim²²³. Nagrada **Be Equal** je bila na **športnem forumu EU 2023** podeljena projektu, ki priznavajo dodano vrednost enakosti spolov v športu, zagotavljajo varno športno okolje za deklice ter krepijo odpornost in samozavest žensk²²⁴. Na športnem forumu EU 2023²²⁵ so deležniki in strokovnjaki v skupinskih razpravah na visoki ravni, okroglih mizah in interaktivnih srečanjih izmenjali tudi mnenja o izzivih in priložnostih v športu²²⁶.

Enakost spolov v športu je bila tudi na dnevnem redu **konference o enakosti spolov**, ki jo je 14. in 15. novembra v Madridu organiziralo špansko predsedstvo ob podpori Evropske komisije²²⁷.

Svet za izobraževanje, mladino, kulturo in šport je 24. novembra 2023 sprejel **sklepe Sveta o ženskah in enakosti na področju športa**²²⁸. V sklepih Sveta priznavajo vztrajno neenakost med spoloma pri udeležbi v športu in telesni dejavnosti, hkrati pa poudarjajo, da je enakost spolov cilj športne politike EU. Kljub doseženemu napredku in opaznim razlikam med športnimi panogami in državami članicami se ženske v športu in telesni dejavnosti zaradi praktičnih, osebnih, družbenokulturnih in strukturnih ovir udeležujejo manj od moških. To pomeni, da je manj žensk tudi na trenerskih, sodniških in vodstvenih položajih. Ker priznavajo, da lahko diskriminacija zaradi spola privede do izključevanja žensk iz udeleževanja v športu, v sklepih pozivajo države članice in športno gibanje, naj preprečujejo nadlegovanje, nasilje in sovražni govor v športu ter se proti njim borijo. Poudarjajo tudi pomen prepoznavnosti in medijskega poročanja o ženskih športnih tekmovanjih za izboljšanje javnega dojemanja vrednosti udeleževanja žensk v športu in njegovega pomena v družbi ter opozarjajo na potrebo po javnih naložbah v šport, ki bi bile pravično porazdeljene med ženske in moške.

Ovire za enakopravno udeležbo žensk obstajajo tudi v **vesoljskem sektorju**, kjer so ženske še vedno v manjšini. V okviru **Pakta za znanja in spretnosti** se je aprila 2023 začelo obsežno **partnerstvo za znanja in spretnosti v vesoljskem sektorju**²²⁹. Partnerstvo si bo prizadevalo za enakopraven in vključujoč dostop do usposabljanja, da bi na trg dela v vesoljskem sektorju vključili več ljudi, zlasti žensk in mladih. Program za vesoljsko podjetništvo **CASSINI** je tudi leta 2023 obravnaval enakost in raznolikost spolov v vesolju z izvajanjem različnih strategij, kot so vključujoče komuniciranje, partnerstvo z različnimi deležniki in zagotavljanje uravnotežene zastopanosti na dogodkih. Podatki za leto 2023 kažejo, da je

²²² Poteka od marca 2023 do februarja 2025. Več informacij: [Launch of the 'All In Plus' joint EU-CoE project – Sport](#)

²²³ Projekt je sestavljen iz treh stebrov: (1) zbiranje in analiza podatkov na šestih ključnih področjih (vodenje, trenerstvo/sojenje, sodelovanje, mediji/komuniciranje, nasilje zaradi spola v športu, politike in programi enakosti spolov); (2) vzpostavitev središča spletnih virov s primeri najboljše prakse; (3) sodelovanje z mediji in uporaba medijev za zagotavljanje večje ozaveščenosti o neenakosti spolov v športu.

²²⁴ Na športnem forumu EU 2023 je nagrado Be Equal prejel Kajak klub Zlatorog iz Slovenije. Glej tudi: [Meet the winners of the #BeInclusive EU Sport Awards 2022 | Sport \(europa.eu\)](#)

²²⁵ [Športni forum EU | šport \(europa.eu\)](#)

²²⁶ [EU Sport Forum 2023: a success story | Sport \(europa.eu\)](#)

²²⁷ [Conference on 'Gender equality in sport' \(europa.eu\)](#)

²²⁸ [Sklepi Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, o ženskah in enakosti na področju športa, UL C, C/2023.1362, 1. 12. 2023.](#)

²²⁹ [Pact for Skills: Launch of large-scale Skills Partnership in the space sector - European Commission \(europa.eu\)](#) [Pact for Skills: launch of large-scale Skills Partnership in the space sector - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

bilo v prvem letu dejavnosti CASSINI Matchmaking²³⁰ 18 odstotkov udeležencev ženskega spola, kar se bo, upajmo, v naslednjih letih še izboljšalo.

Tudi na področju **raziskav in inovacij (R&I)** še vedno vztraja neenakost med spoloma. Obzorje Evropa, sedanji okvirni program EU za raziskave in inovacije, je povečal svojo zavezanost enakosti spolov na področju raziskav in inovacij s konkretnimi določbami, vključno z uvedbo načrtov za enakost spolov kot merila upravičenosti za nekatere skupine pravnih oseb, ki želijo sodelovati v programu. 15. marca 2023 je bila javnost seznanjena s ključnimi sporočili študije²³¹ o vplivu, ki ga imajo politike in programi EU ter nacionalne politike in programi, ki podpirajo ali zagotavljajo **načrte za enakost spolov (GEP)** v raziskovalnih organizacijah, na enakost spolov v evropskem raziskovalnem prostoru s primeri dobrih praks in priporočili politik.

Evropska komisarka za inovacije, raziskave, kulturo, izobraževanje in mladino Mariya Gabriel je 8. marca 2023 ob mednarodnem dnevu žensk razglasila dobitnice nove letne **nagrade EU za prvakinja na področju enakosti spolov**²³². Namen te nagrade, ki se financira v okviru programa Obzorje Evropa, je priznati in proslaviti izjemne rezultate, ki so jih evropske akademske in raziskovalne organizacije dosegle z izvajanjem načrtov za enakost spolov. Njen namen je tudi ustvariti skupnost prvakinj, ki bodo lahko navdihnile druge akademske in raziskovalne organizacije, da tudi same postanejo zagovornice enakosti spolov. Vsaka od štirih zmagovalnih akademskih ustanov je prejela 100.000 evrov, drugič pa bo nagrada podeljena v drugem četrtletju leta 2024. Evropska komisija namerava leta 2024 objaviti zadnjo triletno izdajo svojega vodilnega statističnega poročila o stanju enakosti spolov na področju raziskav in inovacij v Evropi in zunaj nje, tj. poročila **She Figures**. Ta izdaja bo vključevala nov pilotni sestavljeni **indeks**, ki bo namenjen kot merilo uspešnosti EU in njenih držav članic na področju enakosti spolov v raziskavah in inovacijah.

Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT), največja evropska inovacijska mreža, ki krepi inovacije s poslanstvom ustvarjanja delovnih mest ter zagotavljanja trajnostne in pametne rasti, je leta 2023 v okviru svoje posodobljene **politike enakosti spolov 2022–2027**²³³ uradno imenoval koordinatorja za spol ter začel vključevati spol v opis delovnih mest in mehanizme uspešnosti, da bi zagotovil vključitev vidika spola v organizacijsko strukturo in zmogljivost EIT. Politika EIT za integracijo načela enakosti spolov je omogočila enakopravnejši dostop žensk do dejavnosti EIT na področju izobraževanja in usposabljanja, poslovne podpore in inovacijskih dejavnosti²³⁴.

Svet in Evropski parlament sta 14. decembra 2023 dosegla začasni dogovor o **direktivi o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD)**, potem ko je Komisija februarja 2022 predložila predlog. Predlagana direktiva določa zahteve za velika evropska in neevropska podjetja z znatnim prometom v EU po obravnavi škodljivih vplivov na človekove pravice in okolje pri svojem poslovanju in

²³⁰ CASSINI Matchmaking omogoča zagonskim podjetjem, hitro rastočim podjetjem (scaleups) in MSP, da začnejo pogovor s podjetji in vlagatelji ter tako pospešijo svoje poslovanje.

²³¹ Video na voljo na kanalu YouTube: [Impact of Gender Equality Plans across the European Research Area - YouTube](#)

²³² [EU Award for Gender Equality Champions - European Commission \(europa.eu\)](#)

²³³ [Gender Equality Policy 2022-2027 \(europa.eu\)](#)

²³⁴ Skupnosti znanja in inovacij (SZI) EIT imajo vzpostavljeno strategijo, katere cilj je do četrtega četrtletja 2024 zagotoviti vsaj 40 odstotkov študentk, vpisanih na magistrski/doktorski študij z oznako EIT, vsaj 40 odstotkov diplomantk na magistrskih/doktorskih programih z oznako EIT in vsaj 50 odstotkov udeleženk v izobraževanju in usposabljanju (nediplomski programi). Poleg tega si EIT s svojimi SZI prizadeva, da bi bilo do četrtega četrtletja leta 2024 najmanj 25 odstotkov zagonskih podjetij, ki jih podpirajo SZI, z direktorico/lastnico, in da bi se povečal odstotek zagonskih podjetij, ki jih ustanovijo študenti in študentke ter diplomanti in diplomantke magistrskih in doktorskih programov z oznako EIT, z direktorico/lastnico.

v svojih verigah dejavnosti v EU in zunaj nje. Po začasnem dogovoru se CSDDD v prilogi sklicuje zlasti na prepoved neenakega obravnavanja pri zaposlovanju, razen če to upravičujejo zahteve posamezne zaposlitve v skladu s konvencijami Mednarodne organizacije dela (MOD)²³⁵; neenako obravnavanje vključuje zlasti neenako plačilo za delo enake vrednosti in diskriminacijo zaradi narodne pripadnosti ali družbenega porekla, rase, barve kože, spola, vere ali političnega prepričanja. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk je skupaj z Mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in s Konvencijo o pravicah invalidov navedena v uvodni izjavi 25a med dodatnimi mednarodnimi ukrepi, ki jih morajo podjetja upoštevati pri ugotavljanju in obravnavanju kršitev človekovih pravic.

Na področju varnosti proizvodov se več pozornosti namenja vidikom, povezanim s spolom²³⁶. Razlike med spoloma lahko vplivajo na zdravje in varnost, zato jih je treba upoštevati že v fazi raziskav in razvoja izdelka. Sozakonodajalci so aprila 2023 sprejeli **uredbo o splošni varnosti proizvodov** (GPSR), da bi okrepili pravila o varnosti proizvodov.²³⁷ Uredba, ki je začela veljati 12. junija 2023 in se bo uporabljala od 13. decembra, krepi varnostna pravila za izdelke, ki se prodajajo tako na spletu kot tudi zunaj njega, in priznava, da lahko izdelki prinašajo različna tveganja za različne spole. V skladu z GPSR je treba ta tveganja upoštevati pri standardizaciji, da bi se izognili razlikam v stopnjah varnosti in vrzeli med spoloma glede varnosti. Gospodarski subjekti (proizvajalci, uvozniki in distributerji) bodo morali pri ocenjevanju varnosti izdelkov upoštevati zlasti vpliv razlik med spoloma na zdravje in varnost²³⁸.

Komisija je na začetku leta 2024 objavila študijo²³⁹ o **vključevalnosti antropometričnih določb v usklajenih evropskih standardih**²⁴⁰. V študiji so bili ocenjeni usklajeni standardi za 22 zakonodajnih aktov EU na področju politike strojev in opreme²⁴¹. Namen te ocene je bil ugotoviti, ali standardi, ki

²³⁵ 2. in 3. člen [Konvencije Mednarodne organizacije dela o enakem plačilu, 1951 \(št. 100\)](#), 1. in 2. člen [Konvencije Mednarodne organizacije dela o diskriminaciji \(pri zaposlovanju in poklicih\), 1958 \(št. 111\)](#) in 7. člen [Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah](#)

²³⁶ Več informacij o tej temi na: [European Parliament's Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs, The impact of the gender data gap on consumer protection, 2023](#)

²³⁷ [Uredba \(EU\) 2023/988 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o splošni varnosti proizvodov, spremembi Uredbe \(EU\) št. 1025/2012 Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive \(EU\) 2020/1828 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive Sveta 87/357/EGS, UL L 135, 25. 5. 2023, str. 1–51.](#)

²³⁸ [Consumer product safety - European Commission \(europa.eu\)](#)

²³⁹ [Evropska komisija, Study on the inclusiveness of anthropometrics in European harmonised standards, 2024 \(europa.eu\)](#)

²⁴⁰ Standardi so tehnične specifikacije, ki določajo zahteve za izdelke, proizvodne procese, storitve ali preskusne metode. Razvijajo jih industrija in tržni akterji po nekaterih osnovnih načelih, kot so soglasje, odprtost, preglednost in nediskriminacija. Standardi zagotavljajo interoperabilnost in varnost, zmanjšujejo stroške ter olajšajo vključevanje podjetij v vrednostno verigo in trgovino. Glej tudi: [European standards \(europa.eu\)](#). Usklajeni standard je evropski standard, ki ga je razvila priznana evropska organizacija za standardizacijo: CEN (Comité Européen de Normalisation), CENELEC (Comité Européen de Normalisation Électrotechnique) ali ETSI (European Telecommunications Standards Institute) na prošnjo Evropske komisije. Uporaba teh standardov je prostovoljna. Proizvajalci, drugi gospodarski subjekti in organi za ugotavljanje skladnosti lahko uporabljajo usklajene standarde, da dokažejo, da so izdelki, storitve ali postopki v skladu z ustreznimi zakonodajno EU. Glej tudi: [Harmonised Standards \(europa.eu\)](#)

²⁴¹ Direktiva o strojih 2006/42/ES; Direktiva o dvigalih 2014/33/EU; Uredba o osebni varovalni opremi (EU) 2016/425; Direktiva o tlačni opremi 2014/68/EU; Direktiva o enostavnih tlačnih posodah 2014/29/EU; Direktiva o aerosolnih razpršilnikih 75/324/EGS; Direktiva o opremi za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah 2014/34/EU; Uredba o žičniških napravah (EU) 2016/424; Direktiva o plovilih za rekreacijo 2013/53/EU; Uredba o napravah, v katerih zgoreva plinasto gorivo (EU) 2016/426; Direktiva o emisiji hrupa v okolje, ki ga povzroča oprema, ki se uporablja na prostem 2000/14/ES; Direktiva o nizki napetosti 2014/35/EU; Direktiva o elektromagnetni združljivosti 2014/30/EU; Direktiva o radijski opremi 2014/53/EU; Direktiva o merilnih steklenicah 75/107/EE; Direktiva o predpakiranih proizvodih 76/211/EGS; Direktiva o merskih enotah 80/181/EGS; Direktiva o določitvi predpisov v zvezi z nazivnimi količinami predpakiranih proizvodov 2007/45/ES; Okvirna direktiva o meroslovju 2009/34/ES; Direktiva o razveljavitvi direktiv 2011/17/EU za posamezne izdelke; Direktiva o neavtomatskih tehnicah 2014/31/EU; Direktiva o merilnih instrumentih 2014/32/EU.

imajo antropometrično razsežnost, dovolj upoštevajo raznolikost evropskega prebivalstva, vključno z dejavniki, kot sta spol in starost, ter različnimi antropometričnimi meritvami (npr. višina, teža in moč). V skladu z nedavnimi pristopi, razvitimi za ocenjevanje dostopnosti in odzivnosti standardov glede spola, je bila ustreznost vsakega antropometričnega standarda ocenjena s temi štirimi razsežnostmi: i) antropometrična pokritost²⁴², ii) statistična vključevalnost²⁴³, iii) preglednost podatkov²⁴⁴ in iv) reprezentativnost podatkov.²⁴⁵ Glavni rezultat študije je seznam ocenjenih standardov, prednostno razvrščenih glede na potrebo po njihovi posodobitvi, da se izboljša njihova vključevalnost. Metodologija za ocenjevanje in določanje prednosti standardov je bila razvita tako, da jo je mogoče uporabiti za ocenjevanje standardov na drugih področjih politike. Da bi pojasnili praktične posledice vključevalnih standardov, smo organizirali dve delavnici s standardizatorji, praktiki in akademiki, na katerih smo razpravljali o vsakem posameznem standardu. To delo poteka vzporedno s sorodnim delom, zlasti z delom Ekonomske komisije ZN za Evropo (UNECE) v zvezi s standardi, ki upoštevajo spol²⁴⁶. Študija Komisije ne upošteva le spola, ampak tudi raznolikost evropskega prebivalstva na splošno. Evropski standardizacijski svet je za študijo pokazal veliko zanimanje. Med drugim je CEN-CENELEC, ki je razvil večino ocenjenih standardov, organiziral spletni seminar o vključujočih standardih²⁴⁷.

Namenjanje pozornosti spolu je pomembno tudi pri **varnosti in zdravju pri delu (VZD)**. Komisija se je v **Strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027**²⁴⁸ zavezala k zagotavljanju smernic za varovanje delavcev in delavk pred izpostavljenostjo nevarnim zdravilom (NZ) do leta 2022. NZ se uporabljajo za zdravljenje številnih zdravstvenih stanj, vključno z zdravljenjem raka, in lahko povzročijo neželene učinke pri ljudeh, ki niso sami bolniki, na primer pri delavcih in delavkah, ki so jim izpostavljeni. Smernice za varno ravnanje z nevarnimi zdravili pri delu, vključno s citotoksiki, so bile objavljene aprila 2023²⁴⁹. Te smernice se osredotočajo na zaščito delavk, saj te pomenijo večino zdravstvenih delavcev v EU (78 odstotkov v tretjem četrtletju 2020). Posebna pozornost je namenjena delavkam med nosečnostjo, v obdobju po porodu in med dojenjem.

Da bi zbrali vse informacije, ki so zanimive za občine, je **ministrstvo za enakopravnost žensk in moških v Luksemburgu** pripravilo tematsko spletno stran²⁵⁰ o spodbujanju enakosti spolov na lokalni ravni. Na strani, ki omogoča ločeni dostop političnim predstavnikom, občinskim uslužbencem in širši javnosti, lahko uporabniki najdejo informacije o vseh medsektorskih vidikih občinskih

²⁴² »Have all relevant anthropometric dimensions been considered?«. Raziskuje, v kolikšnem obsegu posamezni standard zajema vse pomembne antropometrične razsežnosti (velikost, struktura, sestava).

²⁴³ Namen razsežnosti statistične vključevalnosti je odgovoriti na vprašanje »Ali so bili uporabljeni reprezentativni statistični ukrepi?« z raziskovanjem, v kakšnem obsegu je bil standard razvit z uporabo podatkov, reprezentativnih za evropsko prebivalstvo.

²⁴⁴ Namen razsežnosti preglednosti je odgovoriti na vprašanje »Ali so bile navedene ustrezne temeljne antropometrične študije/podatki?« z raziskovanjem preglednosti podatkov in študij, uporabljenih za razvoj standarda.

²⁴⁵ Namen razsežnosti reprezentativnosti podatkov je odgovoriti na vprašanje »Ali so bili uporabljeni razčlenjeni podatki/priznana različnost človeškega telesa?« z raziskovanjem, v kakšnem obsegu so podatki, uporabljeni za razvoj standarda, reprezentativni za evropsko populacijo.

²⁴⁶ [Gender-Responsive Standards | UNECE](#)

²⁴⁷ [Webinar 'Inclusive standards: European Commission's study on Anthropometrics in harmonized standards \(DG GROW\)' - CEN-CENELEC \(cencenelec.eu\)](#)

²⁴⁸ [Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027 / Varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu delo COM\(2021\)323 – končno](#)

²⁴⁹ [Evropska komisija, Smernice za varno ravnanje z nevarnimi zdravili pri delu | Varnost in zdravje pri delu, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu \(europa.eu\)](#)

²⁵⁰ [Megacommunes | Accueil](#)

dejavnosti in vključevanju enakosti spolov v različna področja delovanja občine. Na voljo je tudi interaktivni zemljevid z natančnimi informacijami o tem, kateri ukrepi za enakopravnost so bili izvedeni v vsaki od stotih luksemburških občin.

Integracija načela enakosti spolov v proračun EU

Financiranje EU je učinkovito orodje za uresničevanje političnih ciljev EU in spremembo politike. Med švedskim predsedovanjem v prvi polovici leta 2023 so države članice sprejele sklepe Sveta o integraciji vidika enakosti spolov v politike, programe in proračune²⁵¹. Komisijo so v sklepih pozvale, naj zagotovi, da bodo vidiki enakosti spolov vključeni v izvrševanje proračuna EU s popolnim izvajanjem metodologije Evropske komisije za sledenje izdatkov za enakost spolov v njem²⁵². Leta 2023 je Komisija sprejela nadaljnje ukrepe, da bi razsežnost spola postala pomembnejši del njenih programov financiranja²⁵³.

V skladu s strategijo za enakost spolov 2020–2025 in s pooblastilom, prejetim za njeno izvajanje z medinstitucionalnim sporazumom, ki spremlja **večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027**, je Komisija pripravila **metodologijo za sledenje vseh prispevkov k enakosti spolov iz programov porabe EU**²⁵⁴. Pilotna različica metodologije, ki jo še razvijajo, je bila uporabljena v osnutku proračuna za leto 2023 (DB2023) in ponovno za osnutek proračuna za leto 2024 (DB2024), trenutno pa se izvaja pri poročanju za osnutek proračuna za leto 2025 (DB 2025). Z uporabo te metodologije so programi prejeli oceno (ocena 0, 0*, 1 ali 2) na podlagi prispevanja k enakosti spolov²⁵⁵. Zahvaljujoč natančnejšemu poročanju so intervencije, ki spadajo v kategorijo 0*, postopoma na novo ovrednotili in na novo pripisali ustreznim rezultatom. Zato se je v DB2024 (poročanje o izdatkih za leto 2022) odstotek izdatkov z oceno 0* zmanjšal s 95 odstotkov v DB2023 (poročanje o izdatkih za leto 2021) na 73 odstotkov, o več programih deljenega upravljanja v okviru kohezijske politike²⁵⁶ so poročali bolj razčlenjeno (programi uredbe o skupnih določbah). Leta 2023 je Komisija nadaljevala pilotni projekt, da bi raziskala, kako dodatno okrepiti razsežnost enakosti spolov v programih porabe EU. Posebna vprašanja so bila analiza podatkov, povezanih s spolom, raziskovanje kritičnih podatkovnih vrzeli, njihovo omejevanje in predlaganje, kako jih izboljšati. Glede na zdajšnje poročanje za pripravo proračuna za leto 2025 generalnim direktoratom/službam naročijo, naj naredijo nadaljnji napredek pri poročanju o enakosti spolov, zlasti pri zmanjšanju proračunskih odhodkov EU pod oceno 0*. Letošnja

²⁵¹ [Sklepi Sveta o integraciji vidika enakosti spolov v politike, programe in proračune, 9026/23](#)

²⁵² [AGENCE EUROPE – Towards conclusions to promote inclusion of a gender dimension \(agenceurope.eu\)](#)

²⁵³ Glej tudi člen 9(2) [Uredbe \(EU\) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o evropskem skladu za regionalni razvoj, evropskem socialnem skladu plus, kohezijskem skladu, skladu za pravični prehod in evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za sklad za azil, migracije in vključevanje, sklad za notranjo varnost in instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko \(europa.eu\)](#): »Države članice in Komisija zagotovijo, da se med celotno pripravo, izvajanjem, spremljanjem, poročanjem in vrednotenjem programov upoštevajo in spodbujajo enakost moških in žensk, integracija načela enakosti spolov ter vključevanje vidika enakosti spolov.«

²⁵⁴ [Gender equality mainstreaming – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁵⁵ Ocena 2: intervencije, katerih glavni cilj je izboljšati enakost spolov.

Ocena 1: intervencije, pri katerih je enakost spolov pomemben in preišljen cilj (ne pa tudi glavni razlog za intervencijo).

Ocena 0*: prinaša možnosti za povečanje enakosti spolov.

Ocena 0: nima pomembnega vpliva na enakost spolov.

²⁵⁶ Po sprejetju večine programov v okviru kohezijske politike leta 2022 so v okviru evropskega sklada za regionalni razvoj med drugim poročali o pomembnih prispevkih k ukrepom za usmerjanje glede na spol in za integracijo načela enakosti spolov na področjih krepitve raziskav in inovacij, rasti in konkurenčnosti MSP, obnovljivih virov energije, trajnostne mobilnosti in prometa v mestih ter izobraževalne infrastrukture. Glej [Cohesion policy: supporting gender equality | Data | European Structural and Investment Funds \(europa.eu\)](#)

novost je zahteva, da v izjave o uspešnosti programa (PPS) pri programih financiranja vključijo vse razpoložljive podatke, razčlenjene po spolu, ki so pomembni za oceno spodbujanja enakosti spolov v programih. Podobno je bilo v nedavno dogovorjenih spremembah v okviru prenovitve finančnih pravil, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije (finančna uredba), določeno, da je treba informacije, zbrane v zvezi s kazalniki programov financiranja EU, po potrebi razčleniti po spolu in jih zbirati na način, ki omogoča združevanje teh podatkov za vse ustrezne programe. Zato bo to postala splošna zahteva za naslednjo generacijo programov financiranja v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira.

Poleg tega Komisija za nadaljnjo integracijo vidika enakosti spolov v svoje proračunske postopke še naprej ponuja **specializirano usposabljanje o integraciji načela enakosti spolov v proračun EU**. Usposabljanje izvaja Evropski univerzitetni inštitut v Firencah za ustrezno osebje Komisije in uradnike iz držav članic, ki te postopke izvajajo.

Leta 2023 so bile v **informacijskem sistemu za sledenje vidikov spola** pri kohezijski politiki prvič zajete informacije o prispevku **skladov kohezijske politike** (evropski sklad za regionalni razvoj, evropski socialni sklad + in sklad za pravični prehod) k enakosti spolov. Na podlagi sprejetih programov bo več kot 30 odstotkov (110 milijard evrov) vseh naložb kohezijske politike v obdobju 2021–2027 podpiralo enakost spolov, in sicer z neposrednimi ukrepi za enakost spolov ali integracijo načela enakosti spolov. Intenzivnost podpore enakosti spolov se razlikuje glede na naravo različnih skladov, države in posebne cilje, za katere si prizadevajo. Države članice so v pripravljalni fazi pregledale svoje kohezijske programe, da bi opredelile ukrepe s pozitivnim učinkom na enakost spolov. Ko bodo ukrepi v fazi izvajanja postali konkretnejši, bi se lahko financiranje spremenilo iz nevtralnega v tako, ki upošteva vidik spola. 8. marca 2023 je bila na platformi za odprte podatke o kohezijski politiki objavljena podatkovna zgodba, ki ponazarja financiranje ukrepov za podporo enakosti spolov²⁵⁷.

Kot je navedeno v **letnem poročilu o mehanizmu za okrevalje in odpornost za leto 2023 (RRF)**²⁵⁸, države članice napredujejo pri izvajanju ukrepov v okviru svojih nacionalnih načrtov za okrevalje in odpornost (RRP) s poudarkom na enakosti spolov. RRP držav članic prispevajo k enakosti spolov na več načinov ter s številnimi reformami in naložbami, katerih cilj je prispevati k enakim možnostim na splošno. V posvetovanju z državami članicami je Komisija določila več kot 130 ukrepov v 27 sprejetih načrtih s poudarkom na enakosti spolov²⁵⁹. Ti ukrepi so porazdeljeni po vseh šestih prednostnih nalogah politike v okviru RRF²⁶⁰ in včasih neposredno, včasih pa bolj posredno, v korist enakosti spolov. Kot navaja **tematska analiza o enakosti**²⁶¹, lahko številni ukrepi v RRP (kot so reforme zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe), čeprav niso opredeljeni kot taki, pozitivno vplivajo na enakost spolov, na primer z izboljšanjem delovnih pogojev v sektorjih, v katerih prevladujejo ženske, ali z zmanjšanjem obveznosti neformalne oskrbe²⁶². **Pregled stanja RRF** vključuje tudi podatke o končnih upravičencih, ki

²⁵⁷ [Cohesion policy: supporting gender equality | Data | European Structural and Investment Funds \(europa.eu\)](#)

²⁵⁸ [Recovery and Resilience Facility Annual Report 2023 – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁵⁹ Komisija je na podlagi metodologije za poročanje o socialnih izdatkih iz Delegirane uredbe (EU) 2021/2105 opredelila ukrepe s poudarkom na enakosti spolov. Komisija te metodologije ni uporabila le za socialne ukrepe, temveč tudi za vse druge ukrepe v sprejetih RRP, ki se osredotočajo na enakost spolov, da bi dobila boljšo splošno sliko o tem, kateri ukrepi so v načrtih, čeprav spodbujanje enakosti spolov ni nujno glavni cilj zadevnih ukrepov. Na enakost spolov lahko vplivajo tudi ukrepi, ki niso opredeljeni kot taki.

²⁶⁰ [Recovery and Resilience Scoreboard \(europa.eu\)](#)

²⁶¹ [European Commission, Recovery and Resilience Scoreboard, Thematic Analysis: equality](#)

²⁶² Podrobnejša analiza je na voljo v delovnih dokumentih služb Komisije, ki jih je Evropska komisija sprejela za vsak potrjeni načrt, ter v tematski analizi o enakosti v pregledu stanja RRF

so pri nekaterih kazalnikih razčlenjeni po spolu²⁶³. Na primer, pri udeležbi v možnostih izobraževanja ali usposabljanja, ki ga podpira RRF, ženske zdaj prevladujejo nad moškimi. Več žensk kot moških je tudi zaposlenih ali vključenih v dejavnosti iskanja zaposlitve zaradi intervencije RRF²⁶⁴.

V zadnjem letnem poročevalskem obdobju RRF (do septembra 2023) je 25 (pod)ukrepov v 27 RRP s poudarkom na enakosti spolov vsebovalo mejnike ali cilje, ki so bili doseženi, od tega 20 od 1. marca 2023. Hrvaška je na primer sprejela novo delovno zakonodajo z določbami o večji prožnosti glede delovnega časa in delovnega mesta ter z določbami za zmanjšanje vrzeli v plačilu med spoloma. Italija je z ustanovitvijo novega sklada in okrepitevijo dveh obstoječih izvedla naložbo v podporo ustanavljanju in rasti podjetij, ki jih vodijo ženske. Vzpostavila je tudi sistem certificiranja enakosti spolov za spodbujanje praks podjetij, ki ustvarjajo pogoje za enakost spolov. Doslej je bil poudarek predvsem na izvajanju pomembnih reform v okviru RRP, zdaj pa se postopoma preusmerja v izvajanje *naložb*. Številne reforme, ki naj bi imele trajen učinek, se pogosto dopolnjujejo z naložbami RRF, hkrati pa zagotavljajo dopolnjevanje z naložbami v okviru financiranja kohezijske politike.

Komisija je v pomoč državam članicam pri zagotavljanju, da ukrepi RRP ustvarjajo pogoje za enakost spolov in enake možnosti za vse. Marca 2023 je **neformalna strokovna skupina za izvajanje RRF**, ki je forum Komisije in nacionalnih vlad za razpravo o medsektorskih vidikih izvajanja RRF, izmenjala dobre prakse, da bi bila državam članicam v pomoč pri integraciji vidikov enakosti (spolov) v poglavje REPowerEU (ki ga je večina držav članic dodala svojim RRP do konca leta 2023), revidirane RRP in njihovo izvajanje²⁶⁵ (na primer s pripravo proračuna in javnimi naročili, ki upoštevajo vidik spola).

V okviru programa **InvestEU** Komisija z rednim poročanjem in srečanji deležnikov spremlja, kako izvajalski partnerji programa, kot je evropski investicijski sklad (EIS), izvajajo financiranje ob upoštevanju enakosti spolov, ki podpira in navdihuje ustanoviteljice podjetij in vlagateljice ter krepi njihovo vlogo in položaj²⁶⁶. Pri programu InvestEU je integracija načela enakosti spolov zagotovljena v fazi (1) razvoja finančnih produktov in njihovega izvajanja ter (2) operativnega poročanja. Komisija od leta 2023 pripravlja predlog za revizijo metodologije za ključne kazalnike uspešnosti in spremljanja²⁶⁷, da bi dodala kazalnike za naložbe v podporo enakosti spolov.

Ženske so pri naložbah še vedno premalo zastopane kot upravičenke do naložb in kot nosilke odločanja. Svetovalni odbor InvestEU je za ozaveščanje o razlikah med spoloma pri naložbah ustanovil delovno podskupino za enakost spolov, ki je med drugim pripravila osnutek poročila o ocenjevanju in poročanju o vplivu na enakost spolov v okviru InvestEU. Delovna podskupina je poročilo dokončala aprila 2023²⁶⁸. Svetovalni odbor InvestEU je na podlagi dela podskupine 7. decembra 2023 izdal priporočila za izvajanje InvestEU. Priporočila med drugim vključujejo poročanje o učinkih na podlagi spola (kjer delo že poteka, glej zgornji odstavek), spremembo obstoječe ocenjevalne preglednice, da se omogoči

²⁶³ Pregled stanja RRF ima niz skupnih kazalnikov, povezanih s cilji RRF. Iz njih sta razvidna napredek pri izvajanju RRP za doseganje skupnih ciljev in splošna uspešnost RRF. Države članice zbirajo podatke o skupnih kazalnikih in o njih poročajo Evropski komisiji dvakrat letno, konec februarja in konec avgusta. Komisija, države članice in Evropski parlament so skupaj določili 14 skupnih kazalnikov za vseh šest stebrov politike iz Delegirane uredbe EU 2021/2106.

²⁶⁴ Podatki z dne 12. oktobra 2024 iz pregleda stanja RRF.

²⁶⁵ Zapisniki sestankov strokovnih skupin so na voljo v registru strokovnih skupin Komisije in drugih podobnih subjektov: [Register of Commission expert groups and other similar entities \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/dbpedia/property:Commission%20expert%20groups%20and%20other%20similar%20entities)

²⁶⁶ Opredeljeno za posredni lastniški kapital, če naložbeni posli izpolnjujejo vsaj eno od teh meril: 1) vodstveno ekipo sestavlja vsaj tretjina partnerjev ženskega spola (tj. če je vodstvena skupina sestavljena iz do štirih partnerjev, je partnerka ena ali sta dve); ali 2) v višji naložbeni skupini je vsaj 40 odstotkov žensk; ali 3) v naložbenem odboru je vsaj 40 odstotkov žensk.

²⁶⁷ [InvestEU Steering Board – Methodology for InvestEU Key Performance and Monitoring Indicators.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/dbpedia/property:InvestEU%20Steering%20Board%20-%20Methodology%20for%20InvestEU%20Key%20Performance%20and%20Monitoring%20Indicators.pdf)

²⁶⁸ [Minutes – Fifth meeting of the AB of InvestEU programme](https://ec.europa.eu/economy_finance/dbpedia/property:Minutes%20-%20Fifth%20meeting%20of%20the%20AB%20of%20InvestEU%20programme)

dodeljevanje dodatnih točk naložbam, ki podpirajo enakost spolov, in okrepitev obveščanja o najboljših praksah integracije načela enakosti spolov v projekte na različnih področjih politike.

Komisija podpira prizadevanja držav članic, med drugim pri integraciji načela enakosti spolov v okviru **instrumenta za strokovno podporo**²⁶⁹. Leta 2023 je sedem držav članic prejelo podporo za **integracijo načela enakosti spolov v javno politiko in proračunske procese**²⁷⁰. S tehnično podporo se v državah članicah na nacionalni, regionalni in lokalni ravni krepijo proračunsko načrtovanje in ocene učinka, ki upoštevajo enakost spolov, tudi v okviru načrtov za okrevanje in odpornost ter drugih skladov in programov EU. Podpora poudarja uvedbo orodij za integracijo načela enakosti spolov v različnih sektorjih ter spodbuja stalno usposabljanje in razvoj zmogljivosti upravnih organov, da bi izboljšali njihovo tehnično usposobljenost in učinkovito izvajali politike enakosti spolov.

Portugalska je ena od držav članic, ki sodelujejo v vodilnem projektu Komisije o **integraciji načela enakosti spolov v javno politiko in proračun**, katerega namen je usposabljanje javnih uslužbencev za integracijo načela enakosti spolov v javne politike z metodologijami za pripravo proračuna, ki upoštevajo vidik spola, in oceno vpliva spolov. Projekt financira instrument za strokovno podporo, izvaja pa ga francoska vladna agencija Expertise France v sodelovanju z Evropskim univerzitetnim inštitutom – šolo za mednarodno vodenje in EIGE. Portugalska komisija za državljanstvo in enakost spolov (CIG) je bila eden od nacionalnih organov, izbranih za projekt, ki bo trajal do 30. novembra 2024. Pričakuje se, da bo projekt omogočil boljše zbiranje podatkov, boljšo oceno vpliva javnih politik, zakonodaje in proračuna na enakost spolov ter izboljšanje metodologij in orodij za boljše načrtovanje proračuna glede na spol.

Vključevanje in raznolikost, zlasti uravnotežena zastopanost spolov, ostajata medsektorsko vprašanje pri vseh ukrepih, objavljenih v okviru **letnega delovnega programa Ustvarjalna Evropa 2023**²⁷¹. V skladu s strategijo EU za enakost spolov 2020–2025 se posebna pozornost namenja enakosti spolov kot gibalbu ustvarjalnosti, gospodarske rasti in inovacij. V okviru tega delovnega programa so objavljeni novi razpisi za večletne ukrepe za obdobje štirih let. Med temi večletnimi ukrepi so evropske platforme za spodbujanje uveljavljajočih umetnikov ter evropske mreže kulturnih in ustvarjalnih organizacij, ki so namenjene razširjanju dobrih praks v ustvarjalnem in kulturnem sektorju. Oba ukrepa morata spodbujati pravično in vključujoče okolje za poklice v kulturi ter poiskati učinkovite načine za odpravljanje razlik med spoloma in boj proti diskriminaciji. Oktobra 2023 so bili objavljeni novi krogi razpisov za individualno mobilnost in rezidenčne akcije v okviru programa mobilnosti Culture Moves Europe²⁷². Ta razpis podpira enakost spolov, saj staršem otrok, mlajših od deset let, zagotavlja dodatek za kritje stroškov, povezanih z varstvom otrok v času njihove mobilnosti.

Obzorje Evropa, okvirni program EU za raziskave in inovacije (R&I), je še naprej zagotavljal namenska sredstva za študije spolov in presečne raziskave. Delovni program Obzorje Evropa 2023–2024²⁷³ v okviru sklopa 2 (kultura, ustvarjalnost in vključujoča družba) na primer vključuje razpisno temo, ki preučuje vloge spolov v ekstremističnih gibanjih in njihov vpliv na demokracijo²⁷⁴, pravkar pa so se začeli izvajati projekti v okviru presečnosti in enakosti v deliberativnih in participativnih demokratičnih

²⁶⁹ [Technical Support Instrument \(TSI\) \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/pages/technical-support-instrument-tsi-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-2818-2819-2820-2821-2822-2823-2824-2825-2826-2827-2828-2829-2830-2831-2832-2833-2834-2835-2836-2837-2838-2839-2840-2841-2842-2843-2844-2845-2846-2847-2848-2849-2850-2851-2852-2853-2854-2855-2856-2857-2858-2859-2860-2861-2862-2863-2864-2865-2866-2867-2868-2869-2870-2871-2872-2873-2874-2875-2876-2877-2878-2879-2880-2881-2882-2883-2884-2885-2886-2887-2888-2889-2890-2891-2892-2893-2894-2895-2896-2897-2898-2899-2900-2901-2902-2903-2904-2905-2906-2907-2908-2909-2910-2911-2912-2913-2914-2915-2916-2917-2918-2919-2920-2921-2922-2923-2924-2925-2926-2927-2928-2929-2930-2931-2932-2933-2934-2935-2936-2937-2938-2939-2940-2941-2942-2943-2944-2945-2946-2947-2948-2949-2950-2951-2952-2953-2954-2955-2956-2957-2958-2959-2960-2961-2962-2963-2964-2965-2966-2967-2968-2969-2970-2971-2972-2973-2974-2975-2976-2977-2978-2979-2980-2981-2982-2983-2984-2985-2986-2987-2988-2989-2990-2991-2992-2993-2994-2995-2996-2997-2998-2999-3000)

²⁷⁰ [Gender mainstreaming in public policy and budget processes – European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-areas/pages/gender-mainstreaming-in-public-policy-and-budget-processes-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-2818-2819-2820-2821-2822-2823-2824-2825-2826-2827-2828-2829-2830-2831-2832-2833-2834-2835-2836-2837-2838-2839-2840-2841-2842-2843-2844-2845-2846-2847-2848-2849-2850-2851-2852-2853-2854-2855-2856-2857-2858-2859-2860-2861-2862-2863-2864-2865-2866-2867-2868-2869-2870-2871-2872-2873-2874-2875-2876-2877-2878-2879-2880-2881-2882-2883-2884-2885-2886-2887-2888-2889-2890-2891-2892-2893-2894-2895-2896-2897-2898-2899-2900-2901-2902-2903-2904-2905-2906-2907-2908-2909-2910-2911-2912-2913-2914-2915-2916-2917-2918-2919-2920-2921-2922-2923-2924-2925-2926-2927-2928-2929-2930-2931-2932-2933-2934-2935-2936-2937-2938-2939-2940-2941-2942-2943-2944-2945-2946-2947-2948-2949-2950-2951-2952-2953-2954-2955-2956-2957-2958-2959-2960-2961-2962-2963-2964-2965-2966-2967-2968-2969-2970-2971-2972-2973-2974-2975-2976-2977-2978-2979-2980-2981-2982-2983-2984-2985-2986-2987-2988-2989-2990-2991-2992-2993-2994-2995-2996-2997-2998-2999-3000)

²⁷¹

prostorih²⁷⁵. Poleg tega je cilj dela programa »Širitev udeležbe in krepitev evropskega raziskovalnega prostora (ERP)« okrepiti enakost spolov v R & I²⁷⁶ s financiranjem projektov, na primer za lažje izvajanje pristopa ničelne tolerance do nasilja zaradi spola v ERP, za podporo izvajanju manifesta EU za izobraževanje STE(A)M ter poklicne poti v R & I in podporo raziskovalnim organizacijam pri pripravi vključujočih načrtov za enakost spolov.

Program CERV je še naprej poudarjal osrednje vrednote EU (vključno z enakostjo spolov) za podpiranje vključenosti in udejstvovanja državljanov in državljanek ter preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja nad otroki in ranljivimi skupinami ter boja proti temu nasilju (glej 1. poglavje za več informacij).

Večplastnost pri izvajanju politik enakosti spolov

Ženske in deklice so raznolika skupina, ki se lahko spoprijema z večplastno diskriminacijo zaradi več osebnih lastnosti. Zato je pomembno upoštevati prekrivanje spola z drugimi podlagami diskriminacije – rasnim ali etničnim poreklom, vero ali prepričanjem, invalidnostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo. V vseh petih strategijah Unije za enakost, sprejetih v letih 2020 in 2021, je poudarjeno, da večplastnost vodi do edinstvenih izkušenj diskriminacije²⁷⁷.

Vrzel glede zaposlenosti invalidov in neinvalidov znaša 21,4 o. t. Pri zaposlovanju invalidov je treba posebno pozornost nameniti ženskam. Zaposlenih je približno 48 odstotkov invalidk v primerjavi s 54 odstotki invalidov in 69 odstotki neinvalidk²⁷⁸. Približno 28 odstotkov invalidk je zaposlenih za polni delovni čas v primerjavi s 40 odstotki invalidov. Komisija je v letu 2023 nadaljevala z uvajanjem rezultatov svežnja za zaposlovanje invalidov, tudi prek podskupine platforme za zaposlovanje invalidov, ki je bila ustanovljena septembra 2022. Nekateri rezultati vključujejo študijo o alternativnih modelih zaposlovanja, katalog pozitivnih ukrepov na področju spodbud za zaposlovanje²⁷⁹ in smernice za primerno prilagoditev²⁸⁰. Sveženj za zaposlovanje invalidov je ena od sedmih vodilnih pobud iz **strategije za pravice invalidov 2021–2030**. Strategija spodbuja večplastni vidik in obravnava posebne ovire, s katerimi se spoprijemajo invalidi, ki so na presečišču identitet (spolne, rasne, etnične, verske) ali so v težkem družbenoekonomskem ali drugem ranljivem položaju.

Večplastnost je vključena tudi v **direktivo o preglednosti plač**, ki je začela veljati maja 2023²⁸¹. Direktiva opredeljuje večplastno diskriminacijo²⁸² in pojem dodatno pojasnjuje v več uvodnih izjavah²⁸³. Cilj te določbe je dati sodiščem jasna pooblastila, da pri odpravi diskriminacije zaradi spola pri plačilu

²⁷⁵ [Funding & tenders \(europa.eu\)](#)

²⁷⁶ Ta razpisa sta HORIZON-WIDERA-2024-ERA-01-10: Usklajevanje politik za podporo vsem vidikom vključujočih načrtov in politik za enakost spolov v ERP in HORIZON-WIDERA-2024-ERA-01-11: podpora izvajanju vključujočih načrtov za enakost spolov.

²⁷⁷ [The Union of Equality – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁷⁸ [European Semester 2022 mainstreaming disability equality, julij 2023](#)

²⁷⁹ [Publications catalogue – Employment, Social Affairs & Inclusion – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁸⁰ Objavljene bodo leta 2024.

²⁸¹ [Direktiva \(EU\) 2023/970 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje, UL L 132, 17. 5. 2023](#), str. 21.

²⁸² Člen 3(2)(e).

²⁸³ Uvodne opombe 25, 32, 50.

upoštevajo katero koli kombinacijo spola in drugih razlogov za diskriminacijo. Določba poudarja, da je treba opozoriti na škodo, ki jo povzroča večplastna diskriminacija, in potrditi njene posebnosti.

Direktiva o nasilju nad ženskami in nasilju v družini prav tako opredeljuje večplastno diskriminacijo in poudarja, da so osebe, ki se spoprijemajo z večplastno diskriminacijo, izpostavljene večjemu tveganju za nasilje. Te žrtve bi zato morale dobiti posebno zaščito in podporo.

Pričakuje se, da bo v prihodnjih **direktivah, ki določajo standarde za neodvisnost in pristojnosti organov za enakost**, omenjena tudi večplastnost. Skupaj zajemajo šest razlogov za diskriminacijo, pred katero žrtve ščiti Pogodba o delovanju Evropske unije. Sprejeli naj bi jih spomladi leta 2024.

SPodbujanJE ENAKOSTI SPOLOV IN KREpITVE VLOGE IN POLOŽAJA ŽENSK PO SVETU

Pravice žensk in deklic so po vsem svetu še vedno ogrožene. Zaradi povečevanja oboroženih spopadov so ženske in deklice nesorazmerno izpostavljene nasilju zaradi spola in posledicam vojne²⁸⁴, bodisi v novih spopadih, na primer v Gazi in Sudanu, v tekočih spopadih, kot je ruska vojna proti Ukrajini, bodisi v dolgotrajnih in včasih navidezno pozabljenih krizah, kot so v Mjanmaru, Jemnu ali Demokratični republiki Kongo²⁸⁵.

Pogumne ženske in deklice, zagovornice človekovih pravic in ženske organizacije so še naprej v ospredju boja za enakost spolov. Narges Mohammadi je prejela Nobelovo nagrado za mir za svoj boj proti zatiranju žensk v Iranu ter za spodbujanje človekovih pravic in svobode za vse, Žina Mahsa Amini in gibanje Ženske, življenje, svoboda v Iranu pa sta prejela nagrado Saharova Evropskega parlamenta za svobodo misli²⁸⁶.

EU je zavezana k spodbujanju enakosti spolov in opolnomočenja žensk s svojim zunanjim delovanjem, tudi v večstranskih forumih, kjer je mogoče izpostaviti strategije in prakse v zvezi z večplastnimi vprašanji, kot sta Odbor za pravice invalidov²⁸⁷ in Komisija za položaj žensk (CSW)²⁸⁸. Poleg tega je EU načelo enakosti spolov vključila v svojo podporo partnerskim državam²⁸⁹ in v skladu z akcijskim načrtom EU za enakost spolov III (GAP III)²⁹⁰ določila merljive cilje enakosti spolov za nove pobude v okviru vseh instrumentov zunanjega delovanja EU: instrument sosedstva, razvoja in mednarodnega sodelovanja – uredba o globalni Evropi (NDICI Global Europe)²⁹¹, instrument za predpristopno pomoč (IPA III) ter instrument skupne zunanje in varnostne politike (SZVP).

²⁸⁴ [Secretary-General's address to the General Assembly | United Nations Secretary-General](#)

²⁸⁵ [Forgotten crises – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁸⁶ [Narges Mohammadi – Facts – 2023 – NobelPrize.org](#) and [2023 Sakharov Prize laureate: Jina Mahsa Amini and the Woman, Life, Freedom Movement in Iran | Think Tank | European Parliament \(europa.eu\)](#)

²⁸⁷ Odbor za pravice invalidov je organ neodvisnih strokovnjakov, ki spremlja izvajanje Konvencije ZN o pravicah invalidov (UNCPRD) v državah pogodbenicah. Odbor se sestaja v Ženevi in ima običajno dve ali tri zasedanja na leto.

²⁸⁸ Ana Peláez Narváez je bila izvoljena za novo predsednico Odbora CEDAW in je prva invalidka, ki predseduje odboru.

²⁸⁹ To so države kandidatke za pristop k Evropski uniji, morebitne kandidatke z evropsko prihodnostjo in države v okviru evropske politike sosedstva.

²⁹⁰ [Joint Communication to the European Parliament and the Council on EU Gender Action Plan III \(GAP III\), Join/2020/17 final](#)

²⁹¹ Vsaj 85 odstotkov novih ukrepov, ki se izvajajo v okviru instrumenta, mora imeti enakost spolov za glavni ali pomembni cilj, kot ga opredeljuje označevalec politike enakosti spolov Odbora OECD za razvojno pomoč. Vsaj 5 odstotkov teh ukrepov mora imeti enakost spolov ter pravice in opolnomočenje žensk in deklic za glavni cilj.

Leta 2023 je EU še naprej podpirala prebivalce in prebivalke Ukrajine, medtem ko se je neizprosna in neupravičena agresorska vojna Rusije proti tej državi nadaljevala. Po podatkih ZN zaradi vojne potrebuje humanitarno pomoč 17,6 milijona ljudi²⁹². Svet EU se je 28. septembra 2023 dogovoril o podaljšanju **direktive o začasni zaščiti** do 4. marca 2025²⁹³, s čimer je podaljšal zaščito 4,2 milijona ljudi, ki so po prisilnem begu našli zatočišče v Evropi, vključno z ženskami in deklicami, ki so večina razseljenih oseb iz Ukrajine v Evropi. Evropska komisija je 8. novembra 2023 sprejela širitveni sveženj za leto 2023, Evropski svet pa je 14. decembra 2023 sklenil začeti pristopna pogajanja z Ukrajino²⁹⁴.

EU je še naprej **podpirala žrtve nasilja zaradi spola** ter načelo enakosti spolov vključevala v svoj odziv na krizo in podporo Ukrajini. V okviru mednarodnega dneva za odpravo spolnega nasilja v spopadih leta 2023 je veleposlanica za enakost spolov in raznolikost obiskala Ukrajino, da bi podprla politike in pristope, ki obravnavajo spolno nasilje v vojni, ter opozorila na vpliv vojne na spolno nasilje in nasilje zaradi spola ter enakost spolov pri načrtovanju prihodnje obnove. Podpora žrtvam spolnega nasilja, povezanega s spopadi (6 milijonov evrov, dodeljenih leta 2022), se je nadaljevala vse leto v okviru treh projektov. Prvega izvaja ukrajinski ženski sklad, ki krepi zmogljivosti lokalnih ukrajinskih ženskih organizacij pri prvem odzivanju na potrebe žrtev spolnega nasilja, povezanega s spopadi v Ukrajini, in spodbuja izmenjavo znanja med njimi. Drugi projekt izvaja organizacija Global Rights Compliance (Skladnost s svetovnimi pravicami), ki uradu generalnega državnega tožilca Ukrajine zagotavlja praktično podporo in strokovno znanje pri preiskovanju primerov spolnega nasilja, povezanega s spopadi, prek mobilnih pravosodnih skupin. Tudi projekt, ki ga izvaja posebni predstavnik generalnega sekretarja ZN za spolno nasilje, povezano s spopadi, bo ukrajinski vladi v pomoč s specializiranimi svetovalci za zaščito žensk na ministrstvih in z izvajanjem nacionalnega akcijskega načrta o nasilju nad ženskami.

V Moldaviji ukrep kriznega odzivanja (4 milijoni evrov) podpira prilagodljivost gostiteljskih skupnosti in lokalnih organov pri odzivanju na prihod razseljenih oseb iz Ukrajine, s poudarkom na dostopu do osnovnih storitev, vključno s sprejemom, napotitvijo in zaščito oseb, ki so bolj izpostavljene spolnemu izkoriščanju in trgovini, na primer žensk in otrok.

Oktobra 2023 je Komisija začela nov del **kampanje EU o pravicah žrtev, ki se nanaša na podporo žrtvam vojnih zločinov** – večinoma ženskam in otrokom – ki so pred rusko agresorsko vojno v Ukrajini pobegnili v države članice EU. Z otroško knjigo »The Girl Who Kept Her Eyes Open (Deklica, ki je imela odprte oči)« želi Komisija povečati ozaveščenost o njihovih pravicah v skladu s pravili EU in spodbuditi državljanke EU, da imajo »odprte oči« za položaj, v katerem so se znašli²⁹⁵.

EU podpira enakost spolov v Ukrajini tudi s **svetovalno misijo Evropske unije za reformo sektorja civilne varnosti v Ukrajini (EUAM Ukraine)**. To je del širšega cilja misije za podporo Ukrajini pri razvoju

²⁹² [Ukraine Humanitarian Needs Overview 2023 \(December 2022\) \[EN/UK\] – Ukraine | ReliefWeb](#)

²⁹³ [Extension of temporary protection agreed for those displaced from Ukraine | European Website on Integration \(europa.eu\)](#)

²⁹⁴ [Commission adopts 2023 Enlargement package, recommends to open negotiations with Ukraine and Moldova, to grant candidate status to Georgia and to open accession negotiations with BiH, once the necessary degree of compliance is achieved – European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁹⁵ [Children's book - The Girl Who Kept Her Eyes Open](#)

trajnostnih, odgovornih in učinkovitih varnostnih služb, ki krepijo pravno državo²⁹⁶. EUAM na primer podpira izvajanje Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima, je v pomoč pri obravnavi spolnega nasilja, povezanega s spopadi, kot enega vidikov mednarodnih kaznivih dejanj oboroženih sil Ruske federacije in pri izvajanju reform kadrovskih politik, ki upoštevajo vidik spola, v organih pregona. **Projekt PRAVO/Justice**, ki ga financira EU, je podprl generalno tožilstvo pri organizaciji tretje konference United for Justice (U4J – Združeni za pravico), namenjene spolnemu nasilju, povezanemu s spopadi, 5. maja 2023 v Kijevu, na kateri je sodelovalo šest strokovnjakov iz EUAM Ukraine²⁹⁷. Tako PRAVO kot EUAM Ukraine sta dejavna člana delovne skupine za spolno nasilje, povezano s spopadi, in podpirata ukrajinsko enoto za spolno nasilje, povezano s spopadi, pri uradu generalnega državnega tožilca. EUAM je tesno sodeloval z Ukrajino, da bi podprl izvajanje ukrajinskega nacionalnega akcijskega načrta za ženske, mir in varnost. O napredku na področju enakosti spolov so z Ukrajino razpravljali tudi med dialogom o človekovih pravicah 26. aprila 2023²⁹⁸.

Enakost spolov je bila ustrezno upoštevana tudi pri **podpori EU za duševno zdravje ukrajinskih razseljenih oseb**. Program EU4Health²⁹⁹ v sodelovanju z Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca financira zagotavljanje prve psihološke pomoči in podpore v primeru travme za prisilno razseljene osebe v 25 državah, vključno z 22 državami članicami EU, Norveško, Islandijo in Ukrajino.

Integracija načela enakosti spolov v zunanjem delovanju EU

Akcijski načrt EU za enakost spolov in krepitev vloge in položaja žensk v zunanjih odnosih (akcijski načrt za enakost spolov (GAP) III) v ospredje zunanje agende EU postavlja enakost spolov v skladu s cilji trajnostnega razvoja in drugimi mednarodnimi zavezami, zato je to medsektorska prednostna naloga mednarodnih odnosov in partnerstev Evropske unije. Za uresničitev ciljev GAP III je nujna **integracija načela enakosti spolov** v vse zunanje politike in sektorje. Eden glavnih ciljev GAP III je zagotoviti, da bo do leta 2025 vsaj 85 odstotkov novih zunanjih ukrepov EU prispevalo k enakosti spolov ter krepitvi vloge in položaja žensk in deklic. Število zunanjih ukrepov z enakostjo spolov kot glavnim ali pomembnim ciljem se je zato znatno povečalo, in sicer s 64,71 odstotka v letu 2019 na 72 odstotkov v letu 2022. Kar zadeva financiranje, so se obveznosti, ki spodbujajo enakost spolov ter krepitev vloge in položaja žensk kot pomemben ali glavni cilj, povečale s 74,2 odstotka v letu 2021 (9.325 milijonov evrov od skupno 12.588 milijonov evrov) na 77,5 odstotka v letu 2022 (13.075 milijonov evrov od skupno 16.880 milijonov evrov).

Novembra 2023 je bilo sprejeto skupno **vmesno poročilo o izvajanju GAP III**, ki vsebuje kvalitativne in kvantitativne podatke o rezultatih in napredku pri doseganju institucionalnih ciljev in ciljev politike³⁰⁰. Z bolj strateško vizijo EU in okrepljenimi prizadevanji za vključitev vidika enakosti spolov v vse zunanje ukrepe EU je EU spodbudila politične voditelje, da so človekove pravice in krepitev vloge žensk in deklic postavili v ospredje politične agende. EU je podprla partnerske države in civilno družbo pri izboljšanju

²⁹⁶ EAU je civilna misija skupne varnostne in obrambne politike (SVOP) EU. Za več informacij: [EUAM Ukraine | EUAM Ukraine \(euam-ukraine.eu\)](https://euam-ukraine.eu)

²⁹⁷ Projekt PRAVO/Justice je podprl organizacijo dveh predhodnih konferenc United for Justice (U4J), ki sta potekali marca v Lvovu in Buči.

²⁹⁸ [Ukraine: 8th Human Rights Dialogue takes place in Kyiv | EEAS \(europa.eu\)](https://eeas.europa.eu/ukraine/8th-human-rights-dialogue-takes-place-in-kyiv)

²⁹⁹ [EU4Health programme 2021–2027 – a vision for a healthier European Union – European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eu4health/programme-2021-2027-a-vision-for-a-healthier-european-union)

³⁰⁰ [Skupno poročilo Evropskemu parlamentu in Svetu z dne 20. novembra 2023, Skupno vmesno poročilo o izvajanju akcijskega načrta EU za enakost spolov III \(GAP III\), JOIN\(2023\)36 končno](https://eeas.europa.eu/ukraine/skupno-poročilo-evropskemu-parlamentu-in-svetu-z-dne-20-novembra-2023-skupno-vmesno-poročilo-o-izvajanju-akcijskega-načrta-eu-za-enakost-spolov-iii-gap-iii-join202336-končno)

enakosti spolov, med drugim z večjo zaščito žensk in deklic pred nasiljem zaradi spola, z večjo udeležbo v javnem in političnem življenju, z boljšim dostopom do izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva ter s krepitvijo ekonomskega položaja. Na splošno je GAP III pripomogel k ukrepom EU, ki bolj upoštevajo vidik enakosti spolov, k boljšim naložbam, ki upoštevajo vidik enakosti spolov, in k večjim sredstvom za enakost spolov ter krepitev vloge žensk in deklic. Na svetovni, regionalni in nacionalni ravni so se začele izvajati pomembne nove pobude in programi EU, vključno s številnimi pobudami skupine Evropa, ki podpirajo krepitev vloge žensk in deklic – od spolnega in reproduktivnega zdravja ter pravic do enakega dostopa do kakovostnega izobraževanja ali dostopa do financiranja za mlade podjetnice. Za nadgradnjo teh dosežkov za svet, temelječem na enakosti spolov, se je EU novembra 2023 odločila podaljšati trajanje akcijskega načrta za enakost spolov z leta 2025 na leto 2027 in ga tako uskladiti z večletnim finančnim okvirom za obdobje 2021–2027.

Hkrati se nadaljujejo prizadevanja, da bi **humanitarna pomoč, ki jo financira EU**, bolj upoštevala različne potrebe in zmožnosti žensk, deklic, moških in dečkov, vključno z uporabo merila spola in starosti. Od leta 2021 EU daje prednost tudi projektom na področju izobraževanja v nujnih primerih, ki so namenjeni vsaj 50 odstotkov deklicam. EU je v sodelovanju s švedsko vladno agencijo Folke Bernadotte Academy še naprej izvajala usposabljanje za vodenje, ki upošteva spol, za svoje vodstveno osebje in osebje delegacij.

Tako je bila enakost spolov še naprej prednostno vključena v številne **politične in varnostne dialoge ter dialoge o človekovih pravicah**, na primer v dialog s Kazahstanom, ki je potekal 9. marca 2023³⁰¹. Takšni dialogi so prispevali k izvajanju mednarodnih zavez, pripravi in izvajanju nacionalnih strategij in načrtov za enakost spolov, k vključevanju vidika spola v sektorske zakone in politike ter k oblikovanju proračuna, ki upošteva spol. Primeri vključujejo Zakon o enakosti spolov in krepitvi vloge in položaja žensk v Sierr Leone, koalicijo več deležnikov za dostojno delo in socialno zaščito žensk v kmetijstvu v Tuniziji ter akcijski načrt za enakost spolov v pravosodnem sektorju v Vietnamu.

EU z **načrtom zunanjih naložb** še naprej spodbuja podjetništvo in udeležbo žensk na trgu dela v partnerskih državah v sosedstvu EU in Afriki³⁰², na primer z mehanizmom za enakost spolov za Afriko, Karibe in Pacifik, kjer Evropska komisija podpira Evropsko investicijsko banko (EIB) pri posojilih afriškim lokalnim in regionalnim bankam za izboljšanje dostopa žensk do financiranja in podjetništva, ter pobude skupine Evropa 2021 »Naložbe v mlada podjetja v Afriki« (IYBA)³⁰³. Delovna skupina za krepitev ekonomskega položaja žensk je leta 2023 dokončala poročilo v podporo EU, državam članicam in evropskim finančnim institucijam pri pristopu Team Europe, da bi več finančne in tehnične podpore namenili podjetnicam. Poročilo je bilo uporabljeno tudi za sooblikovanje novega programa IYBA, ki podpira podjetnice v Afriki (IYBA WE4A), in instrumenta za reformo naložbenega ozračja (ICR), ki ga sofinancira EU. Leta 2023 je instrument ICR okrepil delo na področju WEE z dodatnimi 10 milijoni evrov, da bi se osredotočil na reforme poslovnega okolja, ki podpirajo udeležbo žensk v gospodarstvu. Na podlagi podpore, zagotovljene v okviru instrumenta ICR, je banka Tanzania Agricultural Development Bank Limited (TADB) marca 2023 na primer začela izvajati shemo za enakost spolov. Shema bo

³⁰¹ [EU-Kazahstan: Annual Human Rights Dialogue and Subcommittee on Justice and Home Affairs meetings | EEAS \(europa.eu\)](#)

³⁰² [Factsheet EU External Investment Plan \(europa.eu\)](#)

³⁰³ IYBA podpira zagonska podjetja in mlade podjetnike – zlasti ženske – v Afriki pri ustanavljanju, utrjevanju in razvoju močnih, vključujočih in trajnostnih podjetij ter ustvarjanju dostojnih delovnih mest. Delovna skupina za krepitev ekonomskega položaja žensk se osredotoča na povečanje učinka inovativnega financiranja za podjetnice. Več informacij je na: [Investing in Young Businesses in Africa \(IYBA\) | Capacity4dev \(europa.eu\)](#)

obravnava finančne in nefinančne izzive, s katerimi se spoprijemajo ženske in mladi, s sprostitvijo nekaterih pogojev obstoječih bančnih produktov, kar bo omogočilo širši dostop do posojil v celotni vrednostni verigi³⁰⁴.

EU tesno sodeluje tudi z mednarodnimi in razvojnimi finančnimi institucijami, da bi povečala učinek inovativnega financiranja in v naložbe **evropskega sklada za trajnostni razvoj plus (EFSD+)** dodatno vključila vidik spola. Sredi leta 2023 so bila objavljena navodila za uporabo **označevalca enakosti spolov** v okviru koordinacije razvojne pomoči OECD (DAC) pri operacijah jamstva in mešanega financiranja³⁰⁵, ki jih financira EFSD+. Označevalec je kvalitativno statistično orodje za spremljanje razvojnih dejavnosti glede enakosti spolov kot cilja politike³⁰⁶. V sodelovanju z bankami se je začela serija spletnih seminarjev o naložbah na podlagi načela enakosti spolov v sektorjih Global Gateway, namenjenih krepitvi zmogljivosti Evropske komisije in partnerskih bank na tem področju³⁰⁷. Poleg tega je EIB v okviru 4. naložbenega okna EFSD+ leta 2023 ob podpori Komisije namenila 158 milijonov evrov podjetnicam in/ali MSP, ki zagotavljajo kakovostno vodenje in zaposlitvene možnosti za ženske ali storitve in izdelke, ki odpravljajo razlike med spoloma. To je omogočilo 11 finančnih institucij v 9 državah³⁰⁸, ki so uporabile merilo enakosti spolov EIB in merila 2x.

Naslednji primer je program EU in Organizacije afriških, karibskih in pacifiških držav (OACPS) »Podjetnice za Afriko (WE4A)« v partnerstvu z Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit (Nemška družba za mednarodno sodelovanje – GiZ) in fundacijo Tonyja Elumeluja (TEF), ki podpira podjetnice v podsaharski Afriki s financiranjem in podjetniškim usposabljanjem kot pomoč za prebroditev faze zagona in zgodnje rasti njihovih podjetij³⁰⁹. Med letoma 2021 in 2023 je program z usposabljanjem in začetnim kapitalom podprl več kot 2.400 žensk. Izbrane podjetnice sta podprla tudi program pospeševanja in rasti ter dodatno financiranje kot pomoč pri prehodu v fazo rasti. Druga faza programa se začne izvajati leta 2024.

Enakost spolov je tudi ključni del **sodelovanja EU z državami kandidatkami in možnimi kandidatkami**³¹⁰. Evropska komisija v svojem letnem svežnju o širitvi podrobno oceni stanje v vseh državah kandidatkah in možnih kandidatkah ter določi smernice za prednostne naloge reform. Sveženj vedno vključuje oceno enakosti spolov in pravic žensk. Leta 2023 prvič vključuje poročila o Ukrajini,

³⁰⁴ Mehanizem ICR podpira javne in zasebne organizacije v afriških, karibskih in pacifiških državah (AKP) ter spodbuja reforme poslovnega okolja, ki spodbujajo ugodno okolje za gospodarsko udeležbo žensk. Več informacij je na: [Startpage | ICR Facility \(icr-facility.eu\)](https://icr-facility.eu)

³⁰⁵ Evropski sklad za trajnostni razvoj plus (EFSD+) je del naložbenega okvira EU za zunanje delovanje. Zagotavlja svetovno pokritost za mešano financiranje, jamstva in druge finančne operacije. Vključen je v dolgoročni proračunski program EU za zunanje delovanje: Global Europe – NDICI.

³⁰⁶ [DAC gender equality policy marker - OECD](https://oecd.org/gender/equality/policy-marker/)

³⁰⁷ Posnetki in viri, povezani s temi usposabljanji, so na voljo tukaj: (i) spletni seminar o naložbah z vidika enakosti spolov, organiziran januarja 2023; podnebno financiranje ob upoštevanju enakosti spolov, ki je bil organiziran septembra 2023 in ga je omogočila EIB; digitalne naložbe ob upoštevanju enakosti spolov, ki je bil organiziran oktobra 2023 in ga je omogočil FINNFUND, izboljšanje določb o oskrbi v naložbenih projektih, ki je bil organiziran novembra 2023 in ga je omogočil EBRD.

³⁰⁸ Burkina Faso, Slonokoščena obala, Mavretanija, Mozambik, Nigerija, Senegal, Tanzanija, Uganda in Zambija.

³⁰⁹ [Women Entrepreneurship for Africa \(tonyelumelufoundation.org\)](https://www.tonyelumelufoundation.org/)

³¹⁰ Evropska komisija v okviru pristopnih pogajanj spremlja razvoj dogodkov v okviru političnih meril ter poglavij 19 (Socialna politika in zaposlovanje), 23 (Sodstvo in temeljne pravice) in 24 (Pravica, svoboda in varnost).

Moldaviji in Gruziji. Poleg tega je bila kot del pregleda »svežnja temeljev« v Severni Makedoniji in Albaniji v letu 2023³¹¹izvedena poglobljena ocena enakosti spolov in pravic žensk³¹².

Enakost spolov ima pomembno mesto tudi v programskih prizadevanjih EU v sosedski regiji in na območju širitve. Leta 2022³¹³ je bila enakost spolov kot »pomemben in premišljen cilj« navedena pri 134 ukrepih, pri nadaljnjih petih pa kot glavni cilj, kot je razvidno iz spremljanja, izvedenega v okviru akcijskega načrta EU za enakost spolov III³¹⁴. 18. oktobra 2023 je začela delovati **delovna skupina vzhodnega partnerstva za enakost spolov**, njeno prvo srečanje pa je bilo v Bruslju. Ta delovna skupina se bo dvakrat letno sestajala na regionalni ravni in razpravljala o vprašanih v zvezi z enakostjo spolov, izmenjevala najboljše prakse in prispevala k politikam vzhodnega partnerstva. Prvo srečanje je bilo osredotočeno na prednostno nalogo vzhodnega partnerstva »odporna, trajnostna in vključujoča gospodarstva« s poudarkom na krepitvi ekonomskega položaja žensk. Srečanju je sopredsedovala veleposlanica za enakost spolov in raznolikost, sodelovali pa so predstavniki partnerskih držav, civilne družbe (tudi iz Belorusije), držav članic EU in institucij EU.

Enakost spolov ter neenakost, diskriminacija in izključenost v širšem pomenu so bile prednostne naloge v okviru dela Preprečevanje konfliktov, izgradnja miru in pripravljenost na krize tematskega programa za mir, stabilnost in preprečevanje konfliktov NDICI Global Europe za leto 2022. Na podlagi razpisa za zbiranje predlogov, objavljenega maja 2023, je bil projekt »Soomaliya oo Nabad ah: Vzpostavitev vključujočih sistemov zgodnjega opozarjanja in zgodnjega odzivanja na ravni skupnosti«, ki se bo izvajal v naslednjih dveh letih.

V okviru GAP III Evropska unija še naprej izvaja **strateški pristop EU k vprašanju žensk, miru in varnosti** (WPS) ter njegov akcijski načrt. EU je z vodilnimi projekti, kot sta »Spodbujanje udeležbe žensk v sirskega političnem procesu« in »SAWT – Podpora arabskim ženskam za mizo: ženske kot akterke v mirovni procesih« podpirala **enakopravno politično in vodstveno vlogo žensk v mirovni procesih po vsem svetu**.

EU je v **misije in operacije skupne varnostne in obrambne politike (SVOP)** še naprej vključevala vidik spola in uresničevala agendo o ženskah, miru in varnosti, med drugim z izvajanjem strateškega kompasa in pakta o civilnih vidikih SVOP, ki je bil podaljšan spomladi leta 2023. Od oktobra 2023 se bo v civilnih proračunih SVOP uporabljal **označevalec enakosti spolov Odbora OECD za razvojno pomoč (DAC)**. Po prvem pregledu večina civilnih misij SVOP že prispeva k enakosti spolov³¹⁵. Kot je predvideno v »**Posodobljenih orodjih za analizo spopadov in zgodnje opozarjanje na spopade v EU**«³¹⁶, EU prav tako posodablja metodologijo analize konfliktov v EU, da bi vplivala na programiranje in ukrepe EU na način, ki bo bolj upošteval vidik spola in spopade. S temi prizadevanji želi EU doseči metodologijo EU

³¹¹ Evropska unija je pristopna pogajanja z Albanijo in Severno Makedonijo začela leta 2022, zato je leta 2023 začela »postopek pregleda usklajenosti zakonodaje«, katerega del je tudi poročilo o svežnju temeljev.

³¹² Evropska komisija v okviru pristopnih pogajanj spremlja razvoj dogodkov v okviru političnih meril ter poglavij 19 (Socialna politika in zaposlovanje), 23 (Sodstvo in temeljne pravice) in 24 (Pravica, svoboda in varnost).

³¹³ Letne ugotovitve se dokončno izoblikujejo v drugem četrtletju naslednjega leta, zato podatki za leto 2023 še niso na voljo.

³¹⁴ To temelji na označevalcu enakosti spolov OECD. Označevalec enakosti spolov G1 je opredeljen tako: »Enakost spolov je pomemben in premišljen cilj projekta, ni pa glavni razlog za izvedbo projekta/programa«, medtem ko za označevalca enakosti spolov G2 velja, da je »posebni cilj projekta/programa usmerjen v krepitev enakosti spolov in je podlaga za zasnovane in pričakovane rezultate. Projekt/program brez tega cilja enakosti spolov ne bi bil izveden.«

³¹⁵ Na podlagi začetnega pregleda je leta 2023 12 od 13 misij dobilo oceno 1 (kar pomeni, da prispevajo k enakosti spolov), ena misija pa oceno 0 (ne prispeva k enakosti spolov).

³¹⁶ [Joint Staff Working Document, Updated toolset for EU Conflict Analysis and Conflict Early Warning Objectives, processes and guidance, SWD\(2023\) 295 final](#)

za **analizo spopadov ob upoštevanju spola (GRCA)**, ki že od začetka sistematično opredeljuje različne izkušnje, potrebe, vloge in interese različnih žensk, moških, dečkov in deklic iz različnih okolij v spopadih in miru. V okviru tega procesa je septembra 2023 potekal tudi dialog EPLO – CSDN. Hkrati sta **EU in ZN** začela pripravljati **skupno analizo spopadov ob upoštevanju spola (GRCA)**, kot je predvideno v strateškem kompasu, analiza pa bo izvedena leta 2024.

Pravice, krepitev vloge in vključevanje žensk v **Afganistanu** so v zunanjem delovanju EU tudi v letu 2023 ostali prednostna naloga. **Forum afganistanskih voditeljic**, ki deluje pod okriljem EU in vključuje voditeljice v izgnanstvu iz različnih okolij, se je celo leto virtualno sestajal v prizadevanju za glas žensk v političnih dialogih in sodeloval pri številnih zagovorniških pobudah. Eno od srečanj foruma v živo, namenjeno preganjanju zaradi spola, je potekalo v Haagu in je vključevalo pogovor z namestnico tožilca Mednarodnega kazenskega sodišča Nazhat Shameem Khan.

Enakost spolov je bila vključena tudi v projekt Afghanistan Inclusive Dialogue Initiative (Afganistanska pobuda za vključujoč dialog – AIDI), ki ga financira EU. Zaradi bega možganov po talibanskem prevzemu oblasti avgusta 2021 so bile naložbe v osnovno usposabljanje bistvenega pomena. Tako so afganistanske partnerske organizacije usposobile več sto žensk in podprle organizacijo lokalnih oddelkov afganistanske ženske trgovinske in industrijske zbornice po vsej državi. Ker je v poslovnem sektorju še vedno dovoljeno zaposlovati ženske, lahko krepitev vloge in položaja poslovnih voditeljic pripomore tudi k širšemu vključevanju žensk v Afganistanu. Zaradi prepovedi zaposlovanja afganistanskih žensk v nevladnih organizacijah partnerji zagotavljajo pisarniško opremo in fotovoltaične plošče, da lahko zaposlene ženske delajo od doma in ostanejo del delovne sile.

V **Mjanmaru** EU prek skupnega mirovnega sklada (JPF)³¹⁷ podpira program za **ženske, mir in varnost** s financiranjem nepovratnih sredstev za projekte, ki krepijo žensko vodstvo, podpirajo izražanje mnenja civilne družbe in njeno vključevanje v obvladovanje spopadov, ter pobude, ki prispevajo k vključujočim potem k miru in preoblikovanju konfliktov. Eden od projektov je na primer namenjen podpori ženskemu vodstvu v kratkoročnih in dolgoročnih razpravah o zvezni demokratični prihodnosti Mjanmara ter vključevanju vidikov ŽMV v pravne okvire in okvire politik, ki jih razvijajo prodemokratični akterji. Razvili so tudi mehanizme zaščite in preprečevanja, da bi zagotovili zaščito zagovornic človekovih pravic, mirovnic in političnih aktivistk. V okviru mehanizma **Nexus Response Mechanism (NRM)**, ki ga financira EU, je bil leta 2023 objavljen tudi razpis za zbiranje predlogov za novo področje, osredotočeno na žensko vodstvo, mir in varnost.

Poleg tega so **nove smernice za mirovno mediacijo**³¹⁸ **Službe EU za zunanje delovanje (ESZD)**, izdane oktobra 2023, vsebovale posodobljeno poglavje o **ženskah, miru in varnosti**, v katerem je poudarjen pomen mediacijskih pristopov in procesov, ki upoštevajo spol, ter potreba po vključevanju žensk v vse »smeri« mirovne mediacije in vse dele mirovnega procesa. EU si prizadeva okrepiti sodelovanje **mediatork**, tudi v sodelovanju s partnerji. ŽMV in mirovna mediacija sta del agende dialogov o preprečevanju spopadov in mirovni mediaciji z **mednarodnimi in regionalnimi organizacijami**, kot so Združeni narodi, Afriška unija ali ECOWAS. K temu cilju je v odnosih s **civilno družbo** prispevala **skupnost praks EU za mirovno mediacijo 2023**³¹⁹: združila je mediatorke iz različnih svetovnih regij ter poudarila vlogo mediatork in potrebo po institucionalni (politični in finančni) podpori, da bi bili mirovni

³¹⁷ [Joint Peace Fund](#)

³¹⁸ [EEAS Peace Mediation Guidelines 2023.pdf \(squarespace.com\)](#)

³¹⁹ [EU Community of Practice on Peace Mediation 2023](#)

procesu vključujoči in trajnostni. Poleg tega **študija o mrežah mirovnih mediatorok**, ki je bila dokončana decembra 2023, vsebuje pregled obstoječih regionalnih mrež mediatorok, njihovih ciljev, mandatov, operativnih zmogljivosti in potreb po podpori ter strateška priporočila EU za boljšo podporo in sodelovanje s temi mrežami.

Prizadevanja v zvezi z ženskami, mirom in varnostjo se kažejo v konkretni podpori na terenu. EU je na primer novembra 2023 organizirala delavnico o duševnem zdravju in psihosocialni podpori (MPHSS) za **sudanske ženske**, da bi podprla njihovo odpornost pri vključevanju v mirovna in demokratična prizadevanja med izgnanstvom v Ugandi. Na srečanju Urada veleposlanice EU za enakost spolov in raznolikost ter **sirskih in libijskih žensk iz arabske reformne pobude, ki jo podpira EU** (SWAT, glej zgoraj), so lahko izmenjale mnenja in priporočila o tem, kako bi lahko EU podprla ženske v njihovi regiji. EU daje prednost enakosti spolov tudi v **boju proti terorizmu in nasilnemu ekstremizmu**. EU je skupaj s sopedredujočim Egiptom vključitev načela enakosti spolov določila za prednostno nalogo **svetovnega protiterorističnega foruma (GCTF)** za obdobje 2022–2024. Na dogodku, ki sta ga aprila 2023 skupaj gostili EU in Španija, so bile predstavljene nove smernice EU o spodbujanju vloge žensk pri odzivanju kazenskega pravosodja na terorizem, ki so bile pripravljene v sodelovanju z organizacijo Ženske v mednarodni varnosti (WIIS). V ta namen naj bi bil spomladi 2024 ustanovljen nov mehanizem EU za boj proti terorizmu, ki naj bi med drugim povečal aktivno in smiselno udeležbo in zastopanost žensk na področju varnosti in boja proti terorizmu po vsem svetu.

Mednarodno delovanje EU proti nasilju zaradi spola

V poročilu o stanju financiranja na področju nasilja zaradi spola za leto 2023 je Agencija Združenih narodov za ženske poročala, da je bilo leta 2022 manj kot 1 odstotek izdatkov za čezmorsko razvojno pomoč namenjenih nasilju zaradi spola³²⁰. Proti temu trendu je EU zavezana boju proti nasilju zaradi spola v svojem zunanjem delovanju in je v zadnjih letih vsako leto povečala svoje finančne zaveze za ta cilj; leta 2022 bo namenila 282 milijonov evrov v primerjavi s 60 milijoni evrov leta 2021. Poleg tega je bilo leta 2022 za nasilje zaradi spola v humanitarnih odzivih porabljenih 41,3 milijona evrov (v primerjavi s 33,1 milijona evrov leta 2021)³²¹.

Evropska unija še naprej podpira **pobudo Spotlight**, največjo svetovno pobudo, ki si prizadeva odpraviti vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami do leta 2030³²². Do konca leta 2022 je bilo zahvaljujoč pobudi Spotlight podpisanih ali okrepljenih 477 zakonov ali politik za odpravo nasilja nad ženskami in deklicami, skoraj 2,5 milijona žensk in deklic je imelo dostop do storitev na področju nasilja zaradi spola, več kot 1.750 organizacij civilne družbe pa je prejelo finančno podporo³²³. Izvaja se končna ocena pobude Spotlight, rezultati pa bodo objavljeni do konca leta 2024. Evropska komisija je 18. septembra 2023 med 78. tednom na visoki ravni Generalne skupščine ZN (UNGA78) podpisala program »**ACT – Zagovorništvo, oblikovanje koalicij in preoblikovalno feministično delovanje za odpravo nasilja nad**

³²⁰ [Less than 1 % of aid spending targets gender-based violence, according to new reports | UN Women – Headquarters](#)

³²¹ [Skupno vmesno poročilo o izvajanju akcijskega načrta EU za enakost spolov \(GAP III\)](#), str. 9.

³²² Pobuda Spotlight se je začela s sofinanciranjem v višini 500 milijonov evrov, ki jih je zagotovila Evropska unija. Za več informacij glej [pobudo Spotlight](#)

³²³ Za popolne rezultate glej [Spotlight Initiative Impact Report 2021-2022: Driving change for a better tomorrow | Spotlight Initiative](#)

ženskami»³²⁴. To temelji na rezultatih pobude Spotlight in izkušnjah, pridobljenih v 26 državah za krepitev vloge ženskih organizacij na regionalni in svetovni ravni³²⁵, ter prispeva k njeni trajnosti.

Tudi Evropska unija uporablja omejevalne ukrepe (sankcije) kot orodje v svoji politiki enakosti spolov, da bi povečala odgovornost. Opredelitve za spolno nasilje in nasilje zaradi spola so bile sprejete v okviru številnih režimov sankcij EU, nazadnje v okviru **globalnega režima sankcij EU na področju človekovih pravic** (EUGHRSR). EU je 7. marca 2023, pred mednarodnim dnevom žensk, uvedla **sankcije** v okviru svojega **globalnega režima sankcij na področju človekovih pravic** (EUGHRSR) zaradi hudih kršitev človekovih pravic, povezanih z nasiljem nad ženskami in deklicami.³²⁶ Ti omejevalni ukrepi so bili namenjeni devetim posameznikom in trem organizacijam, vključno z visokimi častniki ruskih oboroženih sil, katerih enote so marca in aprila 2022 sistematično sodelovale pri dejanjih spolnega nasilja in nasilja zaradi spola v Ukrajini.

Poleg tega so 20. julija 2023 sankcionirali še šest posameznikov, odgovornih za nasilje zaradi spola³²⁷. Med njimi so vršilca dolžnosti talibanskih ministrov za izobraževanje in pravosodje ter vršilec dolžnosti talibanskega vrhovnega sodnika na vrhovnem sodišču v Afganistanu, ker so s svojo vlogo odvzeli afganistanskim deklicam in ženskam pravico do izobraževanja, dostopa do pravosodja in enakega obravnavanja moških in žensk. Ukrepi so usmerjeni tudi proti visokemu častniku južnosudanskih oboroženih sil, vodilnemu predstavniku Ljudske fronte za preporod Srednjeafriške republike in proti poveljniku 30. motorizirane strelske brigade ruskih oboroženih sil, ker so izvajali obsežne napade na civilno prebivalstvo v državah, v katerih so delovali, ki so sistematično vključevali spolno nasilje in nasilje zaradi spola, tudi kot sredstvo za ustrahovanje prebivalstva.

EU je s financiranjem in zagovorniškimi dejavnostmi še naprej podpirala preprečevanje spolnega nasilja in nasilja zaradi spola, vključno s spolnim nasiljem, povezanim s konflikti, ter blažitev in odzivanje nanj³²⁸. Poleg pobude Spotlight je Evropska unija leta 2023 namenila približno 47 milijonov evrov iz proračuna za humanitarno pomoč za usmerjene ukrepe preprečevanja in blažitve nasilja zaradi spola v nujnih primerih ter za odzivanje nanj. Približno 31,5 milijona evrov dodatnih sredstev je bilo namenjenih za potrebe na področjih spolnega in reproduktivnega zdravja, ter pravic žensk in deklic v humanitarnih razmerah. EU si je še naprej prizadevala zagotoviti, da bi pri humanitarni pomoči in odzivanju na krize upoštevala spol, pri čemer je spodbujala pravična partnerstva z organizacijami, ki jih vodijo ženske, in organizacijami za pravice žensk, ki se pogosto odzivajo na nasilje zaradi spola³²⁹. Tretja ocena označevalca spola in starosti³³⁰ Generalnega direktorata Evropske komisije za evropsko civilno zaščito in operacije humanitarne pomoči (GD ECHO), ki je v pomoč pri oceni upoštevanja spola pri

³²⁴ [EU and UN Women to boost women's rights coalitions on ending violence against women – European Commission \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/eu-and-un-women-to-boost-women-s-rights-coalitions-on-ending-violence-against-women)

³²⁵ Glej [Spotlight's Initiative's 2022 Global Annual Report \(spotlightinitiative.org\)](https://spotlightinitiative.org/)

³²⁶ [Violence against women and girls: EU sanctions nine individuals and three entities under its Global Human Rights Sanctions Regime – Consilium \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/violence-against-women-and-girls-eu-sanctions-nine-individuals-and-three-entities-under-its-global-human-rights-sanctions-regime)

³²⁷ [Human rights violations: EU lists 18 individuals and five entities responsible for gender-based violence and linked to the Navalny and Kara-Murza cases – Consilium \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/human-rights-violations-eu-lists-18-individuals-and-five-entities-responsible-for-gender-based-violence-and-linked-to-the-navalny-and-kara-murza-cases)

³²⁸ Visoki predstavnik EU za zunanje zadeve in varnostno politiko ter posebna predstavnica generalnega sekretarja ZN za spolno nasilje v konfliktih sta junija 2023 ob mednarodnem dnevu boja proti spolnemu nasilju v konfliktih izdala skupno izjavo: [Skupna izjava | EEAS \(europa.eu\)](https://eeas.europa.eu/eeas/en/statement-2023-06-01)

³²⁹ Marca 2023 je Generalni direktorat za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči izdal Smernice za spodbujanje pravičnih partnerstev z lokalnimi osebami, ki zagotavljajo odziv v humanitarnih okoljih, v katerih priznava pomembno vlogo lokalnih organizacij, ki jih vodijo ženske, in organizacij za pravice žensk.

³³⁰ [Gender age marker toolkit \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/gender-age-marker-toolkit)

humanitarnem projektu, je pokazala, da je 96 odstotkov vse humanitarne pomoči EU v letu 2021 »močno« ali »do določene meje« vključevalo vidike spola in starosti³³¹.

Med **evropskim humanitarnim forumom** marca 2023 je EU gostila tudi dogodek na visoki ravni, ki je izpostavil **položaj žensk in deklic v Afganistanu**³³². V Aziji je EU podprla številne projekte in pobude za enakost spolov, med drugim v **Indoneziji** in **Mjanmaru**. EU je največja podpornica **indonezijske komisije za pravice žensk** (Komnas Perempuan). Po sprejetju prelomnega zakona o spolnih kaznivih dejanjih aprila 2022 je EU leta 2023 povečala finančno podporo Komnas Perempuan. Ob povečevanju³³³ nasilja zaradi spola in nizkem zaupanju v državne zdravstvene storitve v **Mjanmaru** se je EU še naprej močno osredotočala na podporo odzivanju na nasilje zaradi spola in na dostop do storitev za ženske in deklice, vključno z dostopom do spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic. V drugi fazi programa **Najprej ženske in deklice** (2019–2023) je več kot 120.000 oseb s sredstvi EU dostopalo do storitev na področjih nasilja zaradi spola ter spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic.

Svetovna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov

V okviru regionalnih in večstranskih prizadevanj Evropska unija še naprej sodeluje s sistemom **Združenih narodov**, vključno z **Agencijo ZN za ženske, Skladom ZN za prebivalstvo in Unicefom**. Evropska unija je še naprej glasna zagovornica polnega uživanja vseh človekovih pravic žensk in deklic pri Svetu za človekove pravice (HRC) in Tretjem odboru Generalne skupščine ZN. Septembra 2023 je EU na primer pozvala k integraciji vidika spola v strukturo človekovih pravic v Svetu za človekove pravice. Podprla je več resolucij o enakosti spolov in odpravi diskriminacije žensk in deklic³³⁴ ter si prizadevala za integracijo načela enakosti spolov na vseh področjih dela Sveta za človekove pravice. Podprla je tudi popolno izvajanje Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in še naprej spodbuja delo borcev za človekove pravice žensk, organizacij za ženske (pravice) in organizacij mladih na različnih večstranskih forumih.

Evropska unija je sodelovala na **67. seji Komisije za položaj žensk** (CSW), ki je bila na sedežu Združenih narodov v New Yorku marca 2023. Povabila je predstavnike civilne družbe v svojo delegacijo pod vodstvom podpredsednice Jourove in organizirala spremljevalne dogodke v okviru svojih dejavnosti. Sklepi, o katerih so se dogovorile strani, se osredotočajo na **medsebojne povezave med tehnologijami, digitalnim razvojem in enakostjo spolov** ter pozivajo k novim prizadevanjem za **obravnavo tveganj in izkoriščanje prednosti tehnologij za enakost spolov**. EU je upoštevala ambiciozno agendo za izboljšanje izvajanja ukrepov na področju žensk, miru in varnosti (WPS) ter sodelovala na konferenci z naslovom »Svet enakosti spolov s tehnologijami, digitalizacijo in umetno inteligenco – kakšen je naš načrt?«.

³³¹ [Gender Age Marker 2018–2021 \(europa.eu\)](https://europa.eu/gender/age-marker)

³³² [EHF – Co-Hosts Summary by the European Commission and the Swedish Presidency of the Council of the EU - March 2023.pdf \(europa.eu\)](https://europa.eu/external-communication/ehf-co-hosts-summary)

³³³ [The United Nations in Indonesia welcomes the Indonesian Parliament's approval of the Sexual Violence Crime Bill \(RUU TPKS\) into law on 12 April 2022 | United Nations in Indonesia](https://www.un.org/press/en/2022/20220412-indonesia-welcomes-parliament-approval-sexual-violence-crime-bill-ruu-tpks-into-law-on-12-april-2022.htm)

³³⁴ Glej na primer [Resolucijo o nadaljnjem ukrepanju po četrti svetovni konferenci o ženskah in popolnem izvajanju Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje ter po izidu triindvajsetega posebnega zasedanja Generalne skupščine](https://www.un.org/press/en/2022/20220412-indonesia-welcomes-parliament-approval-sexual-violence-crime-bill-ruu-tpks-into-law-on-12-april-2022.htm)

EU je na **78. generalni skupščini Združenih narodov** (UNGA78) poudarila, da je treba okrepiti novo agendo za mir z »**izvajanjem agende za ženske, mir in varnost v vseh njenih razsežnostih**«. ³³⁵. EU je sodelovala tudi na spremljevalnem dogodku z naslovom »Na preživelega osredotočeni pristop k preprečevanju spolnega nasilja, povezanega s konflikti, in odzivanju nanj: izkušnje Ukrajine in ZN ter ključna vloga ženskih nevladnih organizacij« z generalno podsekretarko Pramilo Patten.

Delegacija EU v New Yorku je 21. junija 2023 gostila **strateški dialog akcijske koalicije** ob obletnici **Konvencije MOD št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela**; Svet EU je septembra 2023 dosegel dogovor, da države članice pozove k pristopu k tej konvenciji (glej 1. poglavje). Akcijska koalicija je skupaj s Skupino prijateljev za odpravo nasilja nad ženskami in deklicami zbrala voditelje in nosilce zavez, vključno z organizacijami civilne družbe, državami članicami, zasebnim sektorjem in sindikati.

Evropska unija je še naprej zagotavljala podporo in partnerstvo **forumu za generacijsko enakost**, svetovni pobudi deležnikov, oblikovani leta 2021, za spodbujanje pravic žensk in enakosti spolov po vsem svetu ³³⁶. Komisija je septembra 2023 kot sovoditeljica akcijske koalicije za boj proti nasilju zaradi spola sodelovala na **vmesnem dogodku o odgovornosti za generacijsko enakost**, da bi preučila napredek ter ponovno potrdila potrebo po odgovornosti in preglednosti kot temeljih za uspeh foruma za generacijsko enakost. Vmesni dogodek, ki ga je pod skupnim vodstvom vlad Islandije in Tanzanije sklicala Agencija Združenih narodov za ženske, je bil pomembna priložnost za vzpostavitev trajne pozornosti in naložb v enakost spolov kot pospeševalca uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja (SDG). Ob tej priložnosti je Evropska komisija obljubila 22 milijonov evrov za podporo organizacijam za pravice žensk in feminističnim gibanjem.

EU kot sopredsedujoča Uniji za Sredozemlje (UfM) skupaj z Jordanijo prispeva k spodbujanju pobud s konkretnim regionalnim učinkom na sredozemski obali. Na podlagi štirih prednostnih področij 5. ministrske deklaracije Unije za Sredozemlje o krepitvi vloge žensk v družbah, ki je bila sprejeta oktobra 2022 v Madridu, si EU skupaj z Unijo za Sredozemlje prizadeva izboljšati pravne okvire, izboljšati dostop žensk do vodenja, povečati udeležbo žensk v gospodarskem življenju ter se boriti proti nasilju nad ženskami in deklicami.

EU se je še naprej zavzemala za enakost spolov in jo spodbujala v okviru ključnih večstranskih forumov, kot sta **G7 in G20**. Med **japonskim predsedovanjem skupini G7 leta 2023** je bila enakost spolov še naprej pomembna točka dnevnega reda. EU je imela ključno vlogo v **delovni skupini G7 za enakost spolov**, ki je podpirala integracijo načela enakosti spolov v vse ministrske programe G7 in nadaljnji razvoj okvira odgovornosti za enakost spolov. Ob vrhu voditeljev je bila objavljena druga izdaja **preglednice vrzeli med spoloma** – letnega izsledka, namenjenega spremljanju napredka pri doseganju enakosti spolov v državah G7 in EU ³³⁷. Junija 2023 je v Nikku potekalo ministrsko zasedanje skupine G7 o enakosti spolov in krepitvi vloge in položaja žensk, na katerem so imeli predstavniki držav G7 in EU priložnost razpravljati o izzivih, povezanih z enakostjo spolov in krepitvijo vloge in položaja žensk v mednarodni skupnosti. 15. decembra 2023 je bilo objavljeno prvo poročilo o izvajanju načela enakosti

³³⁵ [Vsklepih Sveta o prednostnih nalogah EU v okviru Združenih narodov med 78. zasedanjem Generalne skupščine Združenih narodov, september 2023–september 2024](#), je izrecno navedeno, da bo EU v skladu s svojimi mednarodnimi zavezami odločno spodbujala in krepila mednarodna prizadevanja za enakost spolov, napredek in polno uživanje vseh človekovih pravic vseh žensk in deklic ter krepitev njihove vloge in položaja.

³³⁶ [Generation Equality Forum](#)

³³⁷ [G7 Ministerial Meeting on Gender Equality and Women's Empowerment in Nikko, Tochigi](#)

spolov v skupini G7³³⁸. Poročilo je pripravil OECD na zahtevo japonskega predsedstva G7 in dopolnjuje preglednico G7 o vrzeli med spoloma kot del okvira odgovornosti za enakost spolov G7.

Avgusta 2023 je **indijsko predsedstvo skupine G20** v Gudžaratu sklicalo **ministrsko konferenco o krepitvi položaja in vloge žensk**, osredotočeno na »vključujoči razvoj, ki ga vodijo ženske, kot točka obrata medgeneracijske preobrazbe«, kar je bila priložnost za G20 in EU, da ponovno potrdita zavezanost doseganju enakosti spolov ter krepitvi položaja in vloge žensk za pospešitev napredka pri ciljnih trajnostnega razvoja³³⁹. Januarja 2024 je brazilsko predsedstvo skupine G20 ustanovilo posebno delovno skupino za enakost spolov.

Trgovina in enakost spolov

EU je zavezana k spodbujanju enakosti spolov in krepitve ekonomskega položaja žensk s trgovinsko politiko. V **Svetovni trgovinski organizaciji (WTO)** je EU aktivna članica **neformalne delovne skupine za trgovino in spol**³⁴⁰. S tega vidika je Komisija nadaljevala sodelovanje z Mednarodnim trgovinskim centrom³⁴¹ za **uporabo vidika spola pri delu STO**, zagotovitev večje enakosti spolov in krepitev ekonomskega položaja žensk. Ta projekt je pripeljal do objave analitičnega okvira z vidika spola³⁴² in do štirih tematskih poročil, ki obravnavajo olajševanje trgovine, e-trgovine, javnih naročil in spodbujanja naložb z vidika spolov. O rezultatih projekta so razpravljali na javnem spletnem seminarju³⁴³.

Trgovinski sporazumi EU vključujejo **posebne določbe o trgovini in enakosti spolov** s čedalje večjim številom držav. Leta 2023 je EU podpisala trgovinske sporazume z **Novo Zelandijo, Čilom in Kenijo** s pravno zavezujočimi in izvršljivimi določbami o enakosti spolov.³⁴⁴ Ti vključujejo zavezo za učinkovito izvajanje ustreznih konvencij ZN in ILO o krepitvi ekonomskega položaja žensk in enakosti spolov, kot je Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW). V okviru svoje **splošne sheme preferencialov** Evropska unija spremlja, kako upravičene države spoštujejo načela osrednjih mednarodnih konvencij za spodbujanje ženskih pravic in enakosti spolov³⁴⁵. Vse predhodne in naknadne ocene trgovinskih sporazumov zdaj vsebujejo namensko analizo spola; to je veljalo za naknadne ocene trgovinskih sporazumov s **Kolumbijo, Ekvadorjem, Perujem, Gruzijo in Moldavijo**³⁴⁶, pripravljene leta 2023. V podporo tekočim pogajanjem o trgovinskem sporazumu z **Indijo** se je leta 2023 začela tudi ocena učinka na trajnost, vključno z analizo možnega vpliva na enakost spolov.

³³⁸ [G7 Gender Equality Implementation Report 2023: Promoting Gender Equality Through G7 Policy | en | OECD](#)

³³⁹ Udeleženci, vključno z EU, so se zavezali k spodbujanju enakosti spolov s prednostno obravnavo teh področij: (i) izobraževanje, prelomna pot do krepitve položaja in vloge žensk; (ii) žensko podjetništvo kot zmagovalno za pravičnost in gospodarstvo; (iii) ustvarjanje partnerstva za spodbujanje vodstvene vloge žensk na vseh ravneh, vključno z osnovnimi, ter (iv) ženske in deklice kot prinašalke sprememb v ukrepih za odpornost na podnebne spremembe z digitalnimi spretnostmi.

³⁴⁰ [WTO | Informal Working Group on Trade and Gender](#)

³⁴¹ [Women's economic empowerment | ITC \(intracen.org\)](#)

³⁴² [A Gender Analytical Framework for the agreements and work of the World Trade Organization | ITC \(intracen.org\)](#)

³⁴³ [Applying a gender lens to the agreements and work of the World Trade Organization | ITC \(intracen.org\)](#)

³⁴⁴ [Sporazum EU–Kenija \(europa.eu\)](#)

³⁴⁵ To velja zlasti za Konvencijo ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), Konvencijo o enakem nagrajevanju moške in ženske delovne sile za delo enake vrednosti ter Konvencijo o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih.

³⁴⁶ [Ex-post evaluations \(europa.eu\)](#)

SKLEP

V času objave tega poročila so se zakonodajna pogajanja med Evropskim parlamentom in Svetom končala, s čimer smo omogočili, da obe instituciji podrobneje določita, prevedeta in uradno sprejmeta besedila osnutkov zakonov, preden Evropski parlament začasno prekine delo zaradi evropskih volitev leta 2024. Ker je izvajanje strategije za enakost spolov v zaključni fazi, bo poudarek na zagotavljanju, da se zakonodaja, sprejeta leta 2023, v celoti in učinkovito prenese in izvaja. To bo zagotovilo, da se bodo ukrepi, izpostavljeni v tem poročilu, dejansko uresničili v EU.

Od 6. do 9. junija 2024 bo več kot 400 milijonov ljudi povabljenih, da na volitvah v Evropski parlament odločajo o prihodnosti EU. To je obdobje za razmislek, hkrati pa tudi priložnost za preusmeritev prizadevanj na področja, kjer je razmislek najbolj potreben, in za odločitev, kakšno pot naj po željah njenih državljanov ubere EU, ko gre za njeno prihodnost in enakost spolov.

Povzetek iz leta 2023 je jasen – kljub znatnim pridobitvam tako v zakonodaji kot tudi v politiki je EU še daleč od prave enakosti spolov. To najbolje dokazuje vztrajen strah, v katerem vsak dan živijo ženske in dekllice. Razlog za zaskrbljenost je tudi povečevanje števila protifeminističnih gibanj v Evropi in po svetu.

Glede na indeks socialnih norm ZN za leto 2023³⁴⁷, ki številčno opredeljuje pristranskost do žensk v politični, izobraževalni, ekonomski razsežnosti in razsežnosti telesne celovitosti, je skoraj 90 odstotkov anketiranih temeljno pristranskih do žensk. Indeks, ki zajema 85 odstotkov svetovnega prebivalstva, kaže, da jih skoraj polovica verjame, da so moški boljši politični voditelji kot ženske, dva od petih ljudi pa verjameta, da so moški boljši poslovni vodje. To velja za države v razvoju in razvite države, navkljub čedalje obširnejšim raziskavam, ki kažejo, da lahko polna udeležba žensk gospodarskemu razvoju le koristi³⁴⁸. Najbolj zaskrbljujoča ugotovitev indeksa je, da 25 odstotkov svetovnega prebivalstva meni, da je upravičeno, da moški pretepa svojo ženo³⁴⁹.

S temi podatki o zdajšnjem stanju in napredku, doseženem v letu 2023, imamo junija priložnost, da izberemo in nadaljujemo gradnjo na temelju, postavljenem za unijo enakosti, kjer so vse ženske in dekllice svobodne ter kjer lahko uspevajo in vodijo. Evropske volitve junija so tudi priložnost, da ženskam damo prostor, glas in vlogo pri sodelovanju v evropskem demokratičnem procesu in pri oblikovanju prihodnosti Evrope. Evrope, ki zastopa, govori v imenu in dela za 228.741.176³⁵⁰ žensk in deklic v vsej njihovi raznolikosti.

³⁴⁷ [2023 Gender Social Norms Index \(GSNI\) | Human Development Reports \(undp.org\)](#)

³⁴⁸ [Economic benefits of gender equality briefing paper](#)

³⁴⁹ Glej [2023 Gender Social Norms Index \(GSNI\)](#), str. 6.

³⁵⁰ [Prebivalstvo, ženske – Evropska unija | podatki \(worldbank.org\)](#)